

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU29

Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning och övergripande miljöfrågor

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. I propositionen föreslår regeringen nya straffrättsliga bestämmelser i miljöbalken som syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG (fartygsåtervinningsförordningen) att fastställa vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av förordningen. De nya bestämmelserna innebär att såväl fartygsägare som ansvariga för driften av fartygsåtervinningsanläggningar kommer att kunna dömas till böter. Fartygsägare kommer att kunna dömas till böter om de lämnar vilseledande eller oriktiga uppgifter inför upprättande av fartygets återvinningsplan och driftsansvariga om ett fartyg återvinns i strid med dess återvinningsplan.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2022.

Utskottet föreslår sju tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om övergripande miljöfrågor. Tillkännagivandena rör följande frågor:

- klassificering av jordbruket
- proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning
- äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd
- arbetet med grön infrastruktur
- tidsfrist vid miljöprövning
- djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel
- Århuskonventionens talerättsregler.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om övergripande miljöfrågor från allmänna motionstiden 2021/22, främst med hänvisning till gällande regler samt vidtagna och pågående åtgärder. I betänkandet finns 49 reservationer (S, M, SD, C, V KD, L, MP) och sex särskilda yttranden (M, SD, C, V, KD, L). I 19 av reservationerna (varav tre av S, MP, fyra av S, sex av V, tre av L och tre av MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:167 Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning.

Cirka 220 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	11
Ärendet och dess beredning	11
Bakgrund	11
Propositionens huvudsakliga innehåll	15
Utskottets överväganden	17
Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning	17
Miljöbalken	18
Ägande och brukande	24
Miljöprövning	35
Torvfrågor	49
Offentlig upphandling	54
Övriga frågor	61
Motioner som bereds förenklat	81
Reservationer	82
1. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (V)	82
2. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (MP)	82
3. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (S)	84
4. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (V)	85
5. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (L)	86
6. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (MP)	87
7. Proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning, punkt 4 (S, MP) ..	88
8. Proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning, punkt 4 (V)	89
9. Äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd, punkt 5 (S, MP)	89
10. Äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd, punkt 5 (V)	90
11. Arbetet med grön infrastruktur, punkt 6 (S)	91
12. Arbetet med grön infrastruktur, punkt 6 (V)	91
13. Arbetet med grön infrastruktur, punkt 6 (L)	92
14. Arbetet med grön infrastruktur, punkt 6 (MP)	93
15. Ägande och brukande i övrigt, punkt 7 (SD)	94
16. Ägande och brukande i övrigt, punkt 7 (C)	95
17. Processuella aspekter m.m., punkt 8 (M)	96
18. Processuella aspekter m.m., punkt 8 (SD)	97
19. Processuella aspekter m.m., punkt 8 (C)	98
20. Processuella aspekter m.m., punkt 8 (KD)	99
21. Tidsfrist, punkt 9 (S, MP)	100
22. Tidsfrist, punkt 9 (V)	100
23. Tidsplaner, punkt 10 (KD)	101
24. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (M)	101
25. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (SD)	102
26. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (V)	103
27. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (KD)	104
28. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (L)	105
29. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (MP)	106
30. Byte av myndighetskontakt, punkt 12 (M, KD)	106
31. Alternativ yta för torvbruk, punkt 13 (SD, KD)	107

32. Frågor om torv i övrigt, punkt 14 (M)	107
33. Frågor om torv i övrigt, punkt 14 (SD).....	108
34. Djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel, punkt 15 (S).....	108
35. Offentlig upphandling i övrigt, punkt 16 (M).....	109
36. Offentlig upphandling i övrigt, punkt 16 (SD)	110
37. Offentlig upphandling i övrigt, punkt 16 (MP).....	110
38. Genomförande av EU-lagstiftning, punkt 17 (C, KD).....	111
39. Ansvar för föroreningsskador och allvarliga miljöskador, punkt 19 (SD).....	111
40. Århuskonventionens talerätsregler, punkt 20 (S)	112
41. Århuskonventionens talerätsregler, punkt 20 (V).....	113
42. Århuskonventionens talerätsregler, punkt 20 (L)	113
43. Århuskonventionens talerätsregler, punkt 20 (MP).....	114
44. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 21 (SD).....	115
45. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 21 (L).....	115
46. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 21 (MP)	116
47. Tillsyn, punkt 22 (M)	116
48. Tillsyn, punkt 22 (C)	117
49. Taskforce on Nature-related Financial Disclosures, punkt 25 (MP)...	118
Särskilda yttranden	119
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (M).....	119
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (SD).....	119
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (C).....	119
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (V)	119
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (KD).....	119
6. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (L).....	120
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	121
Propositionen	121
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	121
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	145
<i>Bilaga 3</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet.....	147

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:167.

Miljöbalken

2. Översyn av miljöbalken

Riksdagen avslår motionerna
2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 i denna del och
2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkandena 60–62.

Reservation 1 (V)

Reservation 2 (MP)

3. Klassificering av jordbruket

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om klassificering av jordbruket och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 62,
2021/22:2766 av Sten Bergheden (M),
2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12,
2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11 och
2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 42.

Reservation 3 (S)

Reservation 4 (V)

Reservation 5 (L)

Reservation 6 (MP)

Ägande och brukande

4. Proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:161 av Edward Riedl (M) och
2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12.

Reservation 7 (S, MP)

Reservation 8 (V)

5. Äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om äganderätten i beslut och ställningstaganden samt om utbetalning av ersättning vid formellt skydd och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3682 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 1 och 4.

Reservation 9 (S, MP)

Reservation 10 (V)

6. Arbetet med grön infrastruktur

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om arbetet med grön infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 26,

2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 6 och

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 72.

Reservation 11 (S)

Reservation 12 (V)

Reservation 13 (L)

Reservation 14 (MP)

7. Ägande och brukande i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9,

2021/22:2657 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3263 av John Widegren (M) och

2021/22:3920 av Linda Modig (C) yrkande 2.

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (C)

Miljöprövning

8. Processuella aspekter m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 4 och 6,

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3665 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 34,

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 19,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkandena 18 och 20

samt

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21.

Reservation 17 (M)

Reservation 18 (SD)

Reservation 19 (C)

*Reservation 20 (KD)***9. Tidsfrist**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om tidsfrist och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 21 (S, MP)

Reservation 22 (V)

10. Tidsplaner

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 37 och

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 19.

Reservation 23 (KD)

11. Överväganden vid tillståndsprövningen

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 9,

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16,

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 22,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 16,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 3 och

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49.

Reservation 24 (M)

Reservation 25 (SD)

Reservation 26 (V)

Reservation 27 (KD)

Reservation 28 (L)

Reservation 29 (MP)

12. Byte av myndighetskontakt

Riksdagen avslår motion

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 21.

Reservation 30 (M, KD)

*Torvfrågor***13. Alternativ yta för torvbruk**

Riksdagen avslår motion

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 65.

Reservation 31 (SD, KD)

14. Frågor om torv i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 27,
2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 14 och
2021/22:4151 av Mats Nordberg (SD) yrkandena 3–5.

Reservation 32 (M)

Reservation 33 (SD)

Offentlig upphandling

15. Djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:160 av Edward Riedl (M),

2021/22:231 av Markus Wiechel och Charlotte Quensel (båda SD) yrkande 1,

2021/22:1651 av Rickard Nordin (C),

2021/22:2457 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD) yrkande 27,

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 29 och

2021/22:4061 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 60.

Reservation 34 (S)

16. Offentlig upphandling i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 18,

2021/22:3436 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 och

2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 35 (M)

Reservation 36 (SD)

Reservation 37 (MP)

Övriga frågor

17. Genomförande av EU-lagstiftning

Riksdagen avslår motion

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 7.

Reservation 38 (C, KD)

18. Vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2136 av Roland Utbult (KD) och

2021/22:3019 av Aron Emilsson (SD).

19. Ansvaret för föroreningskador och allvarliga miljöskador

Riksdagen avslår motion

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 13.

Reservation 39 (SD)

20. Århuskonventionens talerätsregler

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om Århuskonventionens talerätsregler och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2459 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 45 och 47 samt

2021/22:3664 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 12.

Reservation 40 (S)

Reservation 41 (V)

Reservation 42 (L)

Reservation 43 (MP)

21. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 65,

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 21,

2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 57 och

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 8.

Reservation 44 (SD)

Reservation 45 (L)

Reservation 46 (MP)

22. Tillsyn

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3431 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 och

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 20.

Reservation 47 (M)

Reservation 48 (C)

23. Luftföroreningar

Riksdagen avslår motion

2021/22:3718 av Mattias Vepsä (S).

24. Ersättning för skador orsakade av vilt

Riksdagen avslår motion

2021/22:2317 av Lina Nordquist och Joar Forssell (båda L) yrkande 3.

25. Taskforce on Nature-related Financial Disclosures

Riksdagen avslår motion

2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 49 (MP)

*Förenklad beredning***26. Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 7 juni 2022

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Marlene Burwick (S), Jakob Olofsgård (L), Staffan Eklöf (SD), Ulrika Heie (C) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas regeringens proposition 2021/22:167 Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Det har inte väckts några följdmotioner med anledning av propositionen.

I betänkandet behandlar utskottet även 218 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2021/22 som handlar om frågor av olika karaktär, bl.a. ägande och brukande, miljöprövning, tillsyn, vindkraft, torvfrågor, offentlig upphandling, talerätsregler samt myndigheters organisation, verksamhet och kompetens. Ett antal av dessa yrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden och behandlas därför i förenklad ordning. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Motionsyrkandena som behandlas i förenklad ordning redovisas i bilaga 3.

Vid utskottets sammanträde den 17 maj 2022 informerade företrädare för Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län och Länsstyrelsen i Skåne län om dels miljöbalkens regelverk och vilka verksamheter inom jordbruket som motiverar att jordbruket betraktas som miljöfarlig verksamhet, dels arbetet med handlingsplaner för grön infrastruktur. Motsvarande information lämnades av Miljödepartementet vid utskottets sammanträde den 19 maj 2022.

Bakgrund

Uttjänta fartyg utgör farligt avfall

Fartyg innehåller stora mängder ämnen och material som kan vara skadliga för människors hälsa och miljön – t.ex. olja och asbest – och som, när ett fartyg är uttjänt, utgör farligt avfall. Uttjänta fartyg utgör därför i allmänhet farligt avfall. Om ett uttjänt fartyg och de ämnen och material som fartyget innehåller inte omhändertas på ett miljömässigt godtagbart sätt kan det medföra stora miljökonsekvenser. Det är därför viktigt att fartyg som utgör avfall återvinns på ett miljömässigt godtagbart sätt.

I dag återvinns 95 procent av världens uttjänta fartyg i Indien, Bangladesh, Pakistan, Kina och Turkiet. Skillnader i fråga om lönekostnader och miljö-, säkerhets- och hälsokrav innebär att det, ur ett redarperspektiv, är mer lönsamt att forsla ett uttjänt fartyg till en återvinningsanläggning i södra Asien än till länder i andra delar av världen. De uttjänta fartygen återvinns dock i de flesta fall med miljömässigt osunda och osäkra metoder som har betydande följder för människors hälsa och miljön. Arbetet med att plocka isär fartyg utgör även en särskild fara för arbetarnas hälsa och liv.

Internationell reglering

Baselkonventionen

Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall (Baselkonventionen, SÖ 1991:22) är en internationell konvention som reglerar transporter av såväl farligt avfall som annat avfall över nationsgränser samt annan hantering av sådant avfall. Parterna till konventionen har bl.a. åtagit sig att vidta lämpliga åtgärder för att se till att gränsöverskridande transporter av farligt avfall begränsas till det minimum som står i överensstämmelse med en miljövänlig och effektiv hantering av sådant avfall och sköts på ett sätt som skyddar människors hälsa och miljön mot de skadliga verkningar som kan bli en följd av sådana transporter (artikel 4.2 d). Syftet är att undvika att avfall exporteras till länder som inte tar hand om avfallet på ett lämpligt sätt. Uttjänta fartyg utgör avfall med ett stort innehåll av farliga ämnen och gränsöverskridande transporter av uttjänta fartyg omfattas därför av konventionen. EU har ratificerat Baselkonventionen och uppfyller skyldigheterna i konventionen genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 om transport av avfall (avfallstransportförordningen). EU har även ratificerat tillägget till Baselkonventionen som förbjuder export av farligt avfall från EU till länder utanför Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), det s.k. Baselförbudet. Tillägget trädde i kraft den 5 december 2019.

Avfallstransportförordningen

Avfallstransportförordningen innehåller detaljerade bestämmelser om transporter av avfall till och från EU samt mellan EU:s medlemsstater. Förordningen ställer olika krav beroende på till vilket land avfallet ska exporteras, vad det är för typ av avfall som ska exporteras och om avfallet ska bortskaffas eller återvinnas. För transporter inom EU av avfall för bortskaffande och av farligt avfall för återvinning eller bortskaffande och för export av farligt avfall till länder som är medlemmar i OECD gäller i stort sett samma regler. Avfallstransportförordningen förbjuder däremot all export av farligt avfall från EU till länder som inte är medlemmar i OECD och all export av avfall för bortskaffande till länder som inte är medlemmar i EU eller Efta (Europeiska frihandelssammanslutningen). I undantagsfall får medlemsstaterna anta bestämmelser för att fastställa att ett särskilt slag av farligt avfall ska undantas från exportförbudet. Sverige har inte antagit några sådana bestämmelser. Uttjänta fartyg betraktas som regel som farligt avfall enligt avfallstransportförordningen.

Hongkongkonventionen

Baselkonventionen och avfallstransportförordningen har bedömts otillräckliga och inte anpassade till särdragen hos fartyg och internationell sjöfart, bl.a. eftersom förbudet mot att exportera farligt avfall för återvinning till länder som

inte är medlemmar i OECD har kunnat kringgå och att det också har varit svårt att avgöra när ett fartyg ska anses vara avfall. Mot bakgrund av bristerna i regelverket antogs i maj 2009 den internationella konventionen om säker och miljöriktig fartygsåtervinning (Hongkongkonventionen) av Internationella sjöfartsorganisationen (IMO). När konventionen träder i kraft får parterna endast låta återvinna stora fartyg på återvinningsanläggningar som uppfyller kraven i konventionen. Det finns inget hinder mot att återvinna fartyg på en anläggning i Asien om kraven för anläggningen uppfylls. Under 2011 beslutade regeringen att tillsätta en utredning med uppgiften att redovisa förutsättningarna för Sverige att ratificera Hongkongkonventionen. Utredningen redovisade betänkandet Återvinning av fartyg – underlag för ratificering av Hong Kong-konventionen i augusti 2012 (SOU 2012:54). Sverige har undertecknat men inte ratificerat konventionen.

EU:s förordning om fartygsåtervinning

Fartygsåtervinningsförordningen trädde i kraft den 30 december 2013. Huvuddelen av förordningen ska tillämpas fr.o.m. den 31 december 2018. Vissa bestämmelser har dock varit tillämpliga redan sedan den 31 december 2014. Några bestämmelser började gälla först den 31 december 2020 (artikel 32).

En EU-förordning är i enlighet med artikel 288 i fördraget om EU:s funktionssätt till alla delar bindande och direkt tillämplig i medlemsstaterna. EU-förordningar förutsätter i vissa fall kompletterande bestämmelser på nationell nivå. I fråga om fartygsåtervinningsförordningen gäller det bl.a. utseende av behörig och ansvarig myndighet och om sanktioner vid överträdelse av förordningens bestämmelser.

Förutom att underlätta en snabb ratificering av Hongkongkonventionen är syftet med förordningen, enligt dess första artikel, att förhindra, reducera, minimera och, så långt det är praktiskt möjligt, eliminera olyckor, skador och andra negativa effekter på människors hälsa och miljön som orsakas av fartygsåtervinning. Ett annat syfte är att förstärka säkerheten, skyddet för människors hälsa och EU:s marina miljö under ett fartygs hela livscykel, i synnerhet genom att säkerställa att farligt avfall från sådan fartygsåtervinning omhändertas på ett miljöriktigt sätt.

Förordningen innehåller bl.a. bestämmelser som syftar till kontroll av farliga material, t.ex. förbud mot att använda vissa särskilt farliga material, och skyldighet att medföra en förteckning över farliga material. Fartyg som omfattas av fartygsåtervinningsförordningen ska också vara föremål för kontroller under hela sin livscykel. Kontroller kan genomföras i form av inspektioner och besiktningar. I syfte att säkerställa att fartyg som för en medlemsstats flagg sänds till fartygsåtervinningsanläggningar som tillämpar säkra och miljövänliga metoder för demontering av fartyg, och för att underlätta flaggstatens kontroll av fartyg som ska återvinnas, föreskriver

fartygsåtervinningsförordningen att kommissionen ska anta genomförandeakter för att fastställa en europeisk förteckning över fartygsåtervinningsanläggningar. Fartygsägare ska se till att fartyg som ska återvinnas endast återvinnas vid fartygsåtervinningsanläggningar som är upptagna på förteckningen. Dessutom innehåller förordningen bestämmelser om att fartygsägaren ska förse den driftsansvariga på den anläggning där fartyget ska återvinnas med relevant information för att denna ska kunna upprätta en återvinningsplan för fartyget. Det är den driftsansvariga på fartygsåtervinningsanläggningen som ansvarar för att en återvinningsplan upprättas för det fartyg som ska återvinnas och att fartyget återvinns i enlighet med dess godkända återvinningsplan.

Fartygsåtervinningsförordningen har ändrat tillämpningsområdet för avfallstransportförordningen

Fartyg som faller inom fartygsåtervinningsförordningens tillämpningsområde är föremål för kontroller under hela sin livscykel och ett av förordningens syften är att säkerställa att dessa fartyg återvinns på ett miljöriktigt sätt. För att undvika dubbelreglering har det ansetts lämpligt att fartyg som under hela sin livscykel omfattas av fartygsåtervinningsförordningen inte ska omfattas av avfallstransportförordningen. Avfallstransportförordningens tillämpningsområde ändrades därför den 31 december 2018. Fartyg som inte faller inom tillämpningsområdet för vare sig Hongkongkonventionen eller fartygsåtervinningsförordningen liksom avfall ombord på ett fartyg som inte utgörs av fartygsgenererat avfall ska även i fortsättningen omfattas av avfallstransportförordningen (se fartygsåtervinningsförordningens beaktandesats 10).

Fartyg som för en medlemsstats flagg och som omfattas av fartygsåtervinningsförordningen undantas uttryckligen från avfallstransportförordningens tillämpningsområde (se artikel 27 i fartygsåtervinningsförordningen och artikel 1.3 i avfallstransportförordningen). Det innebär att fartyg med en bruttodräktighet på minst 500 som inte är krigsfartyg m.m. eller fartyg som enbart trafikerar inhemska vatten under hela dess livslängd (artikel 2.2 a och c i fartygsåtervinningsförordningen) är undantagna från avfallstransportförordningens tillämpningsområde. Bruttodräktighet är ett jämförelsetal baserat på ett fartygs totala inneslutna volym, dvs. volymen av samtliga slutna utrymmen. Även om det av ordalydelsen inte är självklart att nämnda fartyg som har blivit avfall undantas, får det av sammanhanget förstås att fartyg som omfattas av fartygsåtervinningsförordningen inte i något skede av sin livscykel, dvs. inte heller som avfall, omfattas av bestämmelserna i avfallstransportförordningen.

En konsekvens av att fartyg som omfattas av fartygsåtervinningsförordningen inte omfattas av avfallstransportförordningen och dess exportförbud är att de inte heller träffas av vissa delar av straffbestämmelsen i 29 kap. 4 a § miljöbalken om otillåten avfallstransport, eftersom dessa hänvisar till avfallstransportförordningen.

Sanktioner för överträdelser av fartygsåtervinningsförordningen

Enligt fartygsåtervinningsförordningen ska medlemsstaterna fastställa vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av förordningen och vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till att den genomförs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande (artikel 22.1). Medlemsstaterna har även en skyldighet att samarbeta bilateralt eller multilateralt för att underlätta förebyggande och upptäckt av potentiellt kringgående och potentiella överträdelser av förordningen (artikel 22.2). Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de bestämmelser i nationell rätt som rör efterlevnaden av förordningen och om tillämpliga sanktioner (artikel 22.4).

Fartygsåtervinningsförordningen anger inte vilka överträdelser av förordningens bestämmelser som ska omfattas av nationella sanktioner eller hur dessa ska utformas. Av artikel 22 följer endast att medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av förordningen och vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till att de genomförs samt att sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Med sanktion avses i en EU-rättsakt såväl administrativa ingripanden som påföljder för brott. Av fartygsåtervinningsförordningens ingress framgår att medlemsstaternas sanktioner för överträdelser av förordningen får vara såväl civilrättsliga som administrativa (se beaktandesats 17).

Kompletterande bestämmelser på nationell nivå

Naturvårdsverket redovisade den 16 september 2014 rapporten Återvinning av fartyg. Förslag till ändringar i svensk rätt till följd av vissa bestämmelser i förordning (EU) 257/2013 om återvinning av fartyg (M2014/02042) till Miljödepartementet. Rapporten redovisades som svar på ett uppdrag från Miljödepartementet om att föreslå ändringar i lagstiftningen med anledning av de delar av fartygsåtervinningsförordningen som skulle börja tillämpas den 31 december 2014. Förslagen i rapporten ledde bl.a. till förordningen (2015:18) om fartygsåtervinning (den svenska fartygsåtervinningsförordningen) som började gälla den 15 mars 2015. Dessutom infördes en bestämmelse om krav på tillstånd enligt miljöbalken för återvinning av avfall genom sådant yrkesmässigt omhändertagande av fartyg som omfattas av fartygsåtervinningsförordningen, se 29 kap. 57 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås nya straffrättsliga bestämmelser i miljöbalken som syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 om återvinning av fartyg och om ändring

av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG (fartygsåtervinningsförordningen) att fastställa vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av förordningen.

De nya bestämmelserna innebär att såväl fartygsägare som ansvariga för driften av fartygsåtervinningsanläggningar kommer att kunna dömas till böter. Fartygsägare kommer att kunna dömas till böter om de lämnar vilseledande eller oriktiga uppgifter inför upprättande av fartygets återvinningsplan och driftsansvariga om ett fartyg återvinns i strid med dess återvinningsplan.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2022.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens proposition. Därefter behandlar utskottet motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2021/22 om övergripande miljöfrågor.

Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Propositionen

Regeringen föreslår att fartygsägare som med uppsåt eller av oaktsamhet lämnar oriktig eller vilseledande information om sitt fartyg som underlag till den återvinningsplan som den driftsansvariga på fartygsåtervinningsanläggningen ska ta fram ska kunna dömas till böter.

Vidare föreslår regeringen att en driftsansvarig på en fartygsåtervinningsanläggning som med uppsåt eller av oaktsamhet återvinner ett fartyg på ett sätt som inte överensstämmer med den återvinningsplan som har tagits fram för fartyget och godkänts av den behöriga myndigheten ska kunna dömas till böter.

Enligt regeringens förslag ska lagändringarna träda i kraft den 1 september 2022.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot regeringens lagförslag. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som framförs i propositionen bör anta regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Utskottet tillstyrker således regeringens proposition.

Miljöbalken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om översyn av miljöbalken.

Riksdagen tillkännager för regeringen det som utskottet anför om klassificering av jordbruket.

Jämför reservation 1 (V), 2 (MP), 3 (S), 4 (V), 5 (L) och 6 (MP).

Motionerna

Översyn av miljöbalken

I partimotion 2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 i denna del föreslås att regeringen senast 2022 ska återkomma med ändringar i miljöbalken i syfte att stärka miljöbalken som verktyg för att nå de nationella miljökvalitetsmålen.

I kommittémotion 2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 60 lämnas förslag om att utreda hur intentionerna bakom miljöbalken bättre kan uppfyllas genom att tydliggöra i miljöbalken hur skälighetsavvägningen mellan försiktighetsmått och kostnader ska göras och förtydliga att en avvägning mellan olika samhällsintressen endast kan göras inom ramen för vad miljön och naturen tål. I samma motion yrkande 61 föreslås en översyn av miljöbalken när det gäller tillståndsgivning så att det tydliggörs hur lagstiftning och praxis bättre kan bidra till att miljömålen nås. Enligt yrkande 62 i motionen bör det utredas om det går att överklaga mark- och miljööverdomstolens domar och beslut till Högsta domstolen, något som skulle möjliggöra fler vägledande och principiellt viktiga miljödomar i Högsta domstolen.

Klassificering av jordbruket

I kommittémotion 2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12, motion 2021/22:2766 av Sten Bergheden (M), kommittémotion 2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 62, kommittémotion 2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11 och kommittémotion 2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 42 lämnas förslag om att miljöbalken bör förändras så att jordbruket klassificeras som miljöpåverkande verksamhet i stället för, som nu, som miljöfarlig verksamhet.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Översyn av miljöbalken

Miljöbalken (MB) syftar enligt 1 kap. 1 § till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. I den nämnda paragrafen anges miljöbalkens mål som

berör såväl människan som natur- och kulturmiljön och som är inriktat både på att begränsa nuvarande hälso- och miljöpåverkan och på att skapa långsiktigt goda förhållanden (prop. 1997/98:45 del 2). I paragrafens andra stycke anges vad som ska gälla för att målet ska uppnås. De uppräknade punkterna är enligt propositionen inte en uttömmande beskrivning av hur målet uppfylls utan exempel på sådant som är av särskild betydelse för balkens mål. I 2 kap. finns ett antal hänsynsregler som gäller bl.a. vid bedrivande av verksamhet. I 2 kap. 7 § anges att hänsynsreglerna som huvudregel gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Vid tillämpningen av hänsynsreglerna i 2 kap. 2–6 §§ MB ska alltså en rimlighetsavvägning göras. En utgångspunkt för bedömningen är att de krav som behövs för att miljöbalkens mål ska uppnås ska ställas. En central del av tillämpningen av denna bestämmelse är sedan att bedöma proportionerna mellan nyttan av ett försiktighetsmått och kostnaderna för att vidta det. Endast om kostnaderna bedöms vara orimligt stora i förhållande till nyttan med åtgärden eller försiktighetsmålet kan det bli aktuellt att avstå från att föreskriva ett sådant krav. Detta innebär att det är förhållandena i det enskilda fallet som avgör vilka krav som kan ställas – vad som bedöms vara orimligt stora kostnader i ett fall kan betraktas som skäliga krav i ett annat, beroende på hur behoven av det aktuella försiktighetsmålet värderas i de olika fallen. Vad gäller vikten att förebygga eller begränsa miljöpåverkan har olägenhetens karaktär, såsom farlighet och omfattning, betydelse. Även graden av känslighet i det område där påverkan sker och graden av känslighet hos dem som utsätts för störning ska beaktas. Vid bedömningen av vilken nytta en åtgärd medför från miljö- och hälsoskyddssynpunkt är de miljömål som fastställs av statsmakterna av särskild betydelse. Vidare kan det ha betydelse för skälighetsavvägningen om andra skyddsvärda intressen står i konflikt med miljöhänsynen, jfr. 2 kap. 9 §. En avvägning måste dessutom alltid göras med hänsyn till vad som får anses vara vedertaget godtagbart beteende. Kraven får inte vara orimliga med avseende på den olägenhet och det intrång i den personliga valfriheten som de leder till. Av betydelse för vad som kan anses vara ett orimligt krav är också om det är fråga om näringsverksamhet eller en åtgärd som vidtas i det dagliga livet. Det kan aldrig komma i fråga att jämka kraven så att den skadenivå som anges i 2 kap. 9 § 1 stycket överskrids. Om de åtgärder som är nödvändiga för att uppnå en godtagbar skyddsnivå medför orimliga kostnader, bör verksamheten inte tillåtas. Det är verksamhetsutövaren som ska visa att en åtgärd är orimlig (prop. 1997/98:45, del 1 s. 231 f., s. 206 f. och del 2 s. 24 f. och kommentaren till 2 kap. 7 § MB, Kruse. J., Miljöbalk, Karnov, Juno).

Våren 2010 antog riksdagen en ny målstruktur för det svenska miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Systemet består av ett generationsmål och 16 miljö kvalitetsmål med preciseringar. Generationsmålet visar riktningen för

vad som måste göras inom en generation för att miljö kvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Miljö kvalitetsmålen, i sin tur, beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringarna ska förtydliga vad miljö kvalitetsmålen innebär och används även som kriterier vid uppföljningen av målen. Därtill finns 16 aktuella etappmål med målår 2020 eller senare. Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen.

I skrivelsen Miljö målen – med sikte på framtiden (skr. 2017/18:265) fram-håller regeringen att miljöbalken är ett viktigt verktyg för att genomföra miljöpolitiken. Bestämmelserna i balken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Fler av de centrala myndigheter som har ett utpekad ansvar i miljö målssystemet är också tillsynsmyndigheter enligt miljöbalken. Regelverket och systemet för prövning är utformat för att möjliggöra en samlad och integrerad tillståndsprövning. Syftet är att den totala miljö påverkan av verksamheter och åtgärder ska bedömas i ett sammanhang. Därigenom ska det bli möjligt att nå maximal miljönytta och kunna styra mot miljö kvalitetsmålen.

Miljö målsrådet inrättades av regeringen 2014 och är en plattform för fler åtgärder och ett intensifierat arbete på alla nivåer i samhället för att nå Sveriges miljö mål. Miljö målsrådet presenterar den 1 mars varje år åtgärder som myndigheterna åtar sig att genomföra för att öka takten i arbetet med att nå miljö målen. Miljö målsrådets uppdrag skulle ursprungligen pågå till den 6 maj 2022, men regeringen har förlängt det till den 6 maj 2026 samt beslutat att även Sametinget ska ingå i rådet. Rådet består nu av chefer för 19 myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. I oktober 2018 lämnade Miljö målsrådet sin delredovisning för de första fyra åren av uppdraget att öka takten i arbetet med att nå Sveriges miljö mål. I rapporten redovisas alla åtgärder som rådet har initierat och genomfört i samverkan samt alla förslag som rådet har lämnat till regeringen under denna period. De har också gjort en egen utvärdering av sitt arbete där de kom fram till att de samverkansåtgärder som de gemensamt arbetat med leder till konkreta resultat som troligen inte hade kommit till stånd om inte rådet hade funnits.

Enligt 1 kap. 2 § andra stycket lagen (2010:921) om mark- och miljö domstolar, förkortad LOMM, får Mark- och miljö överdomstolens domar och beslut överklagas till Högsta domstolen, om inte annat är föreskrivet. Sådana föreskrifter finns i 5 kap. 5 § LOMM. Av bestämmelsen framgår att domar och beslut av Mark- och miljö överdomstolen i mål som har överklagats till mark- och miljö domstol inte får överklagas. Mark- och miljö överdomstolen får dock tillåta att en dom eller ett beslut i annat mål än mål enligt miljöbalken överklagas till Högsta domstolen, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Bestämmelsen innebär ett överklagandeförbud med s.k. ventil för mål enligt plan- och bygglagen och fastighetsmål.

Frågan om prejudikatbildningen på miljödomstolarnas område behandlades ingående i förarbetena till LOMM (prop. 2009/10:215 s. 173 f.). Av propositionen framgår bl.a. följande i denna del:

För de måltyper där det finns en väl fungerande ordning för prejudikatbildningen bör denna inte ändras. Regeringen anser följaktligen inte att någon förändring bör ske vad gäller instansordningen för de mål där mark- och miljödomstol enligt den nya instansordningen är första instans. Dessa mål bör i enlighet med gällande ordning alltid kunna överklagas till Högsta domstolen.

Regeringen gör i det följande en genomgång av de olika alternativ som kan väljas för att tillgodose prejudikatbehovet i mål som överklagas till mark- och miljödomstol.

Det kan enligt regeringen övervägas om det är lämpligt att låta ventilsystemet gälla för alla måltyper som överklagas till mark- och miljödomstol. Överklagade mål enligt plan- och bygglagen och fastighetsmål kan enligt nu gällande regler överklagas till respektive högsta instans, men för målen enligt miljöbalken som överklagas till en miljödomstol har enligt 23 kap. 8 § miljöbalken gällt ett förbud mot att överklaga ett avgörande av Miljööverdomstolen.

Det har såvitt avser de mål som enligt gällande ordning överklagas till miljödomstolarna i utredningen inte framkommit något som tyder på att denna ordning medför problem som har att göra med att Miljööverdomstolen är sista instans. Ett antal remissinstanser anser dock att även överklagade miljöbalksmål bör kunna komma under Högsta domstolens prövning genom en s.k. ventil.

Det som särskilt bör övervägas är här de skillnader som föreligger beträffande mål om miljöfarlig verksamhet. Mål om A-verksamhet inleds i miljödomstolen och kan överklagas till Högsta domstolen enligt vanliga regler. Mål om B-verksamhet stannar enligt 23 kap. 8 § miljöbalken i Miljööverdomstolen. Rättsfrågorna i ett mål om A- och B-verksamhet kan vara desamma. Det är verksamhetens storlek som avgör enligt vilken ordning den prövas. Det innebär att prejudikaten som rör A-verksamheter också kan få betydelse för de bedömningar som ska göras i målen om B-verksamheter. Mål om B-verksamheter har dessutom till skillnad från A-verksamheterna prövats i förvaltningsmyndighet innan de når domstol. Regeringen anser därför, i motsats till de nu angivna remissinstanserna, att ordningen för prejudikatbildningen för dessa mål inte bör ändras utan att det föreligger ett bättre underlag för bedömningen av vad konsekvenserna av en förlängd instansordning för dessa mål skulle bli. Ett fullföljdsförbud utan möjlighet för Mark- och miljööverdomstolen att tillåta att målen överklagas bör därför tills vidare gälla för dessa mål.

Efter att fullföljdsförbudet med ventil utvärderats för överklagade mål enligt plan- och bygglagen och överklagade fastighetsmål och resultatet av Målutredningen har redovisa[t]s kan det övervägas om prejudikatbildningen i mark- och miljödomstolarna ska ses över även vad gäller övriga målgrupper som överklagas till mark- och miljödomstol i syfte att göra bestämmelserna mer enhetliga.

Klassificering av jordbruket

Enligt 9 kap. 1 § MB avses med miljöfarlig verksamhet

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten
2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten eller
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

Av förarbetena till miljöbalken framgår att enligt paragrafens punkt 2 avses med miljöfarlig verksamhet användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten. Användning som kan komma i fråga kan vara av de mest skilda slag, exempelvis fabriker och andra industriella anläggningar, jordbruk, trafikanläggningar, förbränningsanläggningar, kärntekniska anläggningar, deponier och andra upplag. Vad som menas med miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken framgår av 9 kap. 1 §. Det är i likhet med miljöskyddslagen inte säkert att en verksamhet är farlig för miljön bara för att den har betecknats som miljöfarlig i 9 kap. 1 § miljöbalken. Om miljön påverkas eller kan påverkas på något av de sätt som anges i 9 kap. 1 § är det fråga om miljöfarlig verksamhet (prop. 1997/98:45 Miljöbalk del 2 s. 107 och 385).

Av förarbetena framgår vidare att regeringen gör bedömningen att det skulle vara en alltför långtgående ändring att låta begreppet miljöfarlig verksamhet utgå. Regeringen anför att det är ett vedertaget begrepp som används i många olika sammanhang i balken, inte bara i kapitlet om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd utan även i bl.a. processbestämmelserna. Vidare framhålls att en fördel med begreppet också är, vilket även angavs i propositionen till miljöskyddslagen, att det ger uttryck för grundtanken att även risken för olägenheter ska beaktas (prop. 1997/98:45 Miljöbalk del 1 s. 326 f.).

Motioner om att jordbruket inte ska betecknas som miljöfarlig verksamhet behandlades av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2018/19: MJU18 Miljömålen – med sikte på framtiden, och utskottet uttalade då följande:

Enligt miljöbalkens definition klassas en verksamhet som miljöfarlig om miljön påverkas eller kan påverkas av verksamheten. Utskottet har vid tidigare behandling av liknande motionsyrkanden uttalat att det inte nödvändigtvis behöver innebära att en verksamhet är farlig för människors hälsa eller miljön bara för att den definieras som miljöfarlig. Utskottet gör inte nu någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna [...].

Miljödepartementet, genom statssekreterare Anders Grönvall, poängterade vid informationstillfället i utskottet den 19 maj 2022 att det förhållandet att en verksamhet definieras som miljöfarlig enligt miljöbalken inte innebär att verksamheten i sig behöver vara farlig för människors hälsa eller för miljön. Definitionen innebär dock att miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet blir tillämpliga.

Utskottets ställningstagande

Översyn av miljöbalken

I fråga om miljöbalken som verktyg för att nå miljömålen noterar utskottet att bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling. Detta förhållande samt det arbete som bl.a. Miljömålsrådet bedriver för att nå miljömålen gör att utskottet inte ser behov av att utreda sådana förändringar som efterfrågas i motionerna 2021/22:3277 (V) yrkande 14 i denna del och 2021/22:4062 (MP) yrkande 61. Utskottet avstyrker därför dessa yrkanden.

Som redovisas ovan ska det vid tillämpning av miljöbalkens s.k. hänsynsregler göras en avvägning mellan å ena sidan nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått och å andra sidan kostnaderna för sådana åtgärder. Utskottet noterar att förarbetena till miljöbalken innehåller vägledande uttalanden som beskriver hur denna rimlighetsavvägning ska göras, och konstaterar samtidigt att frågan om hur avvägningen ska göras måste överlämnas till rättstillämpningen att bedöma med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Med det anförda anser utskottet att motion 2021/22:4062 (MP) yrkande 60 kan lämnas utan åtgärd.

När det gäller frågan om överklagande noterar utskottet att mål enligt miljöbalken där mark- och miljödomstol är första instans får överklagas till Högsta domstolen. Miljöbalksmål som har överklagats till mark- och miljödomstol får dock inte överklagas till Högsta domstolen. Som redovisas ovan har frågan om även dessa mål ska få överklagas till Högsta domstolen övervägts utförligt i förarbetena till lagen om mark- och miljödomstolar, och utskottet ser därför inte behov av det slags utredning som efterfrågas i motion 2021/22:4062 (MP) yrkande 62. Därmed föreslår utskottet att yrkandet avslås.

Klassificering av jordbruket

Liksom i stort sett all mänsklig verksamhet innebär jordbruk en påverkan på miljön, men denna påverkan är dock inte enbart negativ. Jordbruket primärproducerar livsmedel, omvandlar restprodukter till gödsel och växtnäring, kan producera drivmedel samt bidrar till öppna landskap och biologisk mångfald. Svenskt jordbruk är effektivt och livsmedel från Sverige har generellt sett lägre miljöpåverkan än livsmedel som är producerade i andra länder. Det är därför viktigt att den svenska livsmedelsproduktionen ges förutsättningar att öka för att på så sätt minska den globala livsmedelsproduktionens miljöpåverkan. En ökad svensk livsmedelsproduktion är enligt utskottet också mycket viktig sett

ur ett självförsörjningsperspektiv, en fråga som har kommit att bli mycket aktuell på senare tid. I dag definieras dock jordbruk som en miljöfarlig verksamhet där t.ex. en mjölkbonde med fler än 400 djurenheter likställs med gruvtäkter och annan tung industri. Enligt utskottets bedömning medför detta förhållande negativa konsekvenser för utvecklingen av livsmedelsproduktionen i Sverige. Utskottet anser mot denna bakgrund att det vore rimligare att benämna jordbruket som miljöpåverkande verksamhet i stället för miljöfarlig verksamhet, och miljöbalken bör därför förändras i denna riktning. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:2454 (SD) yrkande 62, 2021/22:2766 (M), 2021/22:3437 (M) yrkande 12, 2021/22:3650 (C) yrkande 11 och 2021/22:3880 av (KD) yrkande 42.

Ägande och brukande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen det som utskottet anför om proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning, äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid formellt skydd samt arbetet med grön infrastruktur.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ägande och brukande i övrigt.

Jämför reservation 7 (S, MP), 8 (V), 9 (S, MP), 10 (V), 11 (S), 12 (V), 13 (L), 14 (MP), 15 (SD) och 16 (C).

Motionerna

Proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning

Kommittémotion 2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12 handlar om att markägares äganderätt ska stärkas genom att proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning upprätthålls. Motionärerna framhåller vikten av att upprätthålla proportionalitetsprincipen, vilket innebär att en inskränkning i äganderätten måste vara ändamålsenlig, nödvändig och väl avvägd mot de mål som man söker uppnå. Markägare ska kunna förlita sig på att de inte utan tungt vägande skäl berövas sin egendom och att det aldrig sker utan rimlig ersättning.

Även motion 2021/22:161 av Edward Riedl (M) handlar om stärkt äganderätt och att ingrepp i densamma måste stå i rimlig proportion till de värden som uppnås.

Äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd

I kommittémotion 2021/22:3682 av Peter Helander m.fl. (C) yrkande 1 efterfrågas utvecklade instruktioner till myndigheter för att tydligare beakta äganderätten i beslut och ställningstaganden. Motionärerna anför att äganderätten är stark i svensk lagstiftning, men att det ändå finns behov av att åtgärda de brister och förskjutningar som förekommer vid tolkning och tillämpning av regelverken. I samma motion yrkande 4 föreslås att beslut ska tas snabbare när markägaren är överens med staten om formellt skydd, och enligt motionärerna bör huvudregeln vara att ersättning ska betalas ut i anslutning till beslutet.

Arbetet med grön infrastruktur

I kommittémotion 2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 6 föreslås att arbetet med befintliga handlingsplaner för projektet Grön infrastruktur bör avbrytas och att inga nya handlingsplaner bör tas fram till dess att regeringen har utrett hur projektet påverkar det enskilda ägandet samt brukandet.

Liknande förslag lämnas i kommittémotion 2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 72 som handlar om att regeringsuppdraget till länsstyrelserna om de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur ska avbrytas samt att begreppet och dess användning bör ses över grundligt innan det används i andra uppdrag till statliga myndigheter.

Även kommittémotion 2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 26 handlar om att arbetet med grön infrastruktur, som inte är specificerat i vare sig regleringsbrev till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning, bör avbrytas.

Ägande och brukande i övrigt

I kommittémotion 2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 1 framhåller motionärerna att beslut om expropriering av privat mark eller begränsning av dess nyttjande måste vara grundat på påvisbara faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål. Motionärerna anför att lagar och regler behöver bli tydligare och ha som ett grundläggande mål att markägare ska känna trygghet i att våga satsa tid och pengar på att utveckla sina näringar. I samma motion yrkande 9 framhåller motionärerna att markägare alltid bör kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen om undantagande från brukande så att markägarens delaktighet i utrednings- och beslutsprocessen garanteras.

Enligt motion 2021/22:3263 av John Widegren (M) bör myndigheter i sitt myndighetsutövande inte få peka ut enskild egendom utan stöd i lag eller utan överenskommelse med sakägaren.

I motion 2021/22:2657 av Sten Bergheden (M) föreslås att reglerna och ersättningarna för Natura 2000-områdena ska ses över. Motionären framhåller

att det inte är rimligt att enskilda markägare ska avstå rätten att bruka sin mark utan ersättning för inskränkningen och skötseln.

Enligt motion 2021/22:3920 av Linda Modig (C) yrkande 2 bör regeringen utreda konsekvenserna av att markägarna utmed Torneälven mellan Haparanda och Övertorneå bro omfattas av rådighetsinskränkningar i form av fiskeförbud två månader per år som de inte ersätts för, samtidigt som försäljning av fiskekort för samma sträcka och samma tid pågår med statens goda minne.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Skyddet för äganderätten, det s.k. egendomsskyddet, är en grundläggande fri- och rättighet enligt regeringsformen (RF) och Europakonventionen. Vid samtliga slag av ingrepp i egendomsskyddet gäller enligt såväl RF som Europakonventionen en proportionalitetsprincip som innebär att nödvändigheten av ett intrång som görs i skyddet för egendom med hänvisning till det allmännas intresse måste balanseras mot den skada den enskilde drabbas av till följd av intrånget. Av 2 kap. 15 § andra stycket RF följer vidare att den enskilde ska vara tillförsäkrad ersättning när det allmänna inskränker någons användning av mark eller byggnad på ett sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten.

I de fall en lag innebär att användningen av mark eller byggnad inskränks av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl gäller att rätten till ersättning bestäms genom lag. För sådana rådighetsinskränkningar får det alltså övervägas om en rätt till ersättning ska införas. I 31 kap. 4 § miljöbalken anges sådana beslut enligt miljöbalken som berättigar till ersättning, exempelvis beslut som gäller naturreservat och beslut om biotopskyddsområden. I 31 kap. 2 § miljöbalken anges att bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719) som huvudregel ska gälla vid ersättning enligt 31 kap. miljöbalken. År 2010 höjdes den ersättning som betalas vid expropriation och andra åtgärder där fastigheter tas i anspråk med tvång (prop. 2009/10:162, bet. 2009/10:CU21, rskr. 2009/10:362–363).

Våren 2018 föreslog miljö- och jordbruksutskottet ett tillkännagivande till regeringen i fråga om arbetet med att utforma kompensationsmodeller vid inskränkningar i äganderätten. Utskottet noterade inledningsvis att det pågår ett arbete när det gäller rådighetsinskränkningar i samband med inrättande av vattenskyddsområden och rådighetsinskränkningar med stöd av artskyddförordningen. Däremot bedömde utskottet att det fanns anledning att även på andra områden granska och föreslå ändringar i de bestämmelser som möjliggör rådighetsinskränkningar av hälsoskydds-, miljöskydds- och säkerhetsskäl. Utskottet beskrev det som angeläget att ytterligare initiativ tas för att utreda vilka slags kompensationsmodeller som skulle kunna utformas för att begränsa de ekonomiska förluster som markägare kan drabbas av till följd av

rådighetsinskränkningar. Kammaren biföll utskottets förslag (bet. 2017/18: MJU19, rskr. 2017/18:217).

Av regeringens skrivelse 2020/21:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 framgår följande om det nyssnämnda tillkännagivandet:

Regeringen har den 18 juli 2019 beslutat om kommittédirektiv om Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen (dir. 2019:46) och den 11 juni 2020 har regeringen även beslutat om tilläggsdirektiv (dir. Skr. 2020/21:75 Miljödepartementet 252 2020:63) till Skogsutredningen (M 2019:02). Vidare har regeringen den 20 maj 2020 beslutat om kommittédirektiv om Översyn av artskyddsförordningen (dir. 2020:58). Regeringen bedömde att tillkännagivandet om kompensation vid inskränkningar i äganderätten därigenom tillgodosetts och beslutade den 10 december 2020 att skriva av ärendet (M2018/01138). Punkten är slutbehandlad.

I juni 2019 riktade konstitutionsutskottet en uppmaning till regeringen om att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som ska se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet. Konstitutionsutskottet anförde att det är betydelsefullt att samhället värnar äganderätten och att markägare så långt som möjligt bör få bestämma över sin egendom. Beslut som rör exempelvis skydd av värdefulla områden, arter och ekosystem bör bygga på samarbete med markägare och respekt för äganderätten. Med stärkt egendomsskydd säkras Sveriges viktiga naturtillgångar och en omställning till ett mer hållbart samhälle, enligt utskottet. Kammaren följde utskottets förslag (bet. 2018/19: KU27, rskr. 2018/19:281).

Det framgår av den skrivelse över åtgärder vidtagna under 2021 som överlämnades till riksdagen den 15 mars 2022 att riksdagens tillkännagivande om att tillsätta en parlamentarisk kommitté för att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet inte är slutbehandlat. Regeringen anför i denna del bl.a. följande (skr. 2021/22:75 s.77 f.):

Den fråga som tillkännagivandet avser bereds fortsatt inom Regeringskansliet. Mot bakgrund av den sakpolitiska överenskommelse som träffades mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Liberalerna i januari 2019 har regeringen bl.a. beslutat om kommittédirektiv till två utredningar, Skogsutredningen och Artskyddsutredningen, på Miljödepartementets område som på olika sätt berör egendomsskyddet för markägare och ersättningsrätt vid olika former av rådighetsinskränkningar över mark. I Skogsutredningens betänkande (SOU 2020:73), som redovisades den 30 november 2020, lämnas bl.a. förslag om att skydda den biologiska mångfalden och om rätt till ersättning vid nekat tillstånd till avverkning av fjällnära skog. Vidare redovisas förslag om en övergång till frivilligt formellt skydd som huvudsakligt arbetssätt för skydd av värdefull skog samt förslag om ändrade skatteregler när det gäller ersättning för skydd av skog. I propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund behandlas delar av Skogsutredningens förslag (prop. 2021/22:58). Artskyddsutredningens betänkande (SOU 2021:51), som redovisades den 10 juni 2021, tar bl.a. upp frågan om en tydligare ansvarsfördelning mellan det allmänna och verksamheter eller markägare vad gäller kostnaden för att bevara biologisk mångfald. Bland

annat berörs rätten till ersättning vid vissa fridlysningsbeslut som i praktiken motsvarar områdesskydd när de avsevärt försvårar pågående markanvändning, samtidigt som EU-statsstödsregler behövs beaktas. Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Regeringens proposition 2021/22:58 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökad incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund behandlades nyligen av utskottet i betänkande 2021/22: MJU18 med samma namn som propositionen. För att stärka ägande- och brukanderätten och erbjuda skogsägare alternativ när värdefull skog skyddas föreslog regeringen nya ersättningsmarker och ett utökat markförsäljningsprogram från Sveaskog. Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag och föreslog även vissa tillkännagivanden. I betänkandet redovisade utskottet det som statsminister Magdalena Andersson anförde i samband med regeringsförklaringen den 30 november 2021, nämligen att äganderätten i skogen ska stärkas eftersom det är grunden för att i ökad utsträckning kunna ta till vara skogens potential för klimat, ekonomi och miljö. När det gällde frågan om äganderätt uttalade utskottet bl.a. följande i sitt ställningstagande (s. 64):

Utskottet noterar att regeringen vid flera tillfällen uttalat att den privata äganderätten till skogen ska stärkas, senast i regeringsförklaringen. Skogsutredningen tillsattes bl.a. i syfte att värna och stärka den privata äganderätten till skogen genom att stärka rättssäkerheten för markägare och företag och säkerställa att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning de har rätt till.

Utskottet välkomnar de förslag och bedömningar i propositionen som syftar till att stärka äganderätten. Enligt utskottets mening spelar myndigheterna en stor roll i arbetet med hållbart brukande och skydd av naturvården, och det är viktigt att de beaktar äganderättsperspektivet i detta arbete. Utskottet anser att en utgångspunkt för stärkt äganderätt är en bra dialog och ett gott samarbete mellan markägare och myndigheter.

Mot bakgrund av att regeringen har presenterat en proposition som betonar betydelsen av att stärka äganderätten för markägare anser utskottet att motionerna [...] kan lämnas utan vidare åtgärd.

Vidare behandlades i betänkandet bl.a. frågan om förtydligande av regelverket om rätt till ersättning vid avslag på ansökan om tillstånd till avverkning i fjällnära skog. Utskottet uttalade i den delen följande (s. 107):

Utskottet välkomnar att regeringen ska återkomma till riksdagen med en proposition som tydliggör bestämmelserna om rätt till ersättning vid avslag på ansökan om tillstånd till avverkning i fjällnära skog. Det är enligt utskottets mening viktigt att lagstiftningen om ersättning vid nekat tillstånd till avverkning i fjällnära skog är transparent och tydlig. Utskottet noterar även att skogsutredningen har föreslagit en ny bestämmelse i skogsvårdslagen som innehåller en presumtion om att skogsbruk är pågående markanvändning för produktiv skogsmark inom det fjällnära området. Utskottet ser fram emot den proposition i frågan som regeringen aviserat ska överlämnas till riksdagen senast den 22 mars 2022.

Den aviserade propositionen 2021/22:207 Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära

skog har överlämnats till riksdagen och bereds för närvarande i miljö- och jordbruksutskottet. Beslut i ärendet i utskottet och kammaren är planerat till juni 2022.

I propositionen bedömer regeringen bl.a. att tillståndskravet för avverkning i fjällnära skog även i fortsättningen bör vara ett komplement till miljöbalkens bestämmelser om områdesskydd och naturvårdsavtal enligt jordabalken, dvs. formellt skydd. För att skapa positiva drivkrafter för markägare att bevara fjällnära skog med höga naturvärden bör ett arbetssätt med frivillig intresseanmälan för formellt skydd utvecklas. I denna del anför regeringen bl.a. följande:

I prop. 2021/22:58 gör regeringen vidare bedömningen att det i många fall, både för stat och markägare, kan vara effektivare att med frivillighet som grund vidta förebyggande åtgärder för att bevara värdefulla fjällnära skogar än att reaktivt ersätta intrång i pågående markanvändning vid nekat tillstånd till avverkning (s. 29). Av samma proposition framgår det också att regeringen bedömer att områdesskydd ovan gränsen för fjällnära skog kan möjliggöra ett enklare förfarande för markägare att få ersättning, som utifrån rådande förutsättningar i regel får sin ersättning efter nekat avverkningstillstånd (s. 30).

Frivillighet bör enligt prop. 2021/22:58 vara utgångspunkten för formellt skydd och det bör även gälla inom och i nära anslutning till fjällnära skog (s. 8, 10, 12 och 29).

Markägare ska vidare enligt prop. 2021/22:58 enkelt kunna ta initiativ till formellt skydd av fjällnära skog, vilket skapar förutsättningar för att skyddet kan genomföras på ett sätt som värnar äganderätten.

Ersättningens storlek vid formellt områdesskydd kan vara densamma som vid avslag på en ansökan om tillstånd till avverkning i samma område. Det finns dock vissa fördelar med en ordning som innebär att ersättning i första hand lämnas i samband med beslut om formellt skydd jämfört med att ersättning lämnas till följd av ett beslut om avslag på en ansökan om tillstånd till avverkning. [...] Möjligheten att anmäla sin fjällskog för bildande av formellt skydd bör därför göras mer fördelaktig i jämförelse med att ansöka om avverkningstillstånd.

Det är viktigt att markägarna informeras om fördelarna med att frivilligt anmäla sin skog för områdesskydd. Det kan röra sig om möjligheterna att önska skyddsform (naturresevat, biotopskyddsområde eller naturvårdsavtal), en snabb handläggning, samt möjligheten att få ersättningsmark om sådan finns tillgänglig.

Regeringen avser därför att uppdra åt Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket att i samverkan med berörda länsstyrelser och i dialog med de som berörs utveckla ett arbetssätt med ökad frivillighet som grund, där intresseanmälan från markägare föregår eventuellt formellt skydd. I uppdraget bör det ingå att utveckla tydlig information riktad till markägare i fjällskogsområdet om vilka skogar som lämpar sig för formellt skydd, hur ersättningsmöjligheterna ser ut och vilka valmöjligheter som finns när det gäller skyddsform. I uppdraget bör det också ingå att utveckla arbetssätt för att skapa delaktighet och engagemang för markägarna i området. Vidare bör det i uppdraget ingå att utreda hur man kan utforma positiva

incitament för markägare att lämna in en intresseanmälan för formellt skydd, exempelvis genom hög prioritet vid fördelning av ersättningsmark eller möjlighet till ett visst småskaligt nyttjande av skogen för husbehov.

De förslag som Artskyddsutredningen lämnat bereds i Regeringskansliet.

Sverige och Finland träffade 1971 en överenskommelse med bestämmelser bl.a. om fiske och fiskevård i Torne älv, den s.k. gränsälvsöverenskommelsen. För samarbetet inrättades ett särskilt mellanstatligt organ, Finsk-svenska gränsälvscommissionen. Till överenskommelsen fanns även en fiskestadga för Torne älvs fiskeområde bifogad.

För att anpassa gränsälvsarbetet till den utveckling på miljö-, vattenrätts- och fiskeområdet som har ägt rum de senaste decennierna träffade länderna den 11 november 2009 en ny gränsälvsöverenskommelse. Till överenskommelsen hör fortfarande en fiskestadga för Torne älvs fiskeområde. När det gäller stadgan framgår följande av proposition 2009/10:212 Ny gränsälvsöverenskommelse med Finland:

Fiskestadgan utgör en integrerad del av gränsälvsöverenskommelsen och har således samma traktaträttsliga status som denna. Den innehåller regler för fisket inom Torneälvens fiskeområde. Fiskeområdet utgör huvudsakligen enskilt vatten i vilket fisket tillhör fastighetsägaren. I likhet med annan reglering av fiske innebär överenskommelsen i denna del att fiskerätten i området inskränks i beståndsvårdens intresse. Inskränkningarna bedöms stå i överensstämmelse med regeringsformens bestämmelser om egendomsskyddet.

För att fullgöra uppgifter i enlighet med gränsälvsöverenskommelsen finns det fortfarande ett mellanstatligt samarbetsorgan, Finsk-svenska gränsälvscommissionen. Den nya gränsälvscommissionen har dock, till skillnad från den tidigare, inte någon beslutanderätt i miljö- eller fiskefrågor utan svarar i stället för en rad uppgifter i syfte att stärka samarbetet mellan länderna i sådana frågor som omfattas av gränsälvsöverenskommelsen. Prövningsverksamheten har i stället övergått till nationella domstolar och myndigheter. Förvaltningen av fisket utövas av Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och Länsstyrelsen i Norrbottens län samt den ansvariga finska myndigheten i samarbete. Överenskommelsen har införlivats i svensk rätt genom lagen (2010:897) om gränsälvsöverenskommelse mellan Sverige och Finland.

I 2 a kap. förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (fiskeförordningen) finns särskilda föreskrifter om fisket i Torneälvens fiskeområde. Enligt 2 a kap. 8 § är allt fiske, utom fiske efter nejonöga med mjärde, förbjudet i älvområdet under perioden den 15 september – 15 november. Av 2 a kap. 12 § följer att HaV, eller den till vilken myndigheten uppdrar detta, får upplåta fisketillstånd där staten äger rätten till fiske efter lax och öring.

HaV har uppgett att ägare till fastigheter utmed Torneälven inom Haparanda och Övertorneå kommuner har fiskerätt till alla arter utom lax och öring. I samma område har även staten fiskerätt, och då till lax och öring. Ett fisketillstånd (fiskekort för t.ex. en säsong) kan visserligen vara giltigt under perioder då det råder förbud mot att fiska (totalt förbud eller förbud mot att

fiska vissa arter eller med vissa fångstmetoder), men fiskekortet ger dock inte den som innehar tillståndet rätt att fiska annat än i enlighet med gällande regler. Den som fiskar är skyldig att känna till de regler som gäller för de vatten där man fiskar.

Frågan om ersättning för rådighetsinskränkning i fiskerätt till följd av fiskevårdande föreskrifter behandlades av Högsta domstolen i NJA 2014 s. 332. Av domen framgår bl.a. följande:

Som regel medför sådana ingripanden från det allmänna som är motiverade av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl inte någon rätt till ersättning. Ett gemensamt drag för den lagstiftning som ändå ger rätt till ersättning vid sådana rådighetsinskränkningar är tanken att ersättning ska utgå när ingreppet är nödvändigt för att uppnå det önskade resultatet men det vid en avvägning mellan, å ena sidan, arten av det allmänna intresse som ska skyddas och, å andra sidan, ingreppets effekter för den enskilde inte är rimligt att denne ensam ska bära kostnaderna. När den lagstiftning som möjliggör en rådighetsinskränkning inte kan anses ge någon ledning i ersättningsfrågan, ligger det nära till hands att motsvarande proportionalitetsbedömning i stället får göras i det enskilda fallet, med beaktande av att ersättning normalt inte utgår vid ingripanden som grundas på t.ex. miljöskyddsskäl. (Jfr här det skydd som gäller enligt Europakonventionen vid rådighetsinskränkningar och här till hörande frågor, Karin Åhman, Egendomsskyddet, 2000, s. 375 ff. och 422 ff.)

I ett sådant fall kan alltså ersättning vid en rådighetsinskränkning utgå om hänsynen till den enskildes intressen kräver detta, även när inskränkningen är betingad av säkerhetsskäl eller intresset att skydda miljön eller människors liv eller hälsa. Så kan vara fallet när inskränkningen beror på omständigheter som ligger utanför den enskildes kontroll och som drabbar den enskilde särskilt hårt. Inskränkningen måste dock på vanligt sätt ha medfört ett avsevärt försvårande av den pågående markanvändningen eller en betydande skada (jfr kraven i 2 kap. 18 § andra stycket RF [nu 2 kap. 15 § andra stycket RB]).

Naturvårdsverket definierar grön infrastruktur som ekologiskt funktionella nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och ekosystemtjänster som är viktiga för samhället främjas i hela landskapet. I praktiken innebär arbetet med grön infrastruktur att skydd, bevarande, restaurering och återskapande av livsmiljöer, ekosystemfunktioner och naturliga processer beaktas i såväl fysisk planering och pågående mark- och vattenanvändning som i brukande och förvaltning av naturresurser. Regionala handlingsplaner för grön infrastruktur är en central åtgärd i den nationella strategin för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141, bet. 2013/14: MJU27, rskr. 2013/14:359).

I oktober 2018 redovisade länsstyrelserna ett regeringsuppdrag där det framgår att arbetet med grön infrastruktur möjliggör ökad transparens och att det ger underlag för landskapsaktörer. Vi samma tidpunkt redovisade Naturvårdsverket även ett uppdrag om grön infrastruktur (NV-01521-1). Av redovisningen framgår att området är under utveckling och att många komplexa frågor hanteras. Myndigheten bedömde att fortsatt och fördjupad dialog samt samverkan med berörda aktörer är avgörande. Därtill pekade

myndigheten ut förutsättningar och områden som är relevanta att fokusera på i det långsiktiga arbetet med grön infrastruktur.

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 20) bedömde regeringen att de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur på sikt kommer att stärka ekologiska samband i landskapet och förbättra förutsättningarna för ekosystemtjänster. Regeringen bedömde även att arbetet med grön infrastruktur har gett en ökad medvetenhet om behovet av ett landskapsperspektiv när det gäller bevarandet av biologisk mångfald. Samtidigt anförde regeringen att nuvarande bevarandeåtgärder av olika slag, t.ex. inom ramen för grön infrastruktur, inte är tillräckliga.

En motion om att avbryta de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur till dess att frågan om hur grön infrastruktur påverkar brukande-, förfogande- och äganderätten prövades av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2018/19: MJU18 Miljömålen – med sikte på framtiden. Utskottet avstyrkte motionen och anförde följande:

Utskottet avser inte att, utöver vad som eventuellt kommer att rymmas inom ramen för de äganderättsutredningar som redan är planerade, initiera någon utredning om den gröna infrastrukturens påverkan på bl.a. äganderätten eller att avbryta de befintliga handlingsplanerna.

Ett snarligt yrkande prövades därefter av utskottet i betänkande 2019/20: MJU12 Övergripande miljöfrågor, då utskottet uttalade bl.a. följande:

Utskottet noterar att artskyddsförordningen till följd av januariavtalet ska ses över i syfte att effektivt skydda hotade arter samtidigt som markägares rättssäkerhet och möjlighet till ersättning värnas. I avvaktan på denna översyn föreslår utskottet att motionerna [...] lämnas utan vidare åtgärd.

Den 4 november 2020 besvarade dåvarande miljö- och klimatminister Isabella Lövin en skriftlig fråga om villkoren för hur grön infrastruktur etableras (fr. 2020/21:276). Statsrådet anförde följande:

Kjell-Arne Ottosson har frågat mig om jag avser att förändra villkoren för hur grön infrastruktur etableras, under andra former än genom dialog och samverkan.

Att arbeta med en grön infrastruktur i landet är ett led i att bevara ekosystem och främja ekosystemtjänster samt bevara den biologiska mångfalden. Den förväntas leda till utvecklade ekologiska samband i landskapet, förstärkta ekosystemtjänster och klimatanpassning exempelvis genom naturbaserade skydd mot erosion.

Riksdagen antog den 24 juni 2014 en strategi för arbetet med att stärka biologisk mångfald och säkra ekosystemtjänster, baserad på alliansregeringens proposition 2013/14:141 ”En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster” som överlämnades till riksdagen den 13 mars 2014. I denna proposition beskriver regeringen att insatser för bevarandet av den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna behöver göras med ett helhetsperspektiv där hänsyn tas till ekologiska samband och att regeringen vill att detta ska utvecklas inom regionala handlingsplaner för grön infrastruktur som tas fram i dialog och samarbete mellan brukare, myndigheter och ideella organisationer m.fl.

Länsstyrelsernas arbete med att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur har pågått under flera år. Naturvårdsverket och Skogs-

styrelsen har hållit riktade skogsdialoger med markägare och naturvårdsorganisationer om hur handlingsplanerna kan bidra till grön infrastruktur i skogslandskapet.

Länsstyrelserna har i regleringsbrevet för 2020 i uppdrag att redovisa arbetet med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur för att stärka de ekologiska sambanden i landskapet mellan skyddade och på andra sätt bevarade områden och biotoper, samt bedöma planernas effekter av arbetet.

I detta ingår också att länsstyrelserna ska redovisa konsekvenserna för och hur hänsyn har tagits till äganderätten och markvärden. Skälet till detta är att det är viktigt att ha ett underlag för att bedöma planernas konsekvenser.

Länsstyrelserna kommer att redovisa sitt uppdrag under våren 2021.

Regeringen har inga planer på att förändra villkoren för hur grön infrastruktur etableras.

Utskottets ställningstagande

Proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning

Som framgår av redovisningen ovan gäller enligt såväl regeringsformen som Europakonventionen en proportionalitetsprincip som innebär att nödvändigheten av ett intrång som sker i skyddet för egendom med hänvisning till det allmännas intresse måste balanseras mot den skada den enskilde drabbas av till följd av intrånget. Vidare följer det av såväl grundlag som vanlig lag att den vars äganderätt inskränks, under de förutsättningar som anges i lagstiftningen, ska vara tillförsäkrad rimlig ersättning för denna rådgighetsinskränkning.

Enligt utskottets bedömning finns det i dag brister i tillämpningen av detta regelverk i förhållande till markägare. Det är problematiskt med tanke på att skyddet för äganderätten är en grundläggande fri- och rättighet. Enligt utskottet måste det därför skapas bättre förutsättningar för att de myndigheter som beslutar om inskränkningar i äganderätten och ersättning för att kompensera sådana rådgighetsinskränkningar ska kunna upprätthålla proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:161 (M) och 2021/22:3432 (M) yrkande 12.

Äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd

Äganderätten är skyddad i svensk lagstiftning men det finns enligt utskottet behov av att åtgärda de brister och förskjutningar som förekommer i fråga om tolkning och tillämpning av dessa regler. Utskottet noterar att staten under de senaste åren i flera fall har agerat på ett sätt som har skapat osäkerhet i fråga om hur lagstiftningen och vissa myndighetsbeslut ska tolkas, särskilt när det gäller processerna och möjligheten till ersättning vid naturvårdsinsatser och skydd av natur. Gränserna för äganderätten har testats genom olika begränsningar i pågående markanvändning. Det handlar bl.a. om hur myndigheterna

har tagit sig an artskyddsfrågor, inventeringen av nyckelbiotoper, den fjällnära skogen och målet om levande skogar. Dessa begränsningar har enligt utskottet varit svåra för många enskilda skogsägare att förstå eller acceptera och i vissa fall har de lett till kostsamma utredningar och rättstvister som pågått i flera år. Utskottet anser att myndigheterna behöver ta tydligare hänsyn till äganderätten i beslut och ställningstaganden, vilket i sin tur kommer att skapa större uppslutning och engagemang för naturvårdsarbetet i skogen och för olika skyddsformer. Vidare anser utskottet att kortare handläggningstider och ett mer serviceinriktat bemötande bör eftersträvas av berörda myndigheter i sin myndighetsutövning. När markägaren har kommit överens med staten om formellt skydd bör huvudregeln vara att ersättning ska betalas ut i anslutning till skyddsbeslutet. Samtliga nu beskrivna aspekter behöver hanteras inom ramen för såväl den kommande parlamentariska kommitténs uppdrag (jfr riksdagens tillkännagivande, bet. 2018/19:KU27, rskr. 2018/19:281) som i den löpande myndighetsutövningen i skogliga frågor. Det som utskottet nu anfört bör riksdagen tillkännage för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motion 2021/22:3682 (C) yrkandena 1 och 4.

Arbetet med grön infrastruktur

När regeringen gav länsstyrelserna i uppdrag att utarbeta handlingsplaner för grön infrastruktur var utgångspunkten att det inte skulle påverka det privata ägandet. Utskottet har dock under det pågående uppdragets gång fått tydliga signaler om att det enskilda ägandet har utmanats. Utskottet konstaterar att artskyddsutredningens förslag och riksdagens tillkännagivande om att tillsätta en parlamentarisk kommitté för att se över det grundlagsskyddade egendoms-skyddet för närvarande bereds i Regeringskansliet. Utskottet anser att det inom ramen för dessa arbeten är viktigt att utreda hur handlingsplanerna för grön infrastruktur påverkar det enskilda ägandet och brukandet och om det finns bättre sätt att värna olika ekosystem och arter. I avvaktan på att dessa frågeställningar är behandlade bör arbetet med grön infrastruktur avbrytas och inga nya handlingsplaner tas fram. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:2462 (SD) yrkande 26, 2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 6 och 2021/22:3650 (C) yrkande 72.

Ägande och brukande i övrigt

Utskottet vill inleda med att framhålla att skyddet för äganderätten är en grundläggande fri- och rättighet och att inskränkningar i egendoms-skyddet måste göras med tillämpning av den proportionalitetsprincip som gäller enligt såväl regeringsformen som Europakonventionen. Utskottet ser det som en självklarhet att myndigheter enbart beslutar om inskränkningar i äganderätten om det finns stöd i lag för det och att myndigheternas beslut grundar sig på förhållandena i varje enskilt fall. Vidare konstaterar utskottet att det finns ett regelverk som, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, gör att den

som drabbas av en sådan inskränkning i sitt ägande kan ha rätt till ersättning. När det gäller ärenden där det uppkommer fråga om att inskränka en markägares brukanderätt har utskottet förtroende för att relevanta myndigheter involverar markägaren i processen på ett så tidigt stadium som möjligt. Med hänvisning till det som nu anförts avstyrker utskottet motionerna 2021/22:2462 (SD) yrkandena 1 och 9, 2021/22:2657 (M) och 2021/22:3263 (M).

När det gäller det fiskeförbud som råder utmed Torneälven under vissa delar av året vill utskottet framhålla att förbudet gäller för alla, såväl markägare med fiskerätt som de som innehar ett fiskekort genom vilket staten har upplåtit sin fiskerätt. Att man har ett fiskekort som gäller för ett visst område eller en viss period, t.ex. en säsong, innebär således inte att man får fiska utan begränsning eller i strid med de regler som gäller för det aktuella fiskevattnet. Utskottet kan också konstatera att den vars rätt till fiske inskränkts under vissa förutsättningar, som framgår av lagstiftningen och den praxis som har utvecklats, kan ha rätt till ersättning på grund av rådighetsinskränkning. Mot denna bakgrund motiverar motion 2021/22:3920 (C) yrkande 2 enligt utskottet inte någon åtgärd.

Miljöprövning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om processuella aspekter m.m., tidsplaner, överväganden vid tillståndsprövningen och miljöprövning i övrigt.

Riksdagen tillkännager för regeringen det som utskottet anför om tidsfrist vid miljöprövning.

Jämför reservation 17 (M), 18 (SD), 19 (C), 20 (KD), 21 (S, MP), 22 (V), 23 (KD), 24 (M), 25 (SD), 26 (V), 27 (KD), 28 (L), 29 (MP) och 30 (M, KD).

Motionerna

Processuella aspekter m.m.

I kommittémotion 2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 4 efterfrågas förtydliganden när det gäller vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla. Motionärerna anför att myndigheterna ofta hänvisar till att miljökonsekvensbeskrivningar håller för låg kvalitet eller är otillräckliga, men utan att tydligt kommunicera vilka brister det rör sig om. I samma motion yrkande 6 föreslås att företag endast ska ha en motpart som för statens talan i miljöprövningsprocesser. Enligt motionärerna ska målet vara att det sökande företaget endast ska behöva vända sig till en myndighet, som i sin tur ska svara

för att hämta in expertutlåtanden från berörda myndigheter som ska yttra sig i ärendet.

I kommittémotion 2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 18 föreslås att antalet sakmyndigheter begränsas så att nationella expertmyndigheter, inte länsstyrelserna, prövar ansökningar om miljötillstånd. I samma motion yrkande 20 föreslås att domstolar ska vara utredningsskyldiga vid miljöprövningar. Motionärerna anför att domstolar i dag införskaffar sitt underlag till en ansökan genom en kompletteringsrunda där remissmyndigheterna enligt praxis avgör när tillräcklig information inhämtats. Genom att införa en utredningsskyldighet blir det domstolen som ska bedöma om det finns någon brist i ansökan och, om så är fallet, begära in de upplysningar som krävs.

Enligt kommittémotion 2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21 behövs omfattningen av och ansvarsfördelningen mellan de statliga myndigheternas medverkan i tillståndprocesser ses över. Motionärerna hänvisar till det s.k. Cementaavgörandet och att det väcker frågor om domstolarnas processledningsansvar och statliga myndigheters medverkan vid miljöprövning. Motionärerna framhåller att domstolen, trots att processen hade pågått i årtal och sökanden hade kompletterat sin ansökan, ansåg att ansökan var behäftad med väsentliga brister och därför beslutade att avvisa den.

I kommittémotion 2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8 föreslås att tillståndprocesser för en lång rad verksamheter behöver utredas när det gäller tiden för tillståndshandlingen, hur ofta följdfrågor ställs, hur ofta tillstånd ges respektive avslås samt geografiska skillnader i dessa frågor.

I kommittémotion 2021/22:3665 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 34 lämnas förslag om att utreda möjligheten att, med beaktande av både miljöskydd och cirkularitet, ställa högre krav på platsens lämplighet vid avfalls- och massahantering. Enligt motionärerna finns det skäl att se över regelverken för var avfall och schaktmassor ska få lagras och hanteras och vilka aktörer som bör vara delaktiga i att bedöma platsens lämplighet.

I kommittémotion 2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 19 föreslås att det ska utredas om en begränsning av prövnings- och överklagandetrymmet i miljöbalken bör införas. Motionärerna anför bl.a. att det vore rimligt att som överklagar måste framföra synpunkterna redan i samrådsfasen och inte endast delta i processens slutskede. Vidare borde det införas en låg, symbolisk, avgift för att överklaga.

Tidsfrist och tidsplaner

I kommittémotion 2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 föreslås att handläggningen av miljötillstånd inom jordbruket ska följa förvaltningslagens tidsfrist om sex månader.

I kommittémotion 2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 37 lämnas förslag om att inrätta tidsgränser för de olika stegen i

miljötillståndsprocessen och om att överväga om det finns överflödiga moment som kan tas bort.

Kommittémotion 2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 19 handlar om handläggningen under tillståndsprocesser. Motionärerna anför att prövningsmyndigheten ska arbeta efter en kommunicerad tidsplan, och om tidsplanen måste överskridas måste detta motiveras. Även domstolsprocesser ska bedrivas i enlighet med en tidsplan för när målet ska vara avgjort, och handläggningstiden ska inte vara längre än ett år från det att överklagandet lämnades in.

Överväganden vid tillståndsprövningen och miljöprövning i övrigt

I partimotion 2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 15 föreslås att regeringen bör återkomma med förslag om att tillstånd enligt miljöbalken som huvudprincip ska tidsbegränsas. Samma motion yrkande 16 handlar om prövning av tillstånd enligt miljö- och klimatmål, s.k. lex Preem. Motionärerna anför att de har föreslagit att miljöbalken måste förändras för att stärka det nationella verktyget för att nå klimatmålen. I linje med det anser motionärerna att existerande miljötillstånd för alla verksamheter som ger upphov till utsläpp av växthusgaser ska upphöra att gälla senast 2030 och därefter omprövas och ges dispens om verksamheten tar miljö- och klimatansvar (lex Preem).

På liknande sätt lämnas förslag i kommittémotion 2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 3 om att skärpa och klimatsäkra miljöbalken (lex Preemraff). Motionärerna anför att fossila projekt som hotar klimatmålen ska kunna stoppas i domstolsprocessen (lex Preemraff) och att tillstånd för verksamheter med stor klimatpåverkan ska tidsbegränsas. Vidare anför de att pågående verksamheter med icke tidsbegränsade tillstånd som har stor påverkan på klimatet ska kunna omprövas.

I kommittémotion 2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 9 föreslås att myndigheter och institutioner bör se över hur klimat kan prioriteras i tillståndsprocessen.

Enligt partimotion 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49 bör regelverken återspegla att en större lokal miljöpåverkan kan accepteras för verksamheter med stor klimatnytta än för andra verksamheter. Motionärerna anför att en negativ lokal miljöpåverkan vid tillståndsprövningar tydligare behöver kunna ställas mot klimatnytta även när klimatnyttan, som för de investeringar som är förutsättningar för klimatomställningen, är indirekt.

I kommittémotion 2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10 föreslås att regeringen genom sina instruktioner till relevanta myndigheter bör understryka vikten av att ofta förbisedda aspekter i miljöbalken beaktas i högre grad. Motionärerna hänvisar till 1 kap. 1 § andra stycket 4 miljöbalken och att balken ska tillämpas så att ”mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas”. Motionärerna framhåller att dessa faktorer sällan vägs in vid tillståndsprövningen som har kommit att bli en

miljöprövning där de uppenbara samhällsekonomiska argumenten får stå tillbaka.

I kommittémotion 2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 16 lämnas förslag om att vid miljöprövningar ta ställning till kvantifierbara begränsningsvärden i stället för ställningstaganden till teknikslag.

I kommittémotion 2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 22 föreslås att möjligheten att hålla nere omfattningen av tillståndsvillkor bör ses över i takt med att ny miljöteknik utvecklas.

I kommittémotion 2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 21 lämnas förslag om att det, för att upprätthålla rättssäkerheten, ska vara möjligt att byta myndighetskontakt om dialogen inte fungerar.

Kompletterande uppgifter

Rättsliga utgångspunkter

I 2 kap. miljöbalken (MB) finns de s.k. hänsynsreglerna. Av 2 kap. 1 § följer att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd är skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av 2 kap. iakttas. Det gäller i fråga om tillåtlighetsprövning, tillståndsprövning, vid godkännande och dispens, villkor som inte avser ersättning samt vid tillsyn enligt miljöbalken. Bestämmelsen ger uttryck för en princip som delvis framträtt redan innan miljöbalken infördes: den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska visa att hänsynsreglerna enligt kapitlet iakttas. Det anses naturligt att den som utövar en verksamhet är den som bäst kan klargöra hur denna bedrivits eller ska bedrivas och därför också får komma med utredning i frågan, om det blir diskussion om huruvida verksamheten ska tillåtas. Bevisbördan är generell, både när det gäller verksamhetens tillåtlighet och vid tillsyn av verksamheter, oavsett om de behöver tillståndsprövas eller inte. Bevisregeln gäller samtliga skyldigheter enligt andra kapitlet.

Den som bedriver miljöfarlig verksamhet kan ha tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet (9 kap. 6 § miljöbalken). Av miljöprövningsförordningen (2013:251) framgår vilka verksamheter som kräver tillstånd och vilka verksamheter som kräver anmälan. I förordningen är tillståndspliktiga verksamheter markerade med A eller B och anmälningspliktiga med C. A-verksamheter ska söka tillstånd hos mark- och miljödomstol och B-verksamheter ska söka tillstånd hos miljöprövningsdelegation vid länsstyrelsen. C-verksamheter anmäls till kommunen. Alla verksamheter som kan orsaka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön ska följa de krav som ställs i miljöbalken. Enligt miljöbalken ska i dessa fall bl.a. skyddsåtgärder utföras och försiktighetsmått vidtas. Det ställs också krav på att verksamhetsutövaren ska skaffa sig den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa. Kraven gäller oavsett om verksamheten är tillståndspliktig, anmälningspliktig eller får bedrivas utan tillstånd eller anmälan.

En miljöprövningsdelegation är ett särskilt organ för länsstyrelsens prövning av vissa ärenden om miljöfarlig verksamhet, se 3 § förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer. Enligt 21 § ansvarar miljöprövningsdelegationen för att de ärenden som delegationen ska pröva blir tillräckligt beredda. Av 29 § följer att det finns ytterligare bestämmelser om handläggningen av ärenden i 19 kap. MB.

När det gäller prövningen av miljöfarlig verksamhet ska miljöprövningsdelegationen enligt 19 kap. 4 § MB

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat lämpligt sätt ge den som kan beröras av verksamheten tillfälle att yttra sig
2. samråda med de statliga och kommunala myndigheter som har väsentliga intressen att bevaka i saken
3. hålla sammanträde med den som saken angår och besiktning på platsen om det behövs för utredningen i ärendet och
4. underrätta den som har gjort en ansökan eller kommit med synpunkter genom någon annan än honom eller henne själv och ge honom eller henne tillfälle att yttra sig om inte annat följer av 25 § förvaltningslagen (2017:900).

I 19 kap. 5 § MB finns en uppräknad av de processuella regler i balken som ska tillämpas även vid länsstyrelsernas prövning av miljöfarlig verksamhet. Paragrafen hänvisar till vissa bestämmelser i 22 kap. MB som gäller förfarandet i mark- och miljödomstolarna i ansökningsmål. När det gäller de uppräknade bestämmelserna (om bl.a. vad en ansökan och avgörandet i ärendet ska innehålla) ska alltså handläggningen av ärenden hos länsstyrelserna följa samma regler som handläggningen i domstolarna (prop. 2013/14:174 s. 265).

I lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, förkortad LOMM, finns bestämmelser om handläggningen av mål och ärenden i dessa slags domstolar och om sådan handläggning i Högsta domstolen som följer av lagen. En mark- och miljödomstol handlägger mål och ärenden enligt bl.a. miljöbalken. Ett mål eller ärende vid en mark- och miljödomstol inleds genom en ansökan om stämning eller annan ansökan till domstolen eller genom att en förvaltningsmyndighets eller en kommuns beslut överklagas till domstolen (1 kap. 1 och 3 §§ LOMM). I mål där mark- och miljödomstol är första instans ska rättegångsbalkens (RB) bestämmelser om tvistemål tillämpas, om det inte finns särbestämmelser i annan lagstiftning. För miljöbalksmålen finns det sådana särbestämmelser främst i 21–23 kap. MB. Vid handläggningen av ärenden i första instans tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden (4 kap. 1 § LOMM). Detsamma gäller, förutom i de fall det finns särskilda regler i LOMM eller annan lag, för handläggningen av mål som har överklagats till mark- och miljödomstol (5 kap. 1 § LOMM).

I 21 kap. 1 § MB anges de måltyper som mark- och miljödomstolen ska pröva som första instans, bl.a. mål om miljöfarlig verksamhet som är ansökningsmål (vad som är ansökningsmål anges i 21 kap. 1 a §). I 22 kap.

MB finns bestämmelser om förfarandet vid mark- och miljödomstolarna i ansökningsmål.

Av 22 kap. 1 § följer att en ansökan i ansökningsmål ska vara skriftlig. Paragrafen innehåller också en detaljerad uppräkningslista av vad en sådan ansökan måste innehålla. Ansökan ska bl.a. innehålla ritningar och tekniska beskrivningar med visst innehåll. Verksamheten ska enligt förarbetena beskrivas så att ”dess beskaffenhet och dess verkningar kan bedömas” (prop. 1997/98:45, del 2, s. 236). Ansökan ska också innehålla uppgifter om utsläppskällor, om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp. Den ska vidare innehålla förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till. Vidare ska ansökan innehålla en miljökonsekvensbeskrivning när det krävs enligt 6 kap. MB. I förarbetena framhålls att det är sökanden och ingen annan som har det fulla ansvaret för vad miljökonsekvensbeskrivningen innehåller. Är något oriktigt eller har något utelämnats är det sökanden som får ta konsekvenserna av detta. Detta är belagt med straffansvar genom bestämmelser i 29 kap. 5 § MB. En annan konsekvens av en ofullständig eller oriktig miljökonsekvensbeskrivning är att ansökan kan komma att avslås (prop. 1997/98:45 del 2 s. 236). Vidare ska ansökan bl.a. innehålla förslag till skyddsåtgärder och försiktighetsmått samt förslag till övervakning och kontroll av verksamheten.

I 6 kap. 35 § MB anges vad en miljökonsekvensbeskrivning för en specifik miljöbedömning vid tillståndsprövning ska innehålla. Ytterligare detaljer om vad som ska anges i en sådan miljökonsekvensbeskrivning finns i 15–19 §§ miljöbedömningsförordningen (2017:966). De uppgifter som ska finnas med i miljökonsekvensbeskrivningen ska ha den omfattning och detaljeringsgrad som är rimlig med hänsyn till rådande kunskaper och bedömningsmetoder och som behövs för att det ska kunna göras en samlad bedömning av de väsentliga miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan medföra (6 kap. 37 § MB).

Om mark- och miljödomstolen bedömer att en ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet är ofullständig ska domstolen enligt 22 kap. 2 § MB förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom en viss tid. Om sökanden inte följer föreläggandet får domstolen besluta att bristen ska avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan. Om ansökan tas upp till prövning ska domstolen bl.a. kungöra den i ortstidningen (22 kap. 3 § MB) och skicka ansökningshandlingarna och kungörelsen till bl.a. ett antal myndigheter (22 kap. 4 § MB).

Enligt 22 kap. 11 § första stycket MB kan den fortsatta förberedelsen av målet vara skriftlig eller muntlig. Enligt andra stycket ska mark- och miljödomstolen under förberedelsen se till att utredningen i målet får den inriktning och omfattning som krävs, vilket innebär att domstolen måste bedriva en aktiv materiell processledning (prop. 1997/98:45 del 2 s. 240).

I en av de nu aktuella motionerna hänvisar motionärerna till det s.k. Cementaavgörandet (Mark- och miljööverdomstolens beslut den 6 juli 2021 i mål M 1579-20) där Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) undanröjde mark- och miljödomstolens beslut och avvisade Cementa AB:s ansökan om fortsatt tillstånd för täktverksamhet. Domstolen konstaterade att miljökonsekvensbeskrivningen även med gjorda kompletteringar var behäftad med så väsentliga brister att den inte kunde utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön. Domstolen bedömde därför att det fanns ett processhinder för prövning av Cementas ansökan om tillstånd. I beslutet hänvisade MÖD till Högsta domstolens uttalanden i NJA 2009 s. 321 om processhinder på grund av bristfällig miljökonsekvensbeskrivning samt om möjligheter och tidpunkten för att läka brister i det underlag som ska ligga till grund för tillståndsprövningen. Högsta domstolen anförde bl.a. följande:

Det är dock viktigt att upprätthålla en gräns mellan å ena sidan vad som kan redas ut genom skriftväxling eller vid en förhandling och å andra sidan vad som kräver en mer formlig komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen eller annan utredning. Det måste också bedömas om bristerna utgör processhinder eller är av materiellt slag. Om miljökonsekvensbeskrivningen är behäftad med så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens eller åtgärdens inverkan på miljön, ligger det närmast till hands att se detta som ett processhinder. Är en sådan prövning visserligen möjlig, men beskrivningen likväl bristfällig, får det i stället ses som en fråga om ansökningens materiella hållbarhet. Bristerna får då falla tillbaka på sökanden, exempelvis om hänsynsreglerna i 2 kap. inte är uppfyllda, något som ytterst kan föra med sig att tillståndsansökningen avslås (jfr prop. 1997/98:45 del 2 s. 63).

Utgångspunkten skall alltså vara att miljödomstolen redan i målets inledande skede bedömer om miljökonsekvensbeskrivningen behöver kompletteras och efter eventuella kompletteringar prövar om det kvarstår några väsentliga brister. Den bedömning som kan göras på detta stadium torde i huvudsak få koncentreras kring de allmänna krav som ställs upp i MB, vad det särskilda målet vid en sådan tidig bedömning kan antas kräva och vilka beaktansvärda synpunkter som kommit fram vid samrådsförfarandet. Också om grundläggande brister i miljökonsekvensbeskrivningen visar sig i ett senare skede, måste domstolen överväga om handläggningen kan fortsätta eller om det föreligger ett processhinder.

Det bör mera sällan vara möjligt att under en fortsatt handläggning läka väsentliga initiala brister i beskrivningen. [– –] Inriktningen skall vara att senare kompletteringar tar sikte bara på sådana förhållanden som först då aktualiseras av andra intressenter eller som av andra skäl med fog inte tidigare framstått som relevanta. Detsamma gäller förhållanden som är av mindre betydelse eller som har samband med nya rön.

Av 4 kap. 1 § LOMM följer att det som är föreskrivet om tvistemål i allmän domstol ska tillämpas vid handläggningen av mål där mark- och miljödomstol är första instans, om inte något annat anges i LOMM eller någon annan lag. Det betyder att bestämmelserna i 18 kap. RB om rättegångskostnader är tillämpliga i miljömål, i den mån inte annat regleras särskilt i LOMM eller i annan lag. 25 kap. MB innehåller ett antal sådana särskilda regler. I 25 kap. 1 § MB föreskrivs att RB:s regler om rättegångskostnader inte gäller i

mål om bl.a. utövande av miljöfarlig verksamhet. I mål om miljöfarlig verksamhet svarar i stället var och en, med vissa undantag som följer av 25 kap. MB, för sina rättegångskostnader. I ansökningsmål om miljöfarlig verksamhet är sökanden skyldig att ersätta mark- och miljödomstolens kostnader för kungörelser, aktförvarare, sakkunniga som har tillkallats av domstolen och lokaler för sammanträden. Vid överklagande till högre rätt ersätts dessa kostnader av den som har överklagat (25 kap. 8 §).

Förvaltningslagen (2017:900) gäller vid ärendehandläggning hos alla kommunala och statliga förvaltningsmyndigheter, bl.a. vid miljöprövningsdelegationernas handläggning av ansökningar om tillstånd för att bedriva miljöfarlig verksamhet (B-verksamheter). I dessa ärenden tillämpas förvaltningslagen kompletterad av, som beskrivits ovan, vissa regler i miljöbalken.

Om ett ärende som har inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader får parten skriftligen enligt 12 § första stycket förvaltningslagen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Enligt andra stycket i paragrafen får ett beslut enligt första stycket att avslå en begäran om att ärendet ska avgöras överklagas till den domstol eller förvaltningsmyndighet som är behörig att pröva ett överklagande av avgörandet i ärendet. Av bestämmelsens tredje stycke följer att myndighetens prövning enligt första stycket får begäras av parten vid ett tillfälle under ärendets handläggning. Bestämmelsen är enbart tillämplig vid handläggning hos en förvaltningsmyndighet som första instans. Vid beräkning av den s.k. spärrtiden får frågan om när ett ärende har inletts bedömas med utgångspunkt från den tidpunkt då den enskilde har formaliserat sin framställning på ett sådant sätt att myndigheten måste fatta ett beslut som avses få faktiska verkningar för den enskilde. Den fasta tidsgränsen på sex månader är inte en rekommenderad tidsåtgång, utan markerar endast gränsen för när förfarandet ska kunna användas. Om handläggningen i ett enskilt fall har föregåtts av informella kontakter och rådgivning som lämnats med stöd av bestämmelserna om myndigheternas serviceskyldighet, ska bara den tid som förflutit sedan den formella framställan gjordes beaktas vid beräkning av spärrtiden (prop. 2016/17:180 s. 297).

För mål som inleds vid mark- och miljödomstolen följer det av 42 kap. 6 § RB att domstolen under målets förberedelse ska upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat skäl är obehövligt. Parterna ska fortlöpande kontrollera att tidsplanen kan hållas i fråga om dem och deras bevisning, och om inte ska detta genast anmälas till domstolen. På samma sätt ska domstolen, om den bedömer att tidsplanen inte kan hållas, underrätta parterna om det. Enligt lagkommentaren till bestämmelsen bör tidsplanen innefatta en fullständig planering enligt vilken målet drivs framåt mot ett avgörande och som förhindrar att handläggningen avstannar. I vissa komplexa fall måste det bli fråga om en tidsplan som inte är fullständig utan en förnyad plan får utarbetas senare. Det

är viktigt att tidsplanen så långt det är möjligt blir fullständig redan från början och den bör omfatta även tidpunkt för en huvudförhandling (se Sundin, B., Rättegångsbalk (1942:740) 42 kap. 6 §, Karnov (Juno).

Övrigt

I betänkande 2016/17:MJU24 Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige behandlade utskottet regeringens förslag om att införa en ny klimatlag (prop. 2016/17:146) och vissa frågor kopplade till klimatet, bl.a. målen för den svenska klimatpolitiken. Den 15 juni 2017 beslutade riksdagen att bifalla regeringens förslag (rskr. 2016/17:320). Klimatlagen (2017:720) trädde i kraft den 1 januari 2018.

Regeringen gav i december 2019 en särskild utredare i uppdrag att se över all relevant svensk lagstiftning så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag (dir. 2019:101, Klimatråtsutredningen). Om klimatmålen ska nås är det enligt regeringen viktigt att se över hur klimatfrågan har integrerats i lagstiftning som utformats med syfte att reglera olika politikområden och vid behov anpassa denna så att den också är i linje med de klimatpolitiska målen. Att Sverige når de nationella klimatmålen är en viktig del för att leva upp till de åtaganden Sverige har genom FN:s hållbarhetsagenda, Agenda 2030 och Parisavtalet. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för att Sveriges klimatmål ska kunna nås. Utredaren skulle bl.a.

- se över hur miljöbalken kan anpassas för att utgöra ett effektivt verktyg för att nå klimatmålen
- identifiera annan relevant lagstiftning som kan ha betydelse för att nå klimatmålen
- redovisa på vilket sätt lagstiftningen är relevant för möjligheterna att nå klimatmålen
- prioritera lagstiftningarna utifrån förutsättningar att bidra till att dessa mål kostnadseffektivt nås
- se över denna lagstiftning så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag
- lämna nödvändiga författningsförslag och redovisa eventuella ytterligare utredningsbehov.

Den 23 juni 2021 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. M 2019:05) och gav utredningen i uppdrag att även se över möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön i miljöbalken genom en särskild avvägningsregel eller på annat sätt.

Den 31 mars 2021 överlämnade Klimatråtsutredningen delbetänkandet En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21). I delbetänkandet lämnades förslag som innebär att alla som tillämpar miljöbalken ska arbeta för att minimera klimatförändringarna och ges möjlighet att föregripa lagstiftningens obligatoriska krav. Genom att verksamhetsutövare

och de som vidtar åtgärder själva ska föreslå och genomföra de åtgärder som behövs verkar miljöbalken även förebyggande.

Klimaträttsutredningen slutredovisade sitt uppdrag den 18 maj 2022 i betänkandet Rätt för klimatet (SOU 2022:21). Av sammanfattningen framgår bl.a. följande:

Utredningen har haft i uppdrag att utreda möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken eller på annat sätt. Betänkandet innehåller en analys av hur stort det rättsliga utrymmet är för att ge klimat större tyngd i förhållande till andra skyddsintressen enligt miljöbalken. Analysen visar att det sannolikt finns ett visst rättsligt utrymme men att det är mycket begränsat.

Med miljöbalkens systematik skulle en ny bestämmelse i 2 kap. inte möjliggöra avvägningar mot intressen som regleras i andra delar av balken och det är oftast sådana intressen som utgör hinder i prövningarna. Avvägningar i fråga om användningen av marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt görs enligt 3 kap. miljöbalken där också totalförsvaret ges ställning som särskilt intresse, miljökvalitetsnormer regleras i 5 kap. miljöbalken och skydd av områden och biologisk mångfald i 7 och 8 kap. miljöbalken samt på förordningsnivå.

En del av skyddsintressena följer av EU-rätten, som t.ex. art- och områdeskydd samt miljökvalitetsnormer. På EU-nivå finns det ett visst rättsligt utrymme att ge klimat större tyngd i tillståndsprövningar men det är relativt litet.

Utredningen föreslår att platsvalsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken klimatanpassas så att det även ska beaktas att ändamålet med verksamheten eller åtgärden ska kunna uppnås med minsta klimatpåverkan eller största bidrag till att minimera klimatförändringar när en plats ska väljas. Avsikten med att klimatanpassa platsvalsregeln är att utnyttja det begränsade rättsliga utrymme som finns för att avväga till förmån för klimatet, vilket i vissa fall kan leda till att en plats anses lämplig av hänsyn till klimatet som annars inte hade ansetts lämplig. Den sammantagna bedömningen i det enskilda fallet avgör vilket intresse som väger tyngst.

Tillsammans med förslagen från utredningens delbetänkande kommer ändringen i platsvalsregeln att leda till att klimatperspektivet införs på ett genomgripande sätt i 2 kap. miljöbalken. Ett förtydligande av platsvalsregeln bidrar även till att stärka utredningens förslag om att föreskriva villkor för transporter.

Utredningen har övervägt flera sätt att utforma en avvägningsregel som skulle ge klimat större tyngd i förhållande till människors hälsa och andra miljöintressen i tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Avslag i prövningar beror oftast på att prövningsmyndigheten bedömt att verksamheten skulle ha alltför stor negativ påverkan på skyddsintressen med stark ställning, som artskydd och totalförsvarsverksamhet, och som regleras i andra kapitel i miljöbalken än enbart i 2 kap. En avvägningsregel i 2 kap. miljöbalken skulle knappast göra någon skillnad i relation till sådana skyddsintressen. Eftersom det rör starka intressen skulle det inte heller ge den önskade effekten att skapa avvägningsregler om klimat i andra delar av miljöbalken.

Ett ökat bidrag till klimatomställningen kan skapas på främst två sätt i prövningen. Det ena är att fler verksamheter som bidrar till klimatomställningen får tillstånd och det andra är att det går snabbare. För många verksamhetstyper är inte det största hindret att de inte får tillstånd utan att det tar för lång tid att få det. Utredningen förordar inte en

avvägningsregel i 2 kap. miljöbalken eftersom en sådan bedöms få mycket begränsad effekt på både möjligheterna att få tillstånd och för att korta tidsåtgången för prövningen. Tvärtom skulle en sådan regel sannolikt förlänga tidsåtgången i många fall. De positiva effekterna bedöms därmed bli mycket små och inte uppväga de negativa konsekvenserna.

Enligt förarbetena omfattar miljöbalken redan klimat men det beaktas inte regelmässigt i prövningar. De förtydliganden som utredningen föreslår i delbetänkandet om hur klimatperspektivet ska beaktas är nödvändiga eftersom praxis inte kommer att ändras om inte lagstiftningen ändras först. Med de förslagen kan hänsyn tas både till olika typer av åtgärder för att minska utsläpp och till bidrag till klimatomställningen. Dessutom möjliggör förslagen att sådan hänsyn tas både vid tillståndsprövning och tillsyn.

Regeringen beslutade den 20 augusti 2020 om direktiv till en utredning om En modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86). Utredningen (Miljöprövningsutredningen) syftar till att genom horisontella förändringar i miljöprövningen underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar och åstadkomma snabbare och enklare miljöprövningsprocesser med bibehållet miljöskydd. Utredaren ska bl.a.

- undersöka de statliga förvaltningsmyndigheternas roll i prövningen att bevaka allmänna intressen, i syfte att bättre hantera målkonflikter och tidigare tydliggöra vilka krav som ställs på ansökan, t.ex. genom att stärka länsstyrelsens ansvar för samordning mellan olika intressen
- undersöka hur samrådsförfarandet kan förbättras, t.ex. i syfte att säkerställa att synpunkter och väsentlig information från berörda myndigheter framkommer så tidigt som möjligt i prövningsprocessen och att formerna för dialog och målgruppsanpassad vägledning ytterligare utvecklas
- undersöka och redovisa hur mark- och miljödomstolarna tillämpar bestämmelser i rättegångsbalken om processledning som gäller i mål som inleds vid domstol och vilka överväganden som ligger bakom domstolarnas tillämpning
- undersöka om det finns anledning att införa särskilda krav om processledning för miljöprövningsdelegationer och i så fall lämna författningsförslag på hur dessa bör utformas
- undersöka hur möjligheten att avvisa ofullständiga tillståndsansökningar tillämpas av miljöprövningsdelegationer och mark- och miljödomstolar och lämna förslag till förtydliganden eller ändringar av regelverket i det avseendet om det bedöms ändamålsenligt
- utvärdera vissa aspekter av miljöprövningsdelegationernas roll och organisation, t.ex. frågor om processledning och om det är ändamålsenligt att koncentrera prövningen av vissa typer av ärenden till ett mindre antal miljöprövningsdelegationer.

I utredningsdirektiven anför regeringen bl.a. att det under de kommande åren kommer att krävas omfattande insatser inom näringslivet för att Sverige ska

kunna nå flera miljömål. Den omställning som krävs för att möta dessa utmaningar innebär enligt regeringen att många verksamheter kommer att behöva söka nya eller ändrade miljötillstånd. Prövningen behöver i vissa fall hantera målkonflikter mellan exempelvis minskad klimatpåverkan och ökad miljöpåverkan i verksamhetens närområde.

Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen förberett så att myndigheten kan ansvara för en samlad statistik om miljötillståndsprövningen. Uppdraget är avgränsat till att omfatta prövning av tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter, samt vattenverksamheter som prövas i domstol i första instans. Inom ramen för samma uppdrag har Naturvårdsverket tagit emot och sammanställt den statistik om miljötillståndsprövningen som Domstolsverket och länsstyrelserna tagit fram avseende verksamhetsåret 2020. Regeringsuppdraget redovisades i en skrivelse den 15 maj 2021 (dnr NV-09228-18). I skrivelsen redovisas bl.a. statistik för handläggningstiderna från ansökan till beslut i första instans samt statistik för överklagade ärenden som fått slutligt beslut under 2020. Antal ärenden som överklagats anges, liksom vilka parter som överklagat samt handläggningstid från ansökan till slutligt avgörande.

Regeringen beslutade den 22 juli 2021 om tilläggsdirektiv (dir. 2021:57) till Miljöprövningsutredningen och förlängde utredningstiden till den 31 maj 2022. Enligt tilläggsdirektiven ska utredaren också

- utreda om det behövs ändringar i miljöbalken avseende regleringen av domstolarnas handläggning
- föreslå de förändringar i regleringen om domstolarnas handläggning som behövs för en effektivare prövning vid mark- och miljödomstolarna
- utreda om det bör införas ett begränsat förtursförfarande för mål och ärenden om tillstånd som innebär en omställning för en miljöfarlig verksamhet som på ett väsentligt sätt bidrar till att nå målen i det klimatpolitiska ramverket för minskade utsläpp av växthusgaser
- föreslå hur ett sådant förtursförfarande skulle kunna vara utformat samt vilka författningsändringar och andra åtgärder som behövs, om det bedöms lämpligt med hänsyn till rättssäkerhet, effektivitet och handläggningstider för instansens övriga ärende- eller måltyper
- utreda hur tidsbegränsning av tillstånd och omprövning av tillstånd och villkor skulle kunna bli effektiva och verkningsfulla medel för att säkerställa att verksamheter och åtgärder bedrivs med moderna miljövillkor i syfte att nå miljö- och klimatmålen
- föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som behövs för att tidsbegränsning av tillstånd och omprövning av tillstånd och villkor ska kunna användas för att säkerställa att verksamheter och åtgärder bedrivs med moderna miljövillkor i syfte att nå miljö- och klimatmålen.

Enligt uppgift från Regeringskansliet (Miljödepartementet) kommer Miljöprövningsutredningen att överlämna sitt betänkande till regeringen i mitten av juni 2022.

Utskottets ställningstagande

Processuella aspekter m.m., bl.a. begränsning av möjligheten till prövning och överklagande enligt miljöbalken

I fråga om mark- och miljödomstolarnas utredningsskyldighet konstaterar utskottet att domstolarna är skyldiga att bedriva materiell processledning och att driva målen framåt. Domstolarna ska ställa de frågor och begära in de kompletteringar som behövs för att kunna bedöma tillåtligheten av de aktuella verksamheterna. Att domstolarna kan vara skyldiga att förelägga en sökande att i vissa avseenden komplettera en bristfällig tillståndsansökan innebär dock inte att domstolarna är skyldiga att i detalj beskriva vad ansökan ska innehålla eller exakt ange hur omfattande och ingående den måste vara. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att domstolarnas utredningsskyldighet handlar om att de ska vidta åtgärder så att målen blir tillräckligt utredda. Detta krävs för att en ansökan i processuellt hänseende ska kunna läggas till grund för prövning och tillåtligheten av en verksamhet ska kunna bedömas i materiellt hänseende. Det är dock viktigt att påpeka att bevisbördan för att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken ska iaktas vilar på sökanden.

När det gäller önskemålet om att bl.a. införa en avgift för att överklaga ett avgörande i ett mål om tillstånd till miljöfarlig verksamhet uppfattar utskottet detta som ett uttryck för uppfattningen att det för närvarande är för många överklaganden i detta slags mål. Det är inte belagt med avgift att överklaga avgöranden i andra slags ärenden eller mål vid förvaltningsmyndigheter eller domstolar, och utskottet har inte för avsikt att verka för att införa någon särreglering i detta hänseende för överklaganden som rör miljötillstånd. Det faktum att var och en ansvarar för sina rättegångskostnader i mål om miljöfarlig verksamhet är enligt utskottets bedömning tillräckligt för att motverka eventuella s.k. okynnesöverklaganden.

Utskottet konstaterar vidare att Miljöprövningsutredningen har uppdrag att utreda ett stort antal frågeställningar med anknytning till miljöprövningar, bl.a. hur samrådsförfarandet kan förbättras, hur mark- och miljödomstolarna tillämpar rättegångsbalkens bestämmelser om processledning samt om det finns anledning att koncentrera miljöprövningen av vissa slags ärenden till färre miljöprövningsdelegationer. Utskottet noterar också att Naturvårdsverket på uppdrag av regeringen har förberett så att myndigheten kan ansvara för en samlad statistik om miljötillståndsprövningen. Naturvårdsverket har också sammanställt statistik om miljötillståndsprövningen för verksamhetsåret 2020 och redovisat denna till regeringen.

I avvaktan på utfallet av Miljöprövningsutredningens uppdrag och mot bakgrund av det som i övrigt nu anförs är utskottet inte berett att vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2021/22:2388 (SD) yrkandena 4 och 6, 2021/22:2462 (SD) yrkande 8, 2021/22:3690 (M) yrkande 19, 2021/22:3881 (KD) yrkandena 18 och 20 och 2021/22:4131 (C) yrkande 21. Utskottet ser inte heller skäl att ta initiativ till en sådan utredning som efterfrågas i motion

2021/22:3665 (C) yrkande 34. Därmed föreslår utskottet att samtliga dessa yrkanden avslås.

Tidsfrist och tidsplaner

Utskottet har ovan redogjort för innehållet i 12 § förvaltningslagen. Bestämmelsen innebär att t.ex. sökanden i ett ärende om miljötillstånd för jordbruksverksamhet har möjlighet att begära att miljöprövningsdelegationen ska avgöra ärendet, om delegationens handläggning av ansökan har pågått under minst sex månader. Myndigheten ska då inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kom in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Enligt utskottets bedömning bör den tid som anges i denna bestämmelse, dvs. sex månader, inte enbart utgöra den tidpunkt under handläggningen efter vilken sökanden har rätt att begära att ärendet avgörs, utan sex månader bör även ses som en utgångspunkt för den tid det bör ta för myndigheten att slutligt avgöra ärendet. Detta skulle enligt utskottet vara ett positivt bidrag i det viktiga arbetet med att förkorta tillståndsprocesserna för jordbruket. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2021/22:3437 (M) yrkande 20.

När det gäller frågan om tidsplaner konstaterar utskottet att det, för mål som inleds vid mark- och miljödomstolen, finns tillämpliga regler i rättegångsbalken om att domstolen ska upprätta en tidsplan för målets handläggning. För miljöprövningsdelegationernas del innehåller förvaltningslagen och förordningen om miljöprövningsdelegationer bestämmelser som innebär att dessa delegationer måste driva tillståndsärenden framåt och se till att de blir tillräckligt beredda. Det som efterfrågas i motionerna är enligt utskottet således i vissa delar redan tillgodosett, och i övrigt avser utskottet inte ta några initiativ i frågan. Därmed föreslår utskottet att motionerna 2021/22:3880 (KD) yrkande 37 och 2021/22:3881 (KD) yrkande 19 avslås.

Överväganden vid tillståndsprövningen och byte av myndighetskontakt

Som redovisas ovan har den pågående Miljöprövningsutredningen i uppdrag att utreda ett antal frågeställningar med anknytning till miljöprövningsprocesser, bl.a. hur tidsbegränsning av tillstånd och omprövning av tillstånd och villkor skulle kunna bli effektiva och verkningsfulla medel för att säkerställa att verksamheter bedrivs med moderna miljövillkor. Vidare kan utskottet konstatera att Klimaträttsutredningen nyligen har slutredovisat sitt uppdrag och sin bedömning bl.a. i fråga om vilka rättsliga möjligheter det finns att ge klimatet större tyngd i förhållande till andra skyddsintressen enligt miljöbalken.

Vilka faktorer som ska vägas in vid tillståndsprövning framgår av 1 kap. 1 § andra stycket 4 miljöbalken. Som redovisats tidigare i detta betänkande framgår det av förarbetena till miljöbalken att uppräknningen i bestämmelsens andra stycke inte är en uttömmande beskrivning av hur målet med miljöbalken

uppnås, utan exempel på sådant som är av särskild betydelse för balkens mål. Hur bestämmelsen ska tillämpas och vilka avvägningar som måste göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet är enligt utskottet en fråga för rättstillämpningen att hantera.

Den som önskar byta myndighetskontakt kan naturligtvis begära detta vid den aktuella myndigheten som, om det är lämpligt och möjligt, är oförhindrad att tillgodose ett sådant önskemål. Utskottet finner dock inte skäl att införa en skyldighet för myndigheter att tillgodose en sådan begäran. Detta hänger främst samman med att myndigheter utför uppdrag i det offentliga tjänst och inte på uppdrag av privatpersoner och som, till skillnad från hur det fungerar i den privata sektorn, därmed inte kan styra vem som ska utföra en viss uppgift.

I avvaktan på resultatet av de arbeten som pågår på området och mot bakgrund av det som nu i övrigt anförts föreslår utskottet att motionerna 2021/22:2388 (SD) yrkande 10, 2021/22:3199 (V) yrkande 9, 2021/22:3277 (V) yrkandena 15 och 16, 2021/22:3437 (M) yrkande 21, 2021/22:3690 (M) yrkande 22, 2021/22:3881 (KD) yrkande 16, 2021/22:4066 (MP) yrkande 3 och 2021/22:4199 (L) yrkande 49 lämnas utan åtgärd.

Torvfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om alternativ yta för torvbruk och om frågor om torv i övrigt.

Jämför reservation 31 (SD, KD), 32 (M) och 33 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 65 föreslås att det ska införas ett ska-krav om rekommendation för alternativ yta för torvbruk vid avslag på ansökan om tillstånd för torvbruk. Enligt motionärerna finns det en rekommendation till länsstyrelserna att i dessa fall föreslå en alternativ torvskördeplats, men eftersom länsstyrelserna inte följer rekommendationen bör den förändras till ett ska-krav.

I kommittémotion 2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 27 föreslås att återvätning av torvmark bevuxen med skog inte ska genomföras förrän det finns bättre forskningsmaterial som tar hänsyn till effekten på kolbalansen av skogstillväxten och det växande virkeslagret på den berörda markttypen.

I motion 2021/22:4151 av Mats Nordberg (SD) yrkande 3 framhåller motionären att underhåll av diken och skyddsdikning vid skogsföringring är av stor betydelse för Sveriges och landsbygdens ekonomi och därför inte bör motverkas av lagar och regler. I samma motion yrkande 4 föreslås att dikade tidigare våtmarker/dikade torvmarker ska kunna efterbehandlas med olika metoder, bl.a. återvätning och skogsodling. Enligt yrkande 5 i samma motion

bör markägare, producenter och myndigheter i varje aktuellt fall tillsammans söka efter lämpligaste metod för efterbehandling efter avslutad torvskörd.

För att stärka rättssäkerheten föreslås det i kommittémotion 2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 14 att regeringen ska utse en länsstyrelse som får ansvar för tillståndprocessen för landets samtliga torvtäkter.

Kompletterande uppgifter

Torv utvinns i Sverige i dag på ca 10 000 hektar. Torv används t.ex. som planteringsjord, jordförbättringsmedel eller, i minskande utsträckning, som energitorv för el- och fjärrvärmeproduktion. Prövning av torvtäkter gjordes tidigare huvudsakligen enligt lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter. Lagen upphävdes dock den 1 januari 2017 och prövningen av torvtäkter görs nu endast enligt miljöbalken. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts före den 1 januari 2017.

Som framgår tidigare i detta betänkande har den som bedriver miljöfarlig verksamhet tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet (9 kap. 6 § miljöbalken). Av miljöprövningsförfordningen (2013:251) framgår vilka verksamheter som kräver tillstånd och vilka verksamheter som kräver anmälan. I förfordningen är tillståndspliktiga verksamheter markerade med A eller B och anmälningspliktiga med C. B-verksamheter ska söka tillstånd hos miljöprövningsdelegation vid länsstyrelsen. Torvtäkt är, med vissa undantag, en tillståndspliktig B-verksamhet (4 kap. 1 § miljöprövningsförfordningen).

Vid handläggningen av ärenden vid förvaltningsmyndigheterna ska förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, tillämpas (1 §). Bestämmelserna i FL är subsidiära i förhållande till andra bestämmelser i lag eller förordning. Det betyder att eventuella specialbestämmelser i andra författningar, exempelvis de processuella regler i MB som beskrivs nedan, gäller i stället för FL:s allmänna bestämmelser (4 §).

Enligt 32 § FL ska en förvaltningsmyndighets beslut bl.a. innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. Kravet att motiveringen ska vara klagörande innebär att en part ska ges möjlighet att förstå hur myndigheten har resonerat i det enskilda fallet. Motiveringsskyldigheten innebär att myndigheten måste ange de skäl som har bestämt utgången i ärendet (prop. 2016/17:180 s. 320 f.)

I 19 kap. 5 § MB finns en uppräknning av de processuella regler som ska tillämpas vid länsstyrelsernas prövning av miljöfarlig verksamhet. Paragrafen hänvisar till vissa bestämmelser i 22 kap. MB som gäller förfarandet i mark- och miljödomstolarna i ansökningsmål. När det gäller de uppräknade bestämmelserna ska alltså handläggningen av ärenden hos länsstyrelserna följa samma regler som handläggningen i domstolarna (prop. 2013/14:174 s. 265). Av 19 kap. 5 § 9 framgår t.ex. att länsstyrelsen ska tillämpa vissa av

miljöbalkens bestämmelser i 22 kap. om vad en dom där tillstånd ges ska innehålla. Om länsstyrelsen bifaller en tillståndsansökan ska beslutet alltså innehålla dessa uppgifter.

Som redovisats tidigare i detta betänkande har regeringen tillsatt utredningen En modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86). Utredaren ska bl.a. utvärdera vissa aspekter av miljöprövningsdelegationernas roll och organisation, t.ex. om det är ändamålsenligt att koncentrera prövningen av vissa typer av ärenden till ett mindre antal miljöprövningsdelegationer. Utredningen kommer, som nämnts, att överlämna sitt betänkande till regeringen i mitten av juni 2022.

Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning om torvtäkter som uppdateras under 2021–2022. Myndigheten beskriver att det efter det att torvlagen har upphävts inte längre är nödvändigt med flera olika tillstånd för den verksamhetsutövare som vill tillgodogöra sig torv för olika ändamål. Det kommer i fortsättningen att vara möjligt att ansöka om ett enda tillstånd enligt miljöbalken som omfattar såväl utvinning av energitorv som torv för annat ändamål.

Stiftelsen Svensk Torvforskning (Torvforsk) är en allmännyttig forskningsstiftelse som bildades 1983 av representanter för torvnäringen. Torvforsk har till uppgift att initiera, planera, genomföra samt utvärdera forskning och utvecklingsinsatser av betydelse för torvbranschen. Torvforsks insatser ska bestå i att fånga upp projektförslag och idéer som avser utveckling av torvhantering och som kräver samverkan mellan flera kompetenser, stimulera och stödja långsiktig och uthållig samverkan och kompetensuppbyggnad inom torvnäringen av gemensamt intresse för branschen som helhet eller för grupp av intressenter och att genom rapporter, seminarier osv. medverka till kunskapsöverföring och teknikspridning. Verksamheten ska ha som målsättning att resultaten får en praktisk tillämpning.

På branschföreningen Svensk Torvs webbplats lämnas översiktlig information om förfarandet vid efterbehandling av torvtäkter. För att en ansökan om tillstånd för torvskörd ska vara komplett måste en väl beskriven efterbehandlingsplan bifogas ansökan. I dag söks i regel tillstånd för tåktverksamhet för ca 25 år och under den tiden hinner förutsättningarna förändras, vilket gör att den efterbehandlingsplan som upprättas vid ansökningstillfället är preliminär. Det är därför vanligt att det i tillståndsbeslutet anges i hur god tid ett förslag på en slutlig efterbehandlingsplan ska lämnas in till myndigheten. När en sådan har lämnats in ska berörda markägare få lämna synpunkter och önskemål. I dag tar man stor hänsyn till markägarnas önskemål och försöker möta önskemålen så långt det är tekniskt och ekonomiskt genomförbart. Det är dock myndigheterna som tar det slutgiltiga beslutet om hur tåkten ska efterbehandlas.

Enligt Naturvårdsverket har efterbehandlingen stor betydelse för såväl klimatet som biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Återskapande av våtmarker efter avslutad torvtäktsverksamhet främjar såväl klimatet som den biologiska mångfalden.

Efter att torvproduktionen upphör och tåkten avslutas finns det olika alternativ för att efterbehandla och återställa torvmarken främst för att gynna den biologiska mångfalden eller för att möjliggöra för skogsproduktion. I öppna, avslutade torvtäkter bryts den återstående, inte skördade, torven sakta ned då den kommer i kontakt med syre, vilket är ett annat skäl till att överväga återställning av torvtäkter. Eftersom även dikade torvmarker utan torvproduktion läcker finns även incitament att åtgärda dessa för att minska utsläppen av växthusgaser från dessa marker. Återställningsalternativen varierar beroende på de lokala förutsättningarna. På uppdrag av Svensk Torv, Torvforsk och Neova har konsultföretaget Profu analyserat energitorvens klimatpåverkan ur ett utvidgat systemperspektiv. I rapporten om detta¹ beskrivs alternativen beskogning, återvätning till våtmark samt anläggandet av sjö. Beskogning och återställning till våtmark är de två vanligaste efterbehandlingsvalen, och beroende på torvtäktens utseende kan också flera återställningsmetoder kombineras. När det gäller återvätning som efterbehandlingsmetod framgår följande av rapporten:

Ett annat sätt att efterbehandla en torvtäkt är att återväta marken i olika grader.

Genom att återväta och höja grundvattennivån omvandlas torvtäkter med syrerika markförhållanden till en våtmark med företrädesvis syrefattiga förhållanden. Dessa förhållanden främjar tillväxt av torvbildande vegetation, som vitmossor och starr, som därmed kan bygga upp kolförrådet i marken när torven växer till. Återvätningen minskar därmed utsläppen av koldioxid och lustgas (Jordan, 2016).

Beroende på graden av återvätning skapas dock förutsättningar för metanbildning genom de syrefattiga förhållanden som råder. Olika studier har visat att återskapande av våtmark därför kan resultera i både en sänka för växthusgaser och en källa. En del visar att näringsfattiga torvmarker som återställs som våtmark kan bli en nettosänka för växthusgaser, medan näringsrika torvmarker fortsatt kan vara källor av växthusgaser (Jordan, 2016).

En viktig faktor är hur väl våtmarksvegetationen tillväxer eftersom det är denna som leder till kolförrådsuppbyggnaden. Tillväxten av våtmarksvegetationen brukar ske under många år vilket betyder att den återskapade våtmarken kan fortsätta att vara en källa för koldioxid många år efter återvätningen (Lundblad m.fl., 2016). Lundin m.fl. (2016) konstaterar att efterbehandling av avslutade torvtäkter till våtmark kan vara till fördel för landskaps- och biodiversitet, även om effekten på växthusgasflödet varierar. Dock kommer torvbildningen på sikt att ackumulera kol.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) beskriver att det på många torvtäkter snart är dags att avsluta produktionen eller att tåkten i vissa fall redan har återväts. Enligt SLU är det därför högaktuellt att testa och observera nya klimatsmarta lösningar jämfört med dagens efterbehandlingsalternativ. Att skapa våtmark eller en grund sjö är ett vanligt sätt att restaurera avslutade torvtäkter, men kunskapen om hur växthusgasbalansen påverkas av återvätning är ganska liten och det finns få vetenskapliga studier om detta. I en studie från 2020 visar dock

¹ Klimatpåverkan från energitorv ur ett systemperspektiv, Profu, 2018-06-29.

forskare vid SLU att restaurering genom att skapa en grund sjö av en avslutad torvtäkt har stor potential att minska växthusgasutsläppen från näringsrika torvmarker².

Utskottets ställningstagande

I en av motionerna efterfrågas att miljöprövningsdelegationerna vid avslag på en ansökan om tillstånd för utvinning av torv ska vara skyldiga att rekommendera en alternativ torvskördeplats. Utskottet avser inte att föreslå att miljöprövningsdelegationerna ska vara skyldiga att göra detta. Utskottets bedömning i denna del grundar sig bl.a. på det förhållandet att det är den som vill bedriva en tillståndspliktig verksamhet som ska visa att miljöbalkens hänsynsregler iakttas och som ska beskriva var och hur verksamheten är tänkt att bedrivas samt komma med utredning i frågan om huruvida den kan tillåtas. Mot bakgrund av det som nu anförts avstyrker utskottet motion 2021/22:3881 (KD) yrkande 65.

Utskottet noterar att rapporten Klimatpåverkan från energitorv ur ett systemperspektiv behandlar frågan om olika alternativ för efterbehandling och återställning av torvtäkter. Enligt utskottets mening kan rapporten användas som underlag vid valet av efterbehandlingsmetod. Det finns också forskning som beskriver hur växthusgasutsläppen från näringsrika torvmarker kan minska. Utskottet är i sig positivt till ytterligare forskning om efterbehandlingsmetoder, men avser inte att ta initiativ till något specifikt sådant projekt. Med det som nu anförts föreslår utskottet att motionerna 2021/22:2456 (SD) yrkande 27 och 2021/22:4151 (SD) yrkandena 3–5 avslås.

Som redovisats ovan har Miljöprövningsutredningen i uppdrag att utreda frågan om antalet miljöprövningsdelegationer ska reduceras. I avvaktan på utfallet av det arbete som pågår i frågan föreslår utskottet att motion 2021/22:3437 (M) yrkande 14 lämnas utan åtgärd.

² Jordan, S., Strömgren, M., Fiedler, J., Lode, E., Nilsson, T. and Lundin, L. 2020. Methane and Nitrous Oxide Emission Fluxes Along Water Level Gradients in Littoral Zones of Constructed Surface Water Bodies in a Rewetted Extracted Peatland in Sweden. *Soil Systems* 2020, 4, 17. 19 pp. doi:10.3390/soilsystems4010017.

Offentlig upphandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen det som utskottet anför om djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om offentlig upphandling i övrigt.

Jämför reservation 34 (S), 35 (M), 36 (SD) och 37 (MP).

Motionerna

Djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel

I kommittémotion 2021/22:2457 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD) yrkande 27 föreslås att allt kött som upphandlas via offentlig upphandling ska komma från djur som slaktats i enlighet med intentionerna i svensk djurskyddslagstiftning. Motionärerna anför bl.a. att Sverige ska verka för att allt kött som köps in vid offentlig upphandling ska komma från djur som slaktats och avblodats efter bedövning.

Även motion 2021/22:231 av Markus Wiechel och Charlotte Quensel (båda SD) yrkande 1 handlar om att kött som köps in via offentlig upphandling ska komma från djur som slaktats i enlighet med svenska djurskyddsregler.

På liknande sätt föreslås i kommittémotion 2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 29 att det i offentlig upphandling av livsmedel bör ställas krav på gott djurskydd och god miljöhänsyn. För att ytterligare stärka de svenska producenternas möjligheter att leverera mat till det offentliga anser motionärerna att kraven vid offentlig upphandling ska främja miljöhänsyn och djurskyddsregler motsvarande svensk nivå.

Även i motion 2021/22:1651 av Rickard Nordin (C) lämnas förslag om att mat som serveras av det offentliga ska uppfylla samma krav som det offentliga ställer på svensk produktion.

Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2021/22:4061 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 60 som handlar om att animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige eller tagits fram i strid med gällande EU-lagstiftning inte ska kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter.

Enligt motion 2021/22:160 av Edward Riedl (M) måste möjligheten att all offentligt driven verksamhet, inom ramen för vad lagstiftningen på EU-nivå tillåter, bör göra upphandlingar utifrån minimikraven för svensk livsmedelsproduktion och djurhållning ses över.

Offentlig upphandling i övrigt

Enligt kommittémotion 2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 18 ska Livsmedelsverket och Jordbruksverket tillsammans ges i uppdrag att upprätta en definition av begreppet närproducerat och att samla in statistik över andelen närproducerade livsmedel vid offentlig upphandling.

I kommittémotion 2021/22:3436 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 föreslås att Upphandlingsmyndigheten ska ges i uppdrag att sprida kunskap om möjligheten att inkludera livscykelanalys som en bedömningsfaktor vid offentlig upphandling.

Enligt motion 2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 5 behövs det ytterligare åtgärder för att se till att offentlig upphandling i högre utsträckning bidrar till att nå mål för biologisk mångfald.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel

Den svenska offentliga sektorn köper varje år varor, tjänster och byggtreprenader för drygt 700 miljarder kronor. Dessa inköp utgör ungefär en sjättedel av Sveriges BNP, och enligt Naturvårdsverket uppgår inkörens utsläpp årligen till ca 12 miljoner ton koldioxidekvivalenter. De områden som har störst klimatpåverkan är bygg- och anläggningsentreprenader, tjänster som omfattar drift av infrastruktur och fastigheter, transporter samt livsmedel (prop. 2019/20:65 s. 63 f.).

Som ett led i arbetet med att utveckla de offentliga upphandlingarna antog regeringen i juni 2016 en nationell upphandlingsstrategi för att skapa förnyelse inom den offentliga sektorn och i näringslivet (Fi2016/00833/OU). Målet är att få fler myndigheter att använda offentliga inköp som ett strategiskt verktyg i sin verksamhet. Strategin innehåller sju inriktningsmål, och kopplat till dessa mål finns handfasta tips och råd om hur verksamheten kan arbeta för att uppfylla målen.

Enligt mål 6 i upphandlingsstrategin ska den offentliga upphandlingen vara miljömässigt ansvarsfull. Det anges att den miljöanpassade offentliga upphandlingen måste öka i hela den offentliga sektorn, att inköp kan användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömål samt att krav om djurskydd bör ställas. Vidare anges att den offentliga upphandlingen av produkter och tjänster bättre bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara den höga nivå på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen ställer. Lagstiftningen ger även stora möjligheter att ställa krav på miljöhänsyn, som nu i större utsträckning än tidigare kan beaktas i alla delar av upphandlingsprocessen.

I samband med lanseringen av upphandlingsstrategin fick Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att arbeta för att strategin får genomslag. Det handlar bl.a. om att informera och vägleda myndigheter och följa upp hur strategin påverkar inköpsarbetet. Upphandlingsmyndigheten har utarbetat ett antal

hållbarhetskriterier, i form av miljökrav och sociala krav, för ett tiotal produktområden som omfattar hundratals produkter. Dessa är frivilliga att använda. Hållbarhetskriterierna, som bl.a. finns för djurskydd, kan användas i upphandlande myndigheters kravställning. Upphandlingsmyndighetens befintliga stöd gör det möjligt för upphandlande myndigheter att ställa krav i fråga om hur djuret har avlivats eftersom det finns ett hållbarhetskriterium för slaktmetod (för nötkött, griskött, lamm- och fårkött samt kyckling och kalkon). Kriteriet kan ställas upp för att säkerställa att upphandlade produkter kommer från djur som varit helt bedövade när avblodning sker och helt medvetlösa fram till dess att döden inträder oavsett bedövningsmetod. För att underlätta för upphandlande organisationer att arbeta med livsmedelsstrategins ambitioner som mål har Upphandlingsmyndigheten tagit fram vissa kravpaket där myndigheten samlar de hållbarhetskriterier som omfattar djurskyddsaspekter och/eller miljöaspekter som återfinns i svensk lagstiftning eller frivilliga branschöverenskommelser i Sverige.

I sin behandling av livsmedelsstrategin (bet. 2016/17: MJU23 s. 139) anförde utskottet följande i fråga om offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster:

Inledningsvis konstaterar utskottet att regelverket om offentlig upphandling ger stora möjligheter att ställa krav på djurskydd och miljöhänsyn. Utskottet delar därför regeringens bedömning att den offentliga upphandlingen av livsmedel och måltidstjänster bör användas för att bättre styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö. Utskottet ser särskilt positivt på det uppdrag som Upphandlingsmyndigheten har fått om att förstärka kompetensen på området upphandling av livsmedel och måltidstjänster hos upphandlande myndigheter och leverantörer. Utskottet noterar även regeringens målsättning att Sverige ska ligga i framkant och vara ett föredöme när det gäller miljöanpassad offentlig upphandling. En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling är ett av de sju inriktningsmålen i den nationella upphandlingsstrategin. I fråga om små och medelstora leverantörer anser utskottet i likhet med regeringen att dessa bör ges bättre möjligheter att delta som anbudsgivare vid offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster. Utskottet förutsätter att regeringen kommer att arbeta för att detta ska uppnås. Vidare noterar utskottet att regeringens målsättning är att mer ska upphandlas ekologiskt.

Finansutskottet har vid ett flertal tillfällen på senare år prövat och avstyrkt motionsyrkanden som motsvarar de som nu är aktuella (bl.a. i betänkandena 2018/19:FiU34, 2019/20:FiU34 och 2020/21:FiU34). Utskottet har då uttalat att det redan enligt nuvarande lagstiftning är möjligt att ställa krav på djurskydd och livsmedelsproduktion vid offentlig upphandling. Vidare har finansutskottet framhållit att kraven dock måste vara förenliga med de grundläggande principerna inom EU-rätten. Principerna handlar om lika-behandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet. Vidare har utskottet framhållit att Upphandlingsmyndigheten arbetar med att utveckla hållbarhetskriterier som bl.a. innefattar en mängd kriterier för djurskydd.

Offentlig upphandling i övrigt

Enligt Upphandlingsmyndigheten finns det upphandlande organisationer som har interna mål om lokal- eller närproducerade livsmedel i de offentliga köken. För att kunna följa upp ett sådant mål är det enligt myndigheten angeläget att definiera vad som avses. Det finns ingen officiell definition av hur nära konsumenten en livsmedelsprodukt ska produceras för att kallas lokal- eller närproducerad. Om något av begreppen är relevant för en upphandlande organisation är det därför upp till denna att själv definiera innebörden av begreppet, exempelvis för att kunna följa upp ett eventuellt mål om andel närproducerat. Vilken definition som kan bli aktuell varierar enligt Upphandlingsmyndigheten mycket beroende på var i landet som upphandlingen sker och hur leverantörsmarknaden och produktionsförutsättningarna ser ut just där. Ett exempel på definition är från föreningen Bondens egen marknad, där hela produktionen ska ske maximalt 25 mil från försäljningsstället. Olika geografiska och klimatomständiga förutsättningar kan enligt Upphandlingsmyndigheten dock göra det svårt att definiera en exakt distans för lokal- eller närproducerade varor. I de fyra nordligaste länen – Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland – är en vanlig definition att produktionen sker i något av dessa län. I Skåne kan det innebära de närliggande kommunerna eller hela regionen.

Marknadsdomstolen har i ett avgörande från mars 2010 (MD 2010:9) slagit fast att en vara som tillverkas på endast en plats i Sverige och sedan säljs över hela landet inte får kallas närproducerad.

Upphandlingsmyndigheten ansvarar för statistik på upphandlingsområdet. Den 24 mars 2022 lanserade myndigheten en publik databas och en ny tjänst för upphandlingsstatistik. Databasen är enligt myndigheten en viktig del av statistiktjänsten som innehåller såväl färdiga analyser som stora möjligheter för användarna att göra egna. Tjänsten kommer att utvecklas, och alltmer statistik publiceras under 2022. Tidigare publicerades upphandlingsstatistik en gång om året men enligt Upphandlingsmyndigheten kommer nu statistik att publiceras flera gånger om året, både som uppdateringar av databasen och i form av artiklar. Databasen skapar enligt myndigheten dessutom helt nya möjligheter för upphandlare, leverantörer, branschorganisationer, medier och andra användare av upphandlingsstatistik att själva ta fram de uppgifter de behöver. Statistiken som publicerades i samband med att den nya tjänsten lanserades avser 2021 och visar exempelvis hur många upphandlingar som annonserats, hur stor andel av upphandlingarna som är direktivstyrda och för första gången, i hur stor andel av upphandlingarna som det ställts krav på hållbarhet och innovation. Den statistik som finns i databasen baseras på information från annonser om offentliga upphandlingar som publicerats i s.k. registrerade annonsdatabaser. Registrerade annonsdatabaser är sedan den 1 januari 2021 skyldiga att lämna uppgifter till Upphandlingsmyndigheten.

När det gäller upphandling av livsmedel och måltidstjänster framgår det av livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104) att den offentliga upphandlingen av sådana tjänster bör användas för att bättre styra mot och motsvara samhällets

ambitioner och lagar inom bl.a. miljö. Vidare framgår det av strategin bl.a. att miljöanpassad upphandling med ett livscykelkostnadsperspektiv bör öka.

I december 2019 fick Upphandlingsmyndigheten ett regeringsuppdrag som syftade till att offentlig upphandling genom hela inköpsprocessen ska bidra till omställningen mot en cirkulär ekonomi. Upphandlingsmyndigheten skulle enligt uppdraget öka kännedomen om hur offentlig upphandling kan användas som ett viktigt verktyg för att bidra till en cirkulär ekonomi och uppnå de nationella miljömålen och de globala hållbarhetsmål som är kopplade till Agenda 2030. I uppdraget ingick att se över hur strategisk upphandling kan främja en cirkulär ekonomi genom hela inköpsprocessen. Uppdraget omfattade t.ex. att ge vägledning om affärsmodeller och att utveckla relevanta hållbarhetskrav samt metoder för leverantörsdialog och främjande av innovationer. Uppdraget redovisades i Upphandlingsmyndighetens årsredovisning för 2020, och av den framgår bl.a. följande:

Upphandlingsmyndigheten har under året haft ett regeringsuppdrag att främja cirkulär ekonomi genom offentlig upphandling, och vi menar att beslutsfattare inom offentlig sektor behöver få insikt om och förståelse för att upphandling kan användas som ett verktyg för att ställa om Sverige till en cirkulär ekonomi. Dessutom behöver upphandlare och verksamhetsutvecklare kunskap om hur de ska gå till väga i praktiken.

För att öka målgruppernas förståelse och kunskap har vi tagit fram informationsmaterial om vad cirkulär ekonomi är och hur inköp kan främja en cirkulär ekonomi. Vi har även tagit fram verktyg för strategiskt inköpsarbete och cirkulär verksamhetsutveckling, ett webbstöd som tydliggör hur cirkulär ekonomi och återbruk kan främjas genom hela inköpsprocessen, ett webbstöd om att föra dialog med leverantörer i syfte att främja innovationer som bidrar till cirkulär ekonomi samt ett informationsmaterial om olika affärsmodeller som främjar cirkulär ekonomi, med lärande exempel som exemplifierar respektive affärsmodell.

På Upphandlingsmyndighetens webbplats lämnas information om livscykelkostnader (LCC) och livscykelanalyser (miljö-LCA). Upphandlingsmyndigheten beskriver att det är vanligt att LCC blandas ihop med LCA. En LCC beaktar de ekonomiska kostnaderna i kronor och ören under livscykeln, medan en LCA beaktar miljöpåverkan genom att exempelvis beräkna koldioxidutsläpp vid tillverkning, användning och avveckling. Det är enligt myndigheten viktigt att förstå och hålla isär denna grundläggande skillnad mellan de olika beräkningssätten. Det är också skillnad i tidsperspektiv och hur analyserna redovisas. En LCC-kalkyl inkluderar främst de ekonomiska kostnader som direkt belastar organisationen medan en miljö-LCA inkluderar miljömässig påverkan från vaggan till graven. En LCC är således en grund för organisationens finansiella beslut. Om en LCC utvecklas till att även inkludera externa effekter, exempelvis samhällets kostnader för utsläpp av hälsofarliga partiklar, kan den anses vara en ekonomisk LCA. Upphandlingsmyndigheten har ett LCC-verktyg som kan användas i både behovsanalysen och vid utvärderingen av anbud.

Upphandlingsmyndigheten lämnar också information om s.k. miljöspend-analyser som är inköpsanalyser där olika miljöfaktorer har integrerats. En sådan gör det möjligt att undersöka den miljö- och klimatpåverkan som uppstår till följd av inköp inom offentlig sektor, men också att undersöka vilken och hur stor miljöpåverkan olika typer av inköp har i relation till andra typer av inköp. En förutsättning för att en inköpsorganisation ska kunna arbeta strategiskt med hållbarhetsfrågor är enligt myndigheten att den har kunskap om den miljö- och klimatpåverkan som uppstår till följd av inköp. Upphandlingsmyndighetens miljöspendanalys gör det möjligt att se hur stor påverkan är och vilka inköp som har störst påverkan. Analysen tar hänsyn till den miljö- och klimatpåverkan som svensk konsumtion orsakar i Sverige och andra länder. Upphandlingsmyndigheten har tagit fram två metoder för att beräkna miljöpåverkan till följd av offentliga inköp. Den ena metoden kan användas för att analysera offentliga inköp i flera organisationer samtidigt, exempelvis samtliga kommuner eller regioner, medan den andra metoden kan användas av enskilda organisationer för att analysera sina egna inköp. Den sistnämnda metoden bygger på LCA, närmare bestämt en s.k. bokförings-LCA. En bokförings-LCA undersöker den faktiska miljöbelastning som kan kopplas geografiskt och tidsmässigt till en vara, tjänst eller entreprenad under dess livscykel. Här spåras och bokförs miljöbelastningen för varan eller tjänsten genom att värdekedjan följs.

Enligt Upphandlingsmyndigheten kan miljöpåverkan från vissa typer av inköp kan vara lättare att minska än andra. Olika typer av inköp kan också behöva olika typer av insatser i inköpsarbetet för att miljöpåverkan ska minska. Krav i upphandlingar och uppföljning av att kraven uppfylls är enligt myndigheten ett verksamt sätt för att minska miljöpåverkan från många kategorier. Upphandlingsmyndigheten ger gratis stöd till myndigheter om hur de ska kunna ställa miljökrav och kontraktsvillkor vid upphandling. Stödet finns i Upphandlingsmyndighetens kriterietjänst som innehåller hållbarhets-kriterier för inköp med fokus på miljömässig och social hållbarhet, vilka kan användas i utformningen av en upphandling.

Hållbarhetskriterier finns för ett tiotal produktområden som omfattar hundratals produkter. Enligt Upphandlingsmyndigheten tar många hållbarhetskriterier direkt eller indirekt hänsyn till biologisk mångfald.

Utskottets ställningstagande

Djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel

Utskottet kan konstatera att regelverket om offentlig upphandling redan i dag ger stora möjligheter att ställa krav på djur- och miljöhänsyn. Utskottet har i flera olika sammanhang, inte minst i utskottets behandling av livsmedels-strategin (bet. 2016/17:MJU23), framhållit att Sverige ska vara ett föredöme när det gäller miljöanpassad offentlig upphandling. En offentlig upphandling som beaktar djurskydd och miljöhänsyn måste vara en ständigt närvarande målsättning i regeringens arbete, och utskottet ser därför i och för sig positivt

på de åtgärder som vidtagits och de uppdrag som har lämnats under de senaste åren för att driva utvecklingen i denna riktning.

Utskottet anser dock att dessa åtgärder inte är tillräckliga eftersom en alltför stor andel av de livsmedel som upphandlas av det offentliga fortfarande inte har producerats på ett sätt som motsvarar de minimikrav som ställs på den svenska livsmedelsproduktionen. Det finns därför behov av att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motionerna 2021/22:160 (M), 2021/22:231 (SD) yrkande 1, 2021/22:1651 (C), 2021/22:2457 (SD) yrkande 27, 2021/22:3650 (C) yrkande 29 och 2021/22:4061 (MP) yrkande 60.

Offentlig upphandling i övrigt

Utskottet noterar att Upphandlingsmyndigheten nyligen har lanserat en statistikdatabas som kan användas på upphandlingsområdet. Vidare noterar utskottet att det saknas en officiell definition av begreppet lokal- eller närproducerat, och konstaterar samtidigt att det finns svårigheter med att utforma en sådan definition eftersom den med nödvändighet måste variera i ett land med så stora variationer i fråga om geografi och befolkningstäthet som Sverige. Utskottet ser för tillfället inte anledning att initiera det slags uppdrag som efterfrågas i motionen utan bedömer att det får vara upp till den upphandlande aktören att utarbeta en egen definition utifrån den aktuella verksamhetens behov, t.ex. för att kunna följa upp de verksamhetsmål som har satts upp eller för att kunna presentera uppgifter i statistikdatabasen. Därmed föreslår utskottet att motion 2021/22:2479 (SD) lämnas utan åtgärd.

Som redovisas ovan lämnar Upphandlingsmyndigheten information om hur man kan arbeta med livscykelanalyser och andra analysverktyg för att beräkna bl.a. vilken miljöpåverkan en produkt ger upphov till under hela sin livslängd. Upphandlingsmyndigheten tillhandahåller också metodstöd för att beräkna miljöpåverkan till följd av offentliga inköp. Med det som nu anförts anser utskottet att det som efterfrågas i motion 2021/22:3436 (M) i huvudsak får anses tillgodosett. Utskottet föreslår därför att yrkandet avslås.

Utskottet konstaterar att Upphandlingsmyndigheten har utarbetat ett antal hållbarhetskriterier som direkt eller indirekt tar hänsyn till biologisk mångfald. Dessa kriterier kan användas i upphandlande myndigheters kravställning och det offentliga kan på så sätt bidra till en ökad biologisk mångfald. Utskottet föreslår mot denna bakgrund att motion 2021/22:4069 (MP) yrkande 5 lämnas utan åtgärd.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om genomförande av EU-lagstiftning, vindkraft, ansvaret för föroreningsskador och allvarliga miljöskador, myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, tillsyn, luftföroreningar, ersättning för skador orsakade av vilt samt Taskforce on Nature-related Financial Disclosures.

Riksdagen tillkännager för regeringen det som utskottet anför om Århuskonventionens talerätsregler.

Jämför reservation 38 (C, KD), 39 (SD), 40 (S), 41 (V), 42 (L), 43 (MP), 44 (SD), 45 (L), 46 (MP), 47 (M), 48 (C) och 49 (MP).

Motionerna

Genomförande av EU-lagstiftning

I kommittémotion 2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 7 efterfrågas en översyn av hur EU-lagstiftning genomförs i svensk lagstiftning. Motionärerna anför att Sverige återkommande har genomfört EU-lagstiftningen mer strikt än vad lagstiftarna avsett. I flera fall har detta skapat möjlighet för Sverige att gå före och införa striktare miljö- och klimatkrav, vilket har varit positivt för att driva på utvecklingen. I andra fall har det lett till regler och särkrav som lägger en oproportionerligt stor börda på svenska aktörer, utan att bidra till ökad miljö- och klimatnytta. Enligt motionärerna behöver genomförandet av EU-lagstiftning i svensk lag därför ses över i syfte att harmonisera efterlevnaden på ett sätt som uppfyller högsta möjliga miljö- och klimatnytta, utan att skapa onödiga marknadshinder.

Vindkraft

I motion 2021/22:2136 av Roland Utbult (KD) föreslår motionären att det tillsätts en utredning som ska se över hur tillståndsprocessen bör vara utformad när det gäller utbyggnation av havsbaserad vindkraft. Utredningen bör enligt motionären genomföras med ett helhetsperspektiv för att säkerställa såväl elproduktion som högkvalitativa livsmedel från havet.

I motion 2021/22:3019 av Aron Emilsson (SD) föreslår motionären att etablering av vindkraft i skärgårdar och känsliga marina miljöer ska undvikas.

Ansvaret för föroreningsskador och allvarliga miljöskador

I kommittémotion 2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 13 lämnas förslag om att utreda och förtydliga regelverket när det gäller ansvarsfördelningen mellan staten och verksamhetsutövare vid nyetablering på gammal industrimark. Motionärerna anför att detta behövs för att säkerställa att företag som gör nyetableringar på gammal industrimark inte

ärver tidigare verksamheters försyndelser, något som skulle kunna ha en hämmande inverkan på investeringsviljan.

Århuskonventionens talerätsregler

Enligt kommittémotion 2021/22:2459 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 47 måste Århuskonventionen förändras så att enskilda och miljöorganisationer som inte direkt berörs av ett skydds- och licensjaksbeslut inte heller ska kunna överklaga ett sådant beslut. På motsvarande sätt föreslås i samma motion yrkande 45 att endast den miljöorganisation som är direkt berörd ska kunna överklaga beslut i fråga om skydds- och licensjakt.

Även kommittémotion 2021/22:3664 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 12 handlar om att verka för att Århuskonventionen ska förändras så att personer och organisationer som inte direkt berörs av ett skyddsjaktbeslut inte ska kunna överklaga sådana beslut.

Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

I partimotion 2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 8 föreslås att ansvaret för klimatomställningen samlas i en ny myndighet.

I kommittémotion 2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 57 lämnas förslag om att ge Jordbruksverket ansvar för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning och att komplettera Jordbruksverkets instruktion med avseende på detta.

I kommittémotion 2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 65 föreslås att specialister inom myndigheter som arbetar med areella näringar bör ha utbildning i dessa näringar och inte enbart i biologi och ekologi.

Att det ska gälla ett sådant utbildningskrav för dem som arbetar på myndigheter med areella näringar föreslås även i kommittémotion 2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 21. Motionärerna anför att sådan utbildning krävs för att dessa personer ska kunna föra en konstruktiv och stöttande dialog med näringsidkarna.

Tillsyn

I kommittémotion 2021/22:3431 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 föreslås att miljötillsynen skärps i hela landet genom ökad kunskap och återinförandet av branschexperter. Motionärerna anför att det behöver vidtas åtgärder för att stärka mindre kommuners möjligheter att klara av miljötillsynsuppdraget, t.ex. genom samarbete mellan kommunerna eller genom att ha experter som kan ge råd kring specifika branschfrågor.

I kommittémotion 2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 20 lämnas förslag om att koncentrera tillsynen enligt 26 kap. miljöbalken för verksamheter och åtgärder kopplade till gruvverksamhet enligt bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd till en eller ett par länsstyrelser. En koncentration av tillsynen skulle enligt motionärerna kunna vara ett sätt att åstadkomma en högre effektivitet och en

mer rationell användning av resurser och att säkerställa en fungerande rättssäkerhet.

Luktföreningar

I motion 2021/22:3718 av Mattias Vepsä (S) föreslår motionären att det i Sverige ska tas fram standardiserade riktvärden för luktföreningar. Motionären framhåller att det finns situationer när det behöver prövas om luktbekämpning från industriell verksamhet är att bedöma som en olägenhet i miljöbalkens mening.

Ersättning för skador orsakade av vilt

Enligt motion 2021/22:2317 av Lina Nordquist och Joar Forssell (båda L) yrkande 3 måste ansökningshanteringen likvärdighet över landet säkras. Eftersom staten uppmanar till lantbruk och till jakt med hund är det enligt motionärerna rimligt att staten tar ett kostnadsansvar för de skador som statens vilt orsakar. Enligt motionärerna visar dock forskning på att antalet beslut om avslag på ansökningar om utbetalning av ersättning för sådana skador är oproportionerligt många i län med hög vargförekomst.

Taskforce on Nature-related Financial Disclosures

I motion 2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 4 föreslås att Sverige aktivt ska stödja och delta i Taskforce on Nature-related Financial Disclosures.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Genomförande av EU-lagstiftning

Av artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) framgår att när Europaparlamentet och rådet gemensamt, eller rådet eller kommissionen, utövar unionens befogenheter ska de anta bl.a. förordningar och direktiv.

En förordning ska ha allmän giltighet och ska till alla delar vara bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Ett direktiv ska i fråga om det resultat som ska uppnås vara bindande för varje medlemsstat till vilken det är riktat, men ska överlåta åt de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt.

Även om utgångspunkten är att förordningar inte ska genomföras nationellt förekommer det att förordningar ställer krav på att medlemsstaterna anpassar den nationella rättsordningen, t.ex. inför effektiva sanktioner, om förordningens regler inte följs i landet, eller omvänt, att nationella bestämmelser som står i strid med förordningen upphävs.

Direktiv måste däremot regelmässigt omsättas nationellt, och det är medlemsstaten som väljer hur direktivet ska genomföras för att uppnå det

eftersträva resultatet. För att medborgare och företag ska kunna tillgodogöra sig vad direktivet syftar till måste det dock genomföras genom bindande regler. Ett fullharmoniseringsdirektiv syftar till en fullständig harmonisering av det rättsområde som direktivet omfattar. Den nationella lagstiftningen får inte på detta område avvika åt något håll från det rättsläge som ska uppnås genom direktivet, om det inte finns stöd för det i själva direktivet. Av ett minimiharmoniserings- eller minimidirektiv framgår den minsta gemensamma nämnare som samtliga medlemsstater måste uppfylla inom det område som harmoniseras i direktivet. Medlemsstaterna har möjlighet att gå längre än vad som följer av direktivet, dvs. införa strängare regler som ger en högre skyddsnivå eller är mer förmånliga, så länge den nationella lagstiftningen är förenlig med EU-rätten i övrigt. Ett direktiv kan innehålla både fullharmoniserings- och minimiharmoniseringsbestämmelser.

Legalitetsprincipen brukar framhållas som ett skydd mot en nyckfull och godtycklig maktutövning från det allmännas sida. Den är en av de principer som anses känneteckna en rättsstat och tillmäts en avgörande vikt i EU:s rättssystem liksom i Europakonventionen. Legalitetsprincipen är inte enhetligt definierad men brukar vanligtvis uppfattas som ett krav på att ingripanden mot enskilda ska ha ett klart författningsstöd. I denna betydelse är legalitetsprincipen också grundlagsfäst genom bestämmelsen i 1 kap. 1 § regeringsformen om att ”den offentliga makten utövas under lagarna”. Med uttrycket lagarna avses i detta sammanhang inte endast sådana föreskrifter som riksdagen har beslutat, utan även andra författningar och t.ex. sedvanerätt (prop. 1973:90 och KU 1973:26). Legalitetsprincipen innebär alltså att myndigheternas maktutövning i vidsträckt mening måste ha stöd i någon av de källor som tillsammans bildar rättsordningen.

Regelrådet och Näringslivets Regelnämnd (NNR) har genomfört ett gemensamt projekt om överreglering, s.k. gold-plating. Det engelska ordet för att förgylla (gold-plate) används som ett begrepp för situationer där det nationella genomförandet av unionslagstiftning går utöver vad en rättsakt kräver, utan att för den skull ge upphov till fördragsbrott. Begreppet analyseras i rapporten Att tydliggöra gold-plating – ett bättre genomförande av EU-lagstiftning. Det är enligt rapporten svårt att sakligt diskutera olika genomförandalternativ och analysera begreppet gold-plating eftersom det är ovisst vad som avses med det. Rapportförfattarnas slutsats är därför att en definition av begreppet som är allmängiltig och användbar för Sverige borde beslutas på regeringsnivå för att få genomslag. Vidare bör en minimiprincip införas. Den skulle innebära att miniminivån enligt EU-lagstiftningen ska vara vägledande för regelgivaren vid genomförandet men att om det finns skäl att överskrida denna nivå ska det tydligt beskrivas och effekterna för företag analyseras och redovisas i ett offentligt dokument.

Frågor om gold-plating tas också upp i Svenska institutet för Europapolitiska studiers (Sieps) rapport 2012:4 Att göra rätt och i tid – Behövs nya metoder för att genomföra EU-rätt i Sverige?. I rapporten anförs att det naturligtvis kan tänkas finnas goda skäl att nationellt genomföra en rättsakt på

ett sådant sätt att genomförandet kan bedömas innebära gold-plating. I rapporten sägs dock att företeelsen, även om den är rättsenlig, inte av kommissionen anses vara god genomförandesed, eftersom det kan leda till kostnader som annars hade kunnat undvikas.

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen under senare år behandlat motionsyrkanden om hur EU-direktiv bör genomföras i svensk rätt. Våren 2014 behandlade utskottet ett motionsyrkande om att tillsätta en kommission för att granska unionsbestämmelsernas tillämpning (bet. 2013/14:KU26). Utskottet framhöll att Regelrådet ska bistå regelgivarna med att granska konsekvensutredningar av förslag till unionsrättsakter som bedöms ha stor påverkan på företag i Sverige och lämna råd om vad en svensk konsekvensutredning bör innehålla. Vidare konstaterades att det i Statsrådsberedningens riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter pekas på vikten av att en analys av eventuella åtgärder som går utöver unionsdirektivens krav (överreglering) görs ur såväl ett förenklingsperspektiv som unionsrättslig synvinkel. Därmed avstyrkte utskottet motionsyrkandet.

Även våren 2016 behandlade utskottet en motion om tillämpningen av EU-bestämmelser (bet. 2015/16:KU17). I sitt ställningstagande konstaterade utskottet att det samarbete mellan många länder som unionsarbetet innebär har medfört vissa svårigheter att upprätthålla kraven på enkelhet och klarhet i de svenska reglerna och att det finns en risk att genomförandet av EU-rättsliga regler leder till en mer omfattande reglering i Sverige än nödvändigt. Vidare konstaterade utskottet att det bedrivs ett betydelsefullt arbete inom EU för att förenkla gällande regler och lagstiftning. Utskottet noterade att det framgår av Statsrådsberedningens riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter att förslagen till unionsrättsakter ska analyseras noggrant i ett tidigt skede av förhandlingen och att riktlinjerna även betonar vikten av att en analys av eventuella åtgärder som går utöver unionsdirektivens krav görs ur såväl ett förenklingsperspektiv som unionsrättslig synvinkel. Utskottet fann inte skäl att föreslå något tillkännagivande och avstyrkte motionen.

Ett motionsyrkande om gold-plating behandlades av näringsutskottet under våren 2018, och utskottet avstyrkte yrkandet (bet. 2017/18:NU12). I sitt ställningstagande framhöll utskottet att frågan om gold-plating är ett stående inslag i de utbildningar Tillväxtverket håller för regelgivare inom myndigheter, departement och kommittéer. Vidare noterade utskottet att Statskontoret hade lämnat förslag till regeringen om att Regelrådet ska göra fler granskningar av kommissionens konsekvensanalyser genom att det blir obligatoriskt för Regeringskansliet att skicka kommissionens konsekvensanalyser på remiss till Regelrådet³. Utskottet konstaterade att Statskontorets förslag bereddes i Regeringskansliet.

Våren 2018 behandlade konstitutionsutskottet ett par motioner om bl.a. överimplementering av EU-lagstiftning i svensk rätt (bet. 2017/18:KU39). I

³ Fler uppgifter för Regelrådet – Bör rådet arbeta med EU-reglering och digitalisering? (Statskontorets rapport 2018:1).

sitt ställningstagande framhöll utskottet på nytt att det finns en risk att genomförandet av EU-rättsliga regler leder till en mer omfattande reglering i Sverige än nödvändigt. Utskottet stod fast vid sin tidigare ståndpunkt att den svenska hållningen i unionssamarbetet innebär att kraven på enkelhet och klarhet hävdas med kraft. Det noterades att det av Statsrådsberedningens riktlinjer för genomförande av unionsrättsakter framgår att förslagen till unionsrättsakter ska analyseras noggrant i ett tidigt skede av förhandlingen och att det i riktlinjerna även pekas på vikten av att en analys av eventuella åtgärder som går över unionsdirektivens krav görs såväl ur ett förenklingsperspektiv som ur unionsrättslig synvinkel. Utskottet noterade att Statskontoret lämnat förslag till regeringen om att Regelrådet ska granska kommissionens konsekvensanalyser och att förslaget bereds i Regeringskansliet. Utskottet såg inte skäl att föreslå något tillkännagivande och avstyrkte motionerna.

Även våren 2019 behandlade konstitutionsutskottet ett liknande motionsyrkande (bet. 2018/19:KU32). Utskottet vidhöll sina tidigare ställningstaganden och avstyrkte motionen.

Samma vår föreslog näringsutskottet ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om genomförande av EU-lagstiftning (bet. 2018/19:NU7). Utskottet ansåg att regeringen borde verka för att EU-direktiv genomförs i nationell rätt på ett sätt som inte missgynnar företagens konkurrenskraft. Utgångspunkten bör vara att EU-direktiv ska införas på miniminivå i nationell lagstiftning, och när det finns skäl att överskrida denna miniminivå ska effekterna för företag tydligt redovisas. Riksdagen beslutade enligt näringsutskottets förslag (rskr. 2018/19:166).

Konstitutionsutskottet behandlade senast under våren 2021 motionsyrkanden om Sveriges genomförande av EU-rätten (bet. 2020/21:KU22). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena och anförde följande:

Utskottet noterar att det pågår arbete med frågor om hur EU-direktiv bör genomföras i svensk rätt. Utskottet finner inte skäl att föreslå något tillkännagivande om en genomlysning av hur svenska myndigheter tillämpar EU-bestämmelser eller om att det i regleringsbrev bör anges att myndigheterna ska notera när man i svensk rätt gått utöver vad som krävs i minimidirektiv.

I sin skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 anför regeringen bl.a. följande när det gäller näringsutskottets tillkännagivande från våren 2019:

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utgiftsområde 24 avsnitt 3.7) anfördes att regeringen kommer att arbeta vidare med frågor rörande implementeringen av EU-rätt i nationell rätt på ett sätt som skyddar svenska företags konkurrenskraft. Regeringen beslutade och redovisade nya mål för förenklingspolitiken i regeringens skrivelse En förenklingspolitik för stärkt konkurrenskraft, tillväxt och innovationsförmåga (skr. 2021/22:3) som överlämnades till riksdagen den 21 september 2021. En av utgångspunkterna för de mål som har beslutats är att stärka svensk konkurrenskraft, och regeringen har angett att den ska verka för att genomföra EU-rätt i nationell rätt på ett sätt som skyddar företagets konkurrenskraft. Punkten är inte slutbehandlad.

Regeringskansliet (Näringsdepartementet) har uppgett att de förslag som lämnats i Statskontorets rapport 2018:1 fortfarande bereds.

Vindkraft

Energimyndigheten och Naturvårdsverket har tillsammans tagit fram en nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad (ER 2021:02). Syftet med strategin är att bidra till energiomställningen genom att skapa förutsättningar för att den framtida utbyggnaden av vindkraft genomförs på ett hållbart sätt. Strategin, som bara omfattar landbaserad vindkraft, innehåller en regional fördelning av ett nationellt utbyggnadsbehov och ett nationellt planeringsunderlag. I strategin föreslås att länsstyrelserna får i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag för vindkraft, baserat på det nationella underlaget, som sedan i sin tur ska ge stöd för kommunernas översiktsplanering.

Havsplanering bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling genom att vägleda om hur havet ska användas. Havet och dess användning förvaltas genom olika typer av regleringar och åtgärder där havsplanering är ett av flera verktyg. Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/89/EU om upprättandet av en ram för havsplanering ska varje medlemsstat upprätta och genomföra havsplanering. Direktivet är införlivat i svensk lagstiftning genom miljöbalken (1998:808) och havsplaneringsförordningen (2015:400).

Regeringen beslutade i februari 2022 om Sveriges första tre havsplaner. Underlaget för regeringens beslut om havsplaner har tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten i dialog med myndigheter, kommuner, bransch- och intresseorganisationer, företag, allmänheten och grannländer. Havsplanerna omfattar Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Havsplanerna ger enligt regeringen vägledning om vad som är den bästa användningen av havet och hur olika intressen kan samexistera, och planerna bidrar därmed till en långsiktigt hållbar utveckling. Havsplanerna pekar ut områden för elöverföring, energiutvinning, försvar, kultur, natur, rekreation, sandutvinning, sjöfart, yrkesfiske samt generell användning. Havsplanerna möjliggör enligt regeringen en snabbare utbyggnad av havsbaserad vindkraft.

Den 6 april 2022 presenterade regeringen det s.k. vindkraftspaketet som består av flera delar. Regeringen har t.ex. beslutat om kommittédirektiv för en utredning som effektiviserar regeringens roll som prövningsmyndighet för förvaltningsärenden enligt miljöbalken, bl.a. om havsbaserad vindkraft. Utredningen ska redovisas senast den 30 juni 2023.

Som redovisats tidigare i detta betänkande har regeringen tillsatt utredningen En modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86). En särskild utredare ska se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning. Syftet med utredningen är att genom horisontella förändringar i miljöprövningen underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar och åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser

samtidigt som ett bibehållet miljöskydd säkerställs. I utredningsdirektiven konstaterar regeringen bl.a. att effektivare och mer förutsägbara prövningsprocesser för miljö- och klimatförbättrande investeringar i Sverige, i kombination med höga miljökrav även i fortsättningen, kan leda till en snabbare grön omställning. Utredningen kommer enligt uppgift från Regeringskansliet (Miljödepartementet) att redovisas i mitten av juni 2022.

Forskningsprogrammet Vindval är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket med uppgiften att ta fram och förmedla vetenskapligt baserade fakta om vindkraftens effekter på människa, natur och miljö. Inom programmet har hittills över 50 forskningsprojekt finansierats. Utöver detta har fyra syntesrapporter tagits fram, varav två har uppdaterats. I syntesrapporterna sammanställer och bedömer experter de samlade forskningsresultaten och erfarenheterna av vindkraftens effekter nationellt samt internationellt inom fyra områden: Människors intressen, fåglar och fladdermöss, marint liv och däggdjur på land. Resultaten från Vindvals forskning har bidragit till underlag för miljökonsekvensbeskrivningar samt planerings- och tillståndprocesser i samband med etablering av vindkraftsanläggningar. Dessutom ska resultaten från Vindval komma till användning i tillsyn och kontrollprogram samt myndigheters vägledning. Ett av Vindvals fokusområden är planering och de avvägningar mellan miljö och socioekonomiska intressen som måste göras. Programmet ska utveckla metoder och verktyg för att göra sådana avvägningar.

I januari 2022 presenterade Vindval rapporten Rättsliga förutsättningar för havsbaserad vindkraft (rapport 7028). Den är en delrapport inom projektet Marin Medvind – underlag för storskalig hållbar vindkraft till havs. I rapporten behandlas frågor om bl.a. jurisdiktion, den materiella prövningen av havsbaserad vindkraft enligt miljöbalkens grundläggande bestämmelser (dvs. hänsynsreglerna i 2 kap. och reglerna om hushållning med mark och vatten i 3 och 4 kap.), processuella förutsättningar, domar och beslut om havsbaserade vindparker samt planlagstiftningens betydelse.

Ansvaret för föroreningsskador och allvarliga miljöskador

Bestämmelsen i 2 kap. 8 § miljöbalken (MB), som också benämns avhjälpanderegeln, är den mest centrala bestämmelsen om ansvaret för utredning och efterbehandling av förorenade områden. Kortfattat innebär den att förorenaren ska avhjälpa skadan eller olägenheten. Avhjälpandet kan antingen ske genom att förorenaren vidtar faktiska åtgärder för att komma till rätta med föroreningen, eller genom att denne bekostar sådana åtgärder. Ansvar kvarstår till dess att skadan eller olägenheten har avhjälpats. Förorenarens ansvar är dock begränsat till vad som kan anses vara skäligt enligt 10 kap. 4 § MB.

I 10 kap. 1 § definieras vad som avses med föroreningsskada, allvarlig miljöskada och avhjälpande. Med avhjälpande avses utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa en föroreningsskada eller en allvarlig miljöskada.

Enligt 10 kap. 2 § MB är det den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) som är ansvarig för det avhjälpande som ska göras enligt MB.

Det finns ingen särskild definition i MB om vad som avses med termen verksamhetsutövare, utan det har överlämnats till rättstillämpningen att avgöra. I rättspraxis (MÖD 2005:64) har avgörande för verksamhetsutövarsansvaret varit vem som faktiskt och rättsligt har möjlighet att ingripa. Av NJA 2012 s. 125 framgår att en exploatör som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada är att betrakta som verksamhetsutövare, även om de åtgärder som exploatören vidtagit syftat till att i förlängningen minska den samlade belastningen på miljön. I MÖD 2020:38 berördes tillämpningen av 26 kap. 22 § MB. Mark- och miljööverdomstolen uttalade där att en tidigare markägare, som inte varit delaktig i den aktiva verksamheten och därmed endast skulle kunna ha ett begränsat avhjälpandeansvar enligt 10 kap. MB, inte med stöd av 26 kap. 22 § MB kan föreläggas att vidta markundersökningar i syfte att utröna om det föreligger en föroreningsskada (jfr MÖD 2011:25, se Wik, M., Miljöbalk (1998:808) 10 kap. 2 §, Karnov (Juno).

Enligt 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, förkortad MP, ska bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § MB tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande och det finns behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten.

Om det inte finns någon verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta ett avhjälpande av en föroreningsskada kan i stället fastighetsägaren vara ansvarig. Detta regleras i 10 kap. 3 § MB. Av bestämmelsen följer att var och en som har förvärvat den förorenade fastigheten är ansvarig, om förvärvaren vid förvärvet kände till föroreningen eller borde ha upptäckt den. I fråga om en förorenad byggnad eller anläggning gäller detsamma den som har förvärvat den fastighet där byggnaden eller anläggningen är belägen.

Paragrafen reglerar fastighetsägares ansvar gentemot det allmänna. Avsikten med förvärvarens undersökningsplikt är att med marknadens hjälp få till markundersökningar före förvärv av näringsfastigheter. Förvärvarens undersökningsplikt kan därför som regel inte ersättas av utredning som säljaren tillhandahåller i form av balansräkningar, revisorsintyg och liknande. Genom lagändringen SFS 2007:660 har det i 3 § första stycket klargjorts att fastighetsägarens subsidiära ansvar endast gäller föroreningsskador. Genom att ordet ”efterbehandling” bytts ut mot ”avhjälpande” framgår att den som förvärvat en förorenad fastighet kan bli ansvarig även för utredningskostnader. Mark- och miljööverdomstolen har i MÖD 2014:14 funnit att

verksamhetsutövaren inte kunde åläggas något ansvar för avhjälpande av föroreningsskada, och då fastighetsägarens ansvar är subsidiärt kunde inte heller fastighetsägaren åläggas ett sådant ansvar. Av MÖD 2011:1 framgår att verksamhetsutövarkretsen måste vara helt uttömd innan krav riktas mot fastighetsägaren. I MÖD 2016:22 fann domstolen att det i avsaknad av verksamhetsutövare var möjligt att rikta ansvaret mot fastighetsägaren. I MÖD 2018:3 ansågs omständigheterna vid förvärvet av fastigheterna ha varit sådana att fastighetsägaren inte kunde åläggas ansvar för undersökning av markföroreningar inom fastigheten, se Wik, M., Miljöbalk (1998:808), 10 kap. 3 §, Karnov (Juno).

Övergångsbestämmelsen i 15 § MP innebär att 10 kap. 3 § MB bara ska tillämpas på fastighetsförvärv som har gjorts efter miljöbalkens ikraftträdande.

Anslaget Sanering och återställning av förorenade områden i statens budget (utg.omr. 20 anslaget 1:4) finns för att åstadkomma insatser där det inte finns någon ansvarig som kan betala, eller där någon bara till en begränsad del kan hållas ansvarig för att betala. Naturvårdsverket ansvarar för nationell samordning och prioritering av avhjälpande av föroreningsskador. Naturvårdsverket administrerar det statliga anslaget och fattar beslut om bidrag till utredningar och åtgärder med stöd av förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande. Vid behandlingen av statens budget för 2022 anslag riksdagen 1 167 318 000 kronor för detta ändamål (prop. 2021/22:1 utg.omr. 20, bet. 2021/22: MJU1, rskr. 2021/22:109–111).

Århuskonventionens talerätsregler

Konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen) trädde i kraft i oktober 2001, och Sverige är part till konventionen sedan 2005. Konventionen vilar på princip 10 i Riodeklarationen om miljö och utveckling, som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Denna princip anger att miljöfrågor hanteras bäst när alla berörda medborgare deltar på lämplig nivå. På det nationella planet ska, enligt principen, varje individ ha skälig tillgång till den miljöinformation som finns hos offentliga organ, inklusive information om farliga material och verksamheter i samhället, och det ska ges möjlighet att delta i beslutsprocessen. Stater ska underlätta och uppmuntra folkligt medvetande och deltagande genom att se till att information finns lätt åtkomlig. Tillgång till effektiva juridiska och administrativa procedurer inklusive rättsmedel för upprättelse och gottgörelse ska erbjudas. I konventionen förklaras att ett tillfredsställande miljöskydd är väsentligt för människors välbefinnande och för deras åtnjutande av grundläggande mänskliga rättigheter. Varje människa har rätt att leva i en miljö som är förenlig med hälsa och välbefinnande men har också en skyldighet att, både ensam och tillsammans med andra, skydda och förbättra miljön för nuvarande

och kommande generationer. För att kunna hävda denna rättighet och fullgöra denna skyldighet anger konventionen att medborgarna måste ha tillgång till miljöinformation, rätt att delta i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Konventionens bestämmelser utgör en minimistandard för rättigheterna. Enligt konventionen har icke-statliga organisationer som främjar miljöskydd och som uppfyller de krav som uppställs i nationell rätt en särskilt viktig roll, och de tillerkänns därför samma rättigheter som den berörda allmänheten i övrigt. Konventionen bygger på följande tre grundprinciper som brukar kallas konventionens tre pelare:

- allmänhetens rätt att ta del av miljöinformation som finns hos myndigheter
- allmänhetens rätt att delta i beslutsprocesser som har inverkan på miljön
- allmänhetens tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Även EU är part till Århuskonventionen, och konventionen är införlivad i EU-lagstiftningen genom förordning (EG) nr 1367/2006. Enligt förordningen får icke-statliga organisationer väcka talan vid EU:s domstolar mot de beslut som EU:s institutioner och organ har fattat. Konventionen är också genomförd i EU-rätten genom bestämmelser i bl.a. direktivet om allmänhetens deltagande (Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 25 juni 2003 om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program avseende miljön och om ändring, med avseende på allmänhetens deltagande och till rättslig prövning, av direktiv 85/337/EG och direktiv 96/61/EG). Även andra EU-direktiv ställer upp vissa krav på allmänhetens tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

I artikel 4.3 andra stycket i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) föreskrivs att medlemsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av fördragen eller unionens institutioners akter. Enligt artikel 19.1 andra stycket i samma fördrag ska medlemsstaterna fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionsrätten. Artikel 47 första stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna anger att var och en vars unionsrättsliga rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol.

I artikel 9.3 i Århuskonventionen anges att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Den svenska lagstiftningen och talerätten för miljöorganisationer grundas på konventionen.

EU-kommissionen presenterade den 18 augusti 2017 ett tillkännagivande om tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (2017/C 275/01). Kommissionen konstaterar där att det på de områden som inte omfattas av EU:s harmoniserade sekundärlagstiftning finns stora skillnader mellan medlemsstaternas nuvarande bestämmelser om tillgång till rättslig prövning i

miljöfrågor. Samtidigt har EU-domstolen enligt kommissionen bidragit till en anseelig och värdefull rättspraxis som klargör EU:s krav på tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Kommissionen har, efter att ha övervägt och förkastat andra alternativ, kommit fram till att ett tolkningsmeddelande (dvs. det aktuella dokumentet) är det lämpligaste och mest ändamålsenliga sättet att hantera problemen. Tanken med tolkningsmeddelandet är att skapa en tydlig bild av vad som krävs på nationell nivå för att uppfylla EU-rättsliga krav när det gäller tillgång till rättslig prövning i samband med beslut, handlingar eller underlåtelse av medlemsstaternas offentliga myndigheter (punkterna 7, 9, 11 och 15). I meddelandet konstaterar kommissionen att EU-domstolens rättspraxis bekräftar att miljöorganisationer spelar en central roll för att säkerställa att skyldigheterna enligt EU:s miljölagstiftning efterlevs (punkt 38). Kommissionen anför också att medlemsstaterna får införa kriterier som icke-statliga organisationer måste uppfylla för att få talerätt, men framhåller samtidigt att kriterierna inte får medföra att det blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de materiella och processuella rättigheter som följer av unionsrätten (avsnitt 2.5.4).

För att leva upp till Århuskonventionen och EU-rättens krav på måste Sverige anpassa den nationella rätten efter dessa regelverk (jfr prop. 2004/05:65 s. 24).

Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

Under 2017 antog riksdagen ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. Ramverket syftar till att skapa långsiktiga förutsättningar för en ambitiös och effektiv klimatomställning. Det klimatpolitiska ramverket består av nationella klimatmål, en klimatlag och ett klimatpolitiskt råd.

Miljömålsberedningen gjorde i sitt betänkande En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47) bedömningen att klimatfrågan behöver integreras i arbetet i alla politikområden och sektorer och på alla nivåer i samhället.

Regeringen gav i december 2019 en särskild utredare i uppdrag att se över all relevant svensk lagstiftning så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag (dir. 2019:101, Klimaträttsutredningen). Om klimatmålen ska nås är det enligt regeringen viktigt att se över hur klimatfrågan har integrerats i lagstiftning som utformats med syfte att reglera olika politikområden och vid behov anpassa denna så att den också är i linje med de klimatpolitiska målen. Att Sverige når de nationella klimatmålen är en viktig del för att leva upp till de åtaganden Sverige har genom FN:s hållbarhetsagenda, Agenda 2030 och Parisavtalet. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för att Sveriges klimatmål ska kunna nås. Utredaren skulle bl.a.

- se över hur miljöbalken kan anpassas för att utgöra ett effektivt verktyg för att nå klimatmålen
- identifiera annan relevant lagstiftning som kan ha betydelse för att nå klimatmålen

- redovisa på vilket sätt lagstiftningen är relevant för möjligheterna att nå klimatmålen
- prioritera lagstiftningarna utifrån förutsättningar att bidra till att dessa mål kostnadseffektivt nås
- se över denna lagstiftning så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag
- lämna nödvändiga författningsförslag och redovisa eventuella ytterligare utredningsbehov.

Som beskrivits tidigare i detta betänkande slutredovisade Klimaträttsutredningen sitt uppdrag den 18 maj 2022 i betänkandet Rätt för klimatet (SOU 2022:21). I slutbetänkandet lämnas förslag till ändringar av lagstiftningen inom tre områden: främja bidrag till klimatomställningen, underlätta byggande av elnät och ett transporteffektivt samhälle.

Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt ett antal etappmål. Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. 26 nationella myndigheter samt länsstyrelsen har i sin instruktion ett utpekat ansvar i miljömålssystemet. Åtta av dessa myndigheter är ansvariga för ett eller flera av miljö kvalitetsmålen. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning. Enligt riksdagens definition innebär det miljö kvalitetsmålet att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten. Regeringen har fastställt fyra preciseringar av miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning:

- Påverkan på havet: Den svenska och den sammanlagda tillförseln av kväveföreningar och fosforföreningar till Sveriges omgivande hav underskrider den maximala belastning som fastställs inom ramen för internationella överenskommelser.
- Påverkan på landmiljön: Att atmosfäriskt nedfall och brukande av mark inte leder till att ekosystemen uppvisar några väsentliga långsiktiga skadliga effekter av övergödande ämnen i någon del av Sverige.
- Tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten: Sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten uppnår minst god status för näringsämnen enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.
- Tillstånd i havet: Havet har minst god miljöstatus med avseende på övergödning enligt havsmiljöförordningen (2010:134).

Vilka kompetens- och behörighetskrav som bör ställas på myndighetspersoner, i det fallet djurskyddskontrollanter, behandlades av utskottet i betänkande 2018/19: MJU11 Djurskydd. Utskottet uttalade då bl.a. följande i sitt ställningstagande:

När det gäller frågan om att djurskyddskontrollanterna ska ha yrkeserfarenhet av djurhållning konstaterar utskottet att uppdraget som djurskyddskontrollant även kräver andra färdigheter än kunskap om djur, bl.a. sådan kunskap om författningarna som styr myndighetens agerande mot enskilda. Denna kunskap är nödvändig för att upprätthålla rättssäkerheten. [...] Behörighetsreglering finns bara inom vissa områden där särskilt höga krav måste ställas, såsom yrken inom hälso- och sjukvården. Sammantaget finner utskottet inte skäl att förorda en behörighetsreglering för djurskyddskontrollanter.

Tillsyn

I sin skrivelse 2017/18:265 Miljömålen – med sikte på framtiden framhåller regeringen att miljöbalken är ett viktigt verktyg för att genomföra miljöpolitiken. Bestämmelserna i balken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Flera av de centrala myndigheter som har ett utpekad ansvar i miljömålssystemet är också tillsynsmyndigheter enligt miljöbalken. Regelverket och systemet för prövning är utformat för att möjliggöra en samlad och integrerad tillståndsprövning. Syftet är att den totala miljöpåverkan av verksamheter och åtgärder ska bedömas i ett sammanhang. Därigenom ska det bli möjligt att nå maximal miljönytta och kunna styra mot miljö kvalitetsmålen.

Som redovisats tidigare i detta betänkande har regeringen tillsatt utredningen En modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86). Utredaren ska bl.a. utvärdera vissa aspekter av miljöprövningsdelegationernas roll och organisation, t.ex. om det är ändamålsenligt att koncentrera prövningen av vissa typer av ärenden till ett mindre antal miljöprövningsdelegationer. Utredningen kommer enligt uppgift från Regeringskansliet (Miljödepartementet) redovisas i mitten av juni 2022.

På Naturvårdsverkets webbplats finns information om den nationella strategin för miljöbalkstillsynen 2022–2024. Strategin har tagits fram i samverkan mellan Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten, Socialstyrelsen och Svenska kraftnät och är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Tillsynen är ett viktigt styrmedel för att säkerställa syftet med miljöbalken och därmed främja en hållbar utveckling utifrån miljömålen. Målgruppen för strategin är tillsynsmyndigheterna, dvs. kommuner, länsstyrelser och försvarsinspektören för hälsa och miljö. Strategin syftar till att främja tillsyn inom områden som ur ett nationellt perspektiv är extra angelägna under strategins period. En ökad tydlighet gynnar att myndigheternas samlade resurser och kompetens används effektivare, bidrar till en ökad likvärdighet i tillsynen och underlättar planering av tillsyn. I strategin konstateras att dagens tillsyn i många fall är välfungerande men att det också finns brister. Den nationella strategin är en viktig del i att stärka tillsynen, men fler åtgärder behöver vidtas i samverkan för att utveckla miljöbalkstillsynen. Strategin innehåller sex tillsynsområden och vart och ett

av dessa har fokusområden med tillhörande preciseringar kopplade till sig. Fokusområdena är avfall, förorenade områden, hälsoskydd, miljöfarlig verksamhet, naturtillsyn och vattenverksamhet. Till varje fokusområde finns ett nationellt effektmål för tillsynen, och preciseringarna utgör strategi för att uppnå effektmålen. Förutom att peka ut viss tillsyn under perioden lyfter strategin också fram andra åtgärder som stärker fokusområdena, exempelvis tillsynsvägledning. Till varje fokusområde finns ett nationellt effektmål för tillsynen.

Miljösamverkan Sverige är ett samverkansorgan för tillsynsvägledning, tillsyn och viss prövning inom miljöbalksområdet och närliggande lagstiftningar. Deltagare är Sveriges länsstyrelser, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten. Organisationens arbete syftar till att leda till en ökad samsyn hos länsstyrelserna, ge en mer enhetlig myndighetsutövning och att stödja länsstyrelserna i rollen som tillsynsvägledare och som tillsyns- och prövningsmyndigheter. Miljösamverkans uppdrag är att samordna och effektivisera miljöbalkstillsynen och skapa gemensamma bedömningsgrunder för kommunernas och länsstyrelsernas tillsyn. Utbildning och fortbildning är också en viktig del av arbetet. Det praktiska arbetet handlar om att genomföra gemensamma tillsyns- och informationskampanjer, ta fram handläggarstöd och informationsmaterial samt ordna nätverksträffar och utbildningar. En eller flera samordnare leder arbetet inom respektive miljösamverkan.

Utöver Miljösamverkan Sverige finns det flera regionala samverkansorgan runt om i landet som alla strävar efter att effektivisera och stödja myndigheternas miljötillsyn. Den regionala samverkan består av kommunernas miljöförvaltningar tillsammans med andra i länet, vanligen länsstyrelse, regionförbund, kommunförbund och region. Organisationen ser lite olika ut från län till län. I ett par fall omfattas två län av samma miljösamverkan. Vissa samverkan drivs i projektförm under en förutbestämd tidsperiod, som sedan kan förlängas medan andra är tills vidare. Varje samverkansorgan leds av en styrgrupp som tar fram en verksamhetsplan med aktiviteter utifrån kommunernas och länsstyrelsernas behov. Styrgruppen består av representanter från de olika parter som samverkar.

Luktföreningar

Som redovisats tidigare i detta betänkande behöver industrier, i samband med tillståndsprövningar eller vid kontroll av gällande tillstånd, redovisa sin miljöpåverkan.

Sulfatpappersmassaindustrin är känd för sina illaluktande gaser. Lukten orsakas av störningar i produktionsprocessen som leder till utsläpp av flyktiga organiska sulfatföreningar som sulfatväte. Utsläppen innebär produktionsbortfall och påverkar det omgivande samhället på ett negativt sätt. Vid Mittuniversitetet pågår därför sedan mars 2021 projektet Datadriven prediktering av farliga utsläpp av gaser för hållbara processindustrier.

Projektet, som ska pågå t.o.m. augusti 2023, kommer att utveckla modeller och algoritmer som med artificiell intelligens förutsäger (predikterar) utsläpp av farliga och besvärande gaser från massabruk och bioraffinaderier. Datadriven processtyrning och optimering med hjälp av processdata i kombination med nya ultrakänsliga gassensorer kommer att möjliggöra att dyra driftsstopp och utsläpp av gaser kan undvikas. Massaindustrin har stora mängder strukturerade och ostrukturerade processdata som har potential att användas för att skapa en hållbar och cirkulär processindustri samt öka industrins effektivitet och stärka konkurrenskraften. Projektet kommer att tillgängliggöra industriell data och kombinera den med sensordata och väderdata som påverkar utsläppen. Utvecklingen av en intelligent gassensor baserad på maskininläring (s.k. soft sensor) som kan mäta mycket låga koncentrationer av gasutsläpp möjliggör datadriven processkontroll och metodverifiering. Modellen som utvecklats för massabruken kommer i projektet att vidareutvecklas för att användas för datadriven processkontroll av nya bioraffinaderier. Ökad kunskap om organiska utsläpp av lösningsmedelsgaser är viktiga när nya bioraffinaderier etableras i Sverige.

IVL Svenska Miljöinstitutet uppger att institutet kan modellera specifika luktande ämnen. Om lukten beror på en sammansättning av gaser kan de beräkna spridningen av luktekvivalenter och ge en uppskattning av luktstörningar i närområdet, baserat på prover från emissionskällan och en luktpanel.

Svenska institutet för standarder (SIS) är utsett av regeringen som svenskt standardiseringsorgan inom ansvarsområdena för internationella standardiseringsorganisationen (ISO) och europeiska standardiseringsorganisationen (CEN). ISO och CEN är ett nätverk av experter som arbetar med att skapa internationella standarder. Hos SIS kan aktörer ta initiativ till standardisering som främjar Sveriges konkurrenskraft och ger smart och hållbar samhällsutveckling. SIS samverkar med alla delar av det svenska samhället, som t.ex. industrin, akademien och den offentliga sektorn. SIS projektleder det svenska arbetet med att ta fram standarder och verkar för ökat svenskt inflytande i internationella samarbeten och för att standardisering sprids och tillämpas i Sverige. SIS har tagit fram standarden Utomhusluft – Bestämning av lukt i utomhusluft genom fältinspektion (del 1 rutnätsmetod, SS-EN-16841-1:2016, och del 2 plymmetod, SS-EN-16841-2:2016). I standarden beskrivs nätmetoden för bestämning av luktexponeringsnivån i luften.

Ersättning för skador orsakade av vilt

Av 11 § viltskadeförordningen följer att länsstyrelsen får lämna bidrag till åtgärder för att förebygga skada av vilt på annat än ren, fisk och fiskeredskap. Vidare får länsstyrelsen lämna ersättning för skada av vilt på annat än ren, om det är uppenbart oskäligt att den skadelidande själv ska svara för de kostnader som skadan föranleder. Vid prövningen ska det särskilt beaktas om viltet får

jagas, skadans omfattning samt möjligheten att genomföra en effektiv skydds jakt eller andra skadeförebyggande åtgärder.

Naturvårdsverket har meddelat föreskrifter om bidrag och ersättningar för viltskador (NVSFS 2018:5) som tillämpas vid länsstyrelsens hantering av medel från viltskadeanslaget för bidrag och ersättningar för viltskador på annat än fisk, fiskeredskap och ren. Med viltskada avses enligt föreskrifterna skada på egendom som orsakas av fredat vilt och med fredat vilt avses annat vilt än klövvilt som vid skadetillfället inte får jagas med stöd av jaktförordningen (1987:905) eller med stöd av myndighetsbeslut (3 §). I föreskrifterna finns närmare regler om förfarandet för ersättning för viltskada på egendom (18–22 §§) och under vilka förutsättningar ersättning får lämnas (23–35 §§).

Ansökan om ersättning för skador på ren som orsakas av varg, björn, järv, lo eller kungsörn handläggs av Sametinget som också får meddela föreskrifter om bidrag och ersättning som avser skada av vilt när det gäller rennäringen (4 och 13 §§ viltskadeförordningen).

Taskforce on Nature-related Financial Disclosures

I juni 2021 inrättade FN:s miljöprogram Finance Initiative (Unep FI), FN:s utvecklingsprogram (UNDP), Världsnaturfonden (WWF) och Global Canopy arbetsgruppen för klimatrelaterade finansiella upplysningar (Taskforce on Nature-related Financial Disclosures, TNFD). TNFD är ett globalt initiativ som syftar till att ge finansinstitut och företag en fullständig bild av den aktuella organisationens miljörisiker. Bättre information kommer att göra det möjligt för finansinstitut och företag att beakta naturrelaterade risker och möjligheter i sina beslutsprocesser.

Arbetsgruppen kommer att bestå av ca 30 medlemmar som representerar finansinstitut, företag och data- och tjänsteleverantörer från såväl utvecklade marknader som tillväxtmarknader. Arbetsgruppen kommer att inhämta information från en diversifierad grupp av intressenter. Arbetsgruppen åtar sig att senast 2023 tillhandahålla ett ramverk som kan användas av företag m.m. för att rapportera föränderliga klimatrelaterade risker och vidta åtgärder samt för att stödja att globala finansiella flöden riktas om från sådana som är negativa för natur, miljö och klimat till sådana som är positiva. Ramverket kommer att testas och förfinas 2022 innan det lanseras och sprids 2023.

TNFD Forum är ett globalt och tvärvetenskapligt rådgivande nätverk som är kopplat till TNFD. Nätverket har för närvarande över 400 medlemmar, bl.a. ett antal regeringar, som har anslutit sig för att bidra till arbetsgruppens arbete och uppdrag. Medlemskapet i forumet är öppet för ett brett spektrum av aktörer, däribland företag, finansinstitut, offentliga institutioner inklusive tillsynsmyndigheter, pensionsfonder och statliga förmögenhetsfonder, akademiska organisationer och forskningsorganisationer, näringslivsorganisationer, mellanstatliga organisationer, organisationer för bevarande av miljön och organisationer i det civila samhället.

Utskottets ställningstagande

Genomförande av EU-lagstiftning

Inledningsvis kan utskottet konstatera att det främst är regeringen som ansvarar för att Sverige fullgör sina EU-rättsliga åtaganden. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att Statsrådsberedningen i sina riktlinjer för genomförandet av unionsrättsakter pekar på vikten av att det görs en analys av eventuella åtgärder som går utöver unionsdirektivens krav (s.k. gold-plating). Vidare noterar utskottet att riksdagens tillkännagivande om att regeringen bör verka för att EU-direktiv genomförs i nationell rätt på ett sätt som inte missgynnar företagets konkurrenskraft inte är slutbehandlat. I de fall det rör sig om att anpassa svensk lag till EU-rätten har riksdagen också möjlighet att närmare påverka genomförandet i samband med behandlingen av regeringens lagförslag. När det gäller anpassningar av svensk rätt på förordnings- och föreskriftsnivå har riksdagen förtroende för att regeringen och myndigheter, med stöd av bemyndiganden från riksdagen, genomför dessa på det sätt som bedöms nödvändigt och lämpligt. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2021/22:3684 (C) yrkande 7 lämnas utan åtgärd.

Vindkraft

Utskottet konstaterar att det har genomförts och pågår ett antal arbeten och initiativ med relevans för frågan om utbyggnad av vindkraften. Här kan särskilt nämnas regeringens beslut om Sveriges första havsplaner och om det s.k. vindkraftspaketet samt forskningsprogrammet Vindvals rapporter. Med hänvisning till det arbete som pågår och de tillgängliga forskningsunderlag som kan användas som bedömningsunderlag vid planerings- och tillståndprocesser för vindkraft anser utskottet att motionerna 2021/22:2136 (KD) och 2021/22:3019 (SD) inte ger anledning till någon åtgärd. Utskottet föreslår därför att yrkandena avslås.

Ansvar för föroreningskador och allvarliga miljöskador

Som redovisats ovan innehåller miljöbalken bestämmelser om vem som i olika situationer kan hållas ansvarig för att avhjälpa en uppkommen skada eller olägenhet. Vem som i det enskilda fallet ska hållas ansvarig för en föroreningskada eller en allvarlig miljöskada, och som därmed är skyldig att avhjälpa densamma, får avgöras med tillämpning av gällande regler och den praxis som har utvecklats i frågan. Med det som nu anförts föreslår utskottet att motion 2021/22:2388 (SD) yrkande 13 lämnas utan åtgärd.

Århuskonventionens talerättsregler

Utskottet kan inledningsvis konstatera att Sverige, som part till Århuskonventionen och som medlem i EU, har åtagit sig att bl.a. ge icke-statliga organisationer tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Utskottet noterar också att Sverige, för att leva upp till Århuskonventionen och EU-rättens krav

i detta avseende, måste anpassa den nationella rätten efter dessa regelverk. Utskottet anser emellertid att Århuskonventionens talerättsrättregler är alltför generöst utformade eftersom reglerna även ger miljöorganisationer som inte är direkt berörda av ett beslut om licens- eller skydds jakt möjlighet att överklaga det. Det finns därför anledning att verka för en förändrad utformning av konventionen, och därigenom även av den EU-rättsliga regleringen på området, som möjliggör en reglering där enbart organisationer som kan anses direkt berörda av ett beslut om licens- eller skydds jakt ges talerätt. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2021/22:2459 (SD) yrkandena 45 och 47 och 2021/22:3664 (C) yrkande 12.

Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens

Utskottet instämmer helt i Miljömålsberedningens bedömning att klimatfrågan behöver integreras i arbetet i alla politikområden och sektorer och på alla nivåer i samhället. Utskottet noterar att Klimaträtsutredningen, som har haft i uppdrag att se över all relevant svensk lagstiftning så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag, nyligen har slutredovisat sitt uppdrag och lämnat vissa förslag till ändringar av lagstiftningen. Utskottet är, bl.a. i avvaktan på vad beredningen av utredningens förslag kommer att resultera i, för närvarande inte berett att vidta några åtgärder för att inrätta en ny myndighet med samlat ansvar för klimatomställningen. Därmed föreslår utskottet att motion 2021/22:4199 (L) yrkande 8 lämnas utan åtgärd.

Som framgår av redovisningen ovan är det Havs- och vattenmyndigheten som ansvarar för miljökvalitetsmålet Ingen övergödning. Övergödningen av mark, hav, sjöar och andra vattendrag beror visserligen i viss utsträckning på jordbruksverksamhet, men utskottet ser för närvarande inget tungt vägande skäl för att initiera en överflyttning av ansvaret för det aktuella miljökvalitetsmålet till Jordbruksverket. Därmed föreslår utskottet att motion 2021/22:4062 (MP) yrkande 57 avslås.

Frågan om vilka kompetens- och behörighetskrav som bör ställas på myndighetspersoner har tidigare behandlats av utskottet. I det fallet handlade det visserligen om behörighetsreglering för djurskyddskontrollanter, men samma synsätt kan enligt utskottet anläggas på frågan om vilka utbildningskrav som bör ställas på andra myndighetsanställda. Det måste enligt utskottet förutsättas att de som arbetar vid myndigheter, t.ex. med areella frågor, har den kompetens som arbetsgivaren bedömer lämplig för uppdraget. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2021/22:2456 (SD) yrkande 65 och 2021/22:2462 (SD) yrkande 21 avslås.

Tillsyn

När det gäller frågan om att stärka miljötillsynen och mindre kommuners möjlighet att klara det uppdraget kan utskottet konstatera att det finns såväl en nationell strategi för miljöbalkstillsynen som olika samverkansorgan på nationell och regional nivå. Enligt utskottets bedömning ger strategin och

samverkansorganen goda förutsättningar för en stärkt och likvärdig tillsyn genom kompetens- och erfarenhetsutbyte mellan bl.a. myndigheter och kommuner. Utskottet ser mot denna bakgrund inte behov av att vidta några åtgärder med den inriktning som efterfrågas i motionen. Därmed föreslår utskottet att motion 2021/22:3431 (M) yrkande 20 avslås.

Frågan om att koncentrera tillsynen av miljöfarlig verksamhet till färre länsstyrelser har enligt utskottet viss koppling till frågan om prövningen av vissa miljöfarliga verksamheter bör koncentreras till ett mindre antal miljöprövningsdelegationer. I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår i det avseendet, och som beskrivits tidigare i detta betänkande, föreslår utskottet att motion 2021/22:4131 (C) yrkande 20 för närvarande lämnas utan åtgärd.

Luftföroreningar

Utskottet konstaterar inledningsvis att uppfattningen om lukt är ytterst subjektiv. Rent allmänt får dock vissa lukter, t.ex. lukten av organiska svavelföreningar och svavelväte, anses vara obehagliga. Lukt kan i vissa fall således anses vara en sådan miljöpåverkan som verksamhetsutövaren kan behöva redovisa i samband med ansökan om tillstånd för en verksamhet som riskerar att ge upphov till sådan olägenhet för omgivningen. Som redovisats ovan pågår det projekt som syftar till att kunna förutse utsläpp av såväl farliga som besvärande gaser från t.ex. massabruk och bioraffinaderier. Vidare har IVL Svenska Miljöinstitutet och SIS utvecklat modeller och standarder som kan användas för att mäta och bedöma nivån av vissa lukttämen i luften. Med hänvisning till det som nu anförts får det som efterfrågas i motionen i huvudsak anses tillgodosett. Utskottet föreslår därför att motion 2021/22:3718 (S) avslås.

Ersättning för skador orsakade av vilt

Utskottet konstaterar att det finns ett regelverk som innebär att länsstyrelserna och, när det gäller skador på ren, Sametinget får lämna ersättning för skador som förorsakats av vilt. Utskottet har förtroende för att dessa myndigheter med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet prövar ansökningar om ersättning med tillämpning av detta regelverk. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2021/22:2317 (L) yrkande 3.

Taskforce on Nature-related Financial Disclosures

Som redovisas ovan inrättades arbetsgruppen Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) under 2021. Utskottet kan konstatera att ett stort antal aktörer, bl.a. vissa länders regeringar, har anslutit sig till det rådgivande nätverket TNFD Forum för att bidra till TNFD:s arbete. Utskottet ser positivt på detta initiativ och har förtroende för att regeringen, på det sätt den finner lämpligt, stöttar TNFD:s arbete. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att motion 2021/22:4069 (MP) yrkande 4 lämnas utan åtgärd.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen

Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (V), 5 (KD) och 6 (L).

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i bilaga 3 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet tidigare har behandlat under valperioden i betänkandena

- 2018/19: MJU9 Naturvård och biologisk mångfald
- 2018/19: MJU12 Livsmedelspolitik
- 2018/19: MJU17 Riksrevisionens rapport om Landsbygdsprogrammet 2014–2020
- 2018/19: MJU18 Miljömålen – med sikte på framtiden
- 2019/20: MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård
- 2019/20: MJU11 Fiskeripolitik
- 2019/20: MJU12 Övergripande miljöfrågor
- 2019/20: MJU15 Naturvård och biologisk mångfald
- 2020/21: MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel
- 2020/21: MJU13 Övergripande miljöfrågor
- 2021/22: MJU18 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund.

Riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser inte någon anledning att nu på nytt pröva de motionsyrkanden som tas upp i bilaga 3 och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

1. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 i denna del och avslår motion

2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkandena 60–62.

Ställningstagande

Jag och mitt parti anser att det är av största vikt att det görs förändringar i miljöbalken för att stärka vårt nationella verktyg för att uppfylla våra övriga nationella miljömål. Enligt vår uppfattning står vi inför två dominerande utmaningar att lösa på miljöområdet: klimatkrisen och utarmningen av biologisk mångfald med kollapsade ekosystem. Dessa globala utmaningar behöver med nödvändighet hanteras sammanhållande då de även är kopplade till varandra. Detta bör därmed även avspegla sig i ett genomförande av en anpassad miljöbalk. Regeringen bör därför senast 2022 återkomma med ändringar i miljöbalken i syfte att stärka miljöbalken som verktyg för att nå våra nationella miljö kvalitetsmål.

2. Översyn av miljöbalken, punkt 2 (MP)

av Maria Gardfjell (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkandena 60–62 och avslår motion

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 14 i denna del.

Ställningstagande

Stora sötvattenresurser som Mälaren, Vättern och Göta älv utgör dricksvattentäkter för miljoner människor. En rad verksamheter, också samhällsviktiga sådana, pågår runt dessa sjöar som påverkar vattnet, industrier, Försvarsmaktens verksamheter, stadsutveckling. Svåra målkonflikter uppkommer när avvägningar ska göras mellan å ena sidan dessa olika verksamheters tillåtlighet, och å andra sidan risker för dricksvattnet. Generellt bör vattnets värde i sådana avvägningar väga tyngre än vad det gör i dag. Vid tillämpningen av miljöbalkens hänsynsregler saknas det en allmänt vedertagen metod för hur den s.k. skälighetsavvägningen ska göras mellan å ena sidan vilka försiktighetsåtgärder en verksamhet behöver vidta och å andra sidan kostnaderna för dessa. Skälighetsavvägningen har stor betydelse vid exempelvis tillståndsprövning, och i förlängningen för vattenkvaliteten och möjligheten att uppnå miljömålen. En utredning bör därför tillsättas om hur det kan förtydligas i lagtexten att en avvägning mellan olika samhällsintressen endast kan göras inom ramen för vad miljön och naturen tål. Det framgår av miljöbalkens förarbeten att detta är intentionerna bakom lagstiftningen. Det bör alltså förtydligas i miljöbalken hur olika samhällsmål ska beaktas när lagen tillämpas, exempelvis vid tillståndsprövning. I dag görs olika bedömningar av vad som kan anses utgöra en skada eller olägenhet av väsentlig betydelse. Detta leder i vissa fall till felaktiga avvägningar och bedömningar, vilket kan drabba den biologiska mångfalden eller andra miljömål negativt. Det uppstår också situationer där det görs avsteg från principen om att förorenaren ska betala. Felaktiga skälighetsavvägningar kan påverka förutsättningarna att nå miljömålen. Om tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått inte kan bestämmas på grund av att det vore orimligt enligt skälighetsavvägningen så ska det, om påverkan riskerar vara av väsentlig betydelse, inte leda till mindre långtgående krav utan i stället att verksamheten eller åtgärden inte tillåts. Miljöbalken bör också ses över i fråga om på fler miljömål än den nu pågående översynen med avseende på klimatlagen samt målet om begränsad klimatpåverkan. Besluten inom FN:s konvention om biologisk mångfald om att ekosystemansatsen, försiktighetsprincipen och en adaptiv förvaltningsprocess ska vara vägledande för att nå konventionens mål bör förtydligas i miljöbalken genom att förutsättningarna för skälighetsavvägningar tydliggörs i enlighet med ovanstående. Försiktighetsansatsen borde också tillämpas bredare inom vattenförvaltningen. Försiktighetsprincipen ska tillämpas vid varningssignaler och oklara orsakssamband och risk för betydande ekosystemeffekter, och även i de fall fullständigt kunskapsunderlag saknas. Ekosystemansatsen slår fast att nyttjande ska ske inom ekosystemens gränser. Försiktighetsprincipen måste vara vägledande vid införandet av nya metoder för övervakning, vattenrening, återanvändning av renat vatten, hantering av avloppsslam och riskutvärdering. Detta gäller särskilt i de fall då fullständigt kunskapsunderlag saknas. Risken finns annars att man tenderar att strikt efterfråga vetenskaplig bevisning inför varje möjlig åtgärd, trots att försiktighetsansatsen borde tillämpas vid varningssignaler och oklara

orsakssamband och risk för betydande ekosystemeffekter. I dag kan otidsenliga tillstånd med villkor baserade på föråldrad teknik gälla under mycket lång tid, och detta är ett systemfel. Till betydande del är orsaken myndigheternas bristande resurser för omprövning av tillstånd. Detta försvårar möjligheten att uppnå miljömålen.

Miljöbalken och dess tillämpning behöver ses över med avseende på tillståndsgivningen. Det bör också övervägas om verksamhetsutövaren ska göras skyldig att själv ta initiativ till en omprövning av verksamhetens förutsättningar och villkor. En sådan ordning behövs för att säkra efterlevnaden av EU-rätten, principen om bästa möjliga teknik och hänsyn till förändringar i omgivningen som kumulativa effekter och aggregerad påverkan från annan tillståndspliktig verksamhet som industriell verksamhet, energiproduktion och transportinfrastruktur. Dagens system får konsekvenser som inte är i linje med miljöbalkens förarbeten och lagstiftarens intentioner. Miljömålen ska vara vägledande för tillståndsgivningen och tillstånden ska utformas i enlighet med miljömålen. Huvudprincipen bör vara att tillstånd tidsbegränsas, samt att hela systemet med miljö tillstånd ses över så att det tydliggörs vilka förändringar som behövs i lagstiftning och praxisutveckling. Tillståndsprövning enligt miljöbalken bör också införas som en kategori i den årliga utvärderingen av miljömålen.

Det bör tillsättas en utredning om möjligheten att till Högsta domstolen överklaga domar och beslut i Mark- och miljööverdomstolen även i de mål som ursprungligen har överklagats till mark- och miljödomstol. Dagens lagstiftning medger inte att beslut som är principiellt viktiga för miljön och som fattats av länsstyrelsen eller tillsynsbeslut kan tas upp i Högsta domstolen. I domar från Mark- och miljööverdomstolen blir inte praxis tydlig, eftersom domarna innehåller en mängd praktiska och konkreta bedömningar av sakfrågor. I snarlika frågor kan utfallet bli olika beroende på att Mark- och miljööverdomstolens prövning kan vara ganska omfattande och öppnar för att pröva en större mängd frågor än vad en prövning i Högsta domstolen skulle göra. Det gör att miljöbalken som styrmedel för att nå miljömålen inte fungerar fullt ut.

3. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (S)

av Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 62,

2021/22:2766 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12,

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11 och
2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 42.

Ställningstagande

Enligt miljöbalkens definition klassas en verksamhet som miljöfarlig om miljön påverkas eller kan påverkas av verksamheten. Utskottet har vid tidigare behandling av liknande motionsyrkanden uttalat att det inte nödvändigtvis behöver innebära att en verksamhet är farlig för människors hälsa eller miljön bara för att den definieras som miljöfarlig. Enligt vår uppfattning finns det inte skäl att nu göra någon annan bedömning och vi avstyrker därför motionerna.

4. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 62,

2021/22:2766 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12,

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11 och

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 42.

Ställningstagande

Jag och mitt parti anser att det är tydligt att jordbruket har påverkan på miljön. Det kan handla om utsläpp till luft av ammoniak eller förbränningsavgaser, utsläpp från transporter, näringsläckage till vatten och mycket mera. Att jordbruket, som i dag kan bestå av stora enheter med t.ex. 500 000 kycklingar som föds upp i omgångar flera gånger om året, miljöprövas är långt ifrån orimligt. Det är också tydligt att omfattningen av verksamheten avgör hur stor påverkan denna har på miljön och då också i hur stor omfattning en verksamhet berörs av miljöprövningslagstiftningen.

Miljöbalken beskriver inte jordbruket som miljöfarlig verksamhet, däremot definieras i 9 kap. vad som avses med miljöfarlig verksamhet och vilka verksamheter som utifrån det är tillståndspliktiga. I miljöprövningsförordningen finns sedan bestämmelser om tillståndsplikt och anmälningsplikt för verksamheter och åtgärder som avses i 9 kap. miljöbalken. I miljöprövningsförordningen finns också definierat tre olika nivåer av tillståndsplikt. Tillståndsplikt A innebär en prövning av mark- och miljödomstolen och är inte en tillståndsplikt som berör jordbruket. Tillståndsplikt B innebär att ansökan om tillstånd för vissa slag av verksamheter och åtgärder ska prövas av en länsstyrelse. Jordbruket omfattas också av anmälningsplikt (C-verksamheter)

som innebär att en verksamhet som omfattas av den plikten inte får bedrivas eller vidtas utan att vara anmäld till tillsynsmyndigheten, men för dessa krävs dock inte tillstånd.

Jordbruket omfattas utav de två senare nivåerna, tillståndsplikt B och anmälningsplikt C. Det är sant att förutom jordbruket omfattas även bl.a. gruvindustrier, metallbearbetning och avveckling av kärnreaktorer av miljöprövningsförordningen. Men å andra sidan omfattas även hälso- och sjukvård och begravningsverksamheter av miljöprövningsförordningen, utan att det har den effekten att vi går runt i vardagen och betraktar dem som miljöfarliga verksamheter i sin helhet.

För mig och mitt parti är det tydligt att en benämning av jordbruket som miljöpåverkande verksamhet har oklara följder. I dag finns begreppet miljöpåverkande verksamhet inte alls med i miljöbalken, skulle målet vara att jordbruket inte skulle omfattas av de paragrafer som är 9 kap. miljöbalken skulle det i praktiken innebära att jordbruket helt lyfts ut ur miljöbalken eller undantas tillstånds- och anmälningsplikten. Ett annat scenario är att det som i dag räknas som miljöfarlig verksamhet inte längre anses miljöfarlig och vi får en stark försvagning av miljöbalken. Det skulle också kunna få till följd en förändring av språket i 9 kap. där miljöfarlig verksamhet genomgående byts ut mot miljöpåverkande verksamhet. I dag bygger miljöbalken på begreppet miljöfarlig verksamhet och en ändring av begreppet skulle innebära stora förändringar av balken med risken att den skulle bli mer inkonsekvent och svårhanterlig. Det är en förändring som skulle innebära att vi går bort från ett vedertaget juridiskt begrepp som används på flera andra platser än 9 kap., bl.a. i processbestämmelserna.

Det bör gå att förstå att bara för att en verksamhet faller under tillståndsprövningen av miljöfarlig verksamhet så innebär det inte per automatik att verksamheten i sin helhet är önskad eller farlig. Jordbruket medför många goda nyttor till samhället men det är också uppenbart att dagens jordbruk medför påverkan på miljön, även negativ sådan, och utan reglering får det konsekvenser för miljön.

5. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (L)

av Jakob Olofsgård (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 62,

2021/22:2766 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12,

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11 och

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 42.

Ställningstagande

Det råder ingen tvekan om att jordbruk är en verksamhet som storskaligt påverkar miljön. I stor utsträckning är påverkan önskvärd. Jordbruket bidrar till öppna landskap och har en avgörande betydelse för att bevara den biologiska mångfald som växt fram till följd av att människor i århundraden brukat landskapet.

En del av jordbrukets påverkan är dock negativ och leder till allvarlig miljöförstöring. Det tydligaste exemplet är kanske övergödningen av sjöar och vattendrag och av Östersjön som till mycket stor del är en konsekvens av näringsläckage från jordbruksmark. Jordbruket har också en betydande klimatpåverkan genom avgången av metan och lustgas från gödsel och djurhållning. Både övergödningens problemen och klimatpåverkan går att påverka genom anpassningar i jordbruket och djurhållningen.

Jag och mitt parti anser inte att det finns någon anledning att i lagstiftningen skilja ut just jordbruket från andra aktiviteter som påverkar eller riskerar att påverka miljön. Jordbruket är en bland andra aktiviteter som potentiellt kan orsaka stor skada. Jordbruket orsakar trots stora förbättringar över tid fortfarande skador på miljön. Att ändra klassificeringen av jordbruket i miljöbalken innebär att ambitionsnivån i arbetet med att motverka övergödningen och klimatförändringarna skulle sänkas. Det vore synnerligen olyckligt.

6. Klassificering av jordbruket, punkt 3 (MP)

av Maria Gardfjell (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 62,

2021/22:2766 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12,

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 11 och

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 42.

Ställningstagande

Enligt miljöbalken definieras en verksamhet som miljöfarlig om miljön påverkas eller kan påverkas av verksamheten. Det finns en rad verksamheter som omfattas av 9 kap. 1 och 8 §§ miljöbalken, t.ex. sjukhus, tandläkare och vindkraftverk, utan att någon anser att dessa verksamheter får negativ publicitet från detta. Det som också omfattas är miljöpåverkan från mycket storskaliga djurhållande verksamheter. Miljöproblemen vid dessa djurhållande verksamheter i industriell skala handlar bl.a. om utsläpp till luft (ammoniak,

stoft och förbränningsavgaser), nedfall av näringsämnen i omgivningarna, utsläpp till vatten, gödseluppkomst, näringsläckage, lukt, transporter, kemikalieanvändning, energianvändning, vattenförbrukning, buller m.m.

I den allmänna debatten har de partier som har föreslagit att ett tillkännagivande ska göras hänvisat till medelstora jordbruk, vilket alltså är missvisande. I de exempel som länsstyrelserna redovisade för miljö- och jordbruksutskottet är ett exempel på verksamhet som omfattas en gård med 500 000 platser för fjäderfä (slaktkyckling) där dygnsförbrukningen av vatten beräknas uppgå som mest till ca 120 kubikmeter (120 000 liter), där ammoniakavgång från stall och gödsellagring med täckning är ca 17 ton per år, där ytan för anläggningen (stallbyggnader m.m.) omfattar 2–3 hektar och där mängden gödsel uppgår till ca 3 000–4 450 kubikmeter per år. Ett annat exempel är slaktsvinsproduktion med 13 000 platser för slaktsvin, där dygnsförbrukningen av vatten är ca 110 kubikmeter (110 000 liter), där ammoniakavgången från stall och lager är ca 38 910 kg, där gödselproduktionen är 40 324 kubikmeter, ytan för anläggningen (stallbyggnader m.m.) 3–4 hektar, samt antalet transporter med lastbil 3 000–4 000 per år. Det är fullständigt rimligt att denna typ av lantbruksverksamhet måste granskas och ges miljötillstånd. Därför motsätter jag mig å det bestämdaste bifall till motionerna.

7. Proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning, punkt 4 (S, MP)

av Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:161 av Edward Riedl (M) och

2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12.

Ställningstagande

Enligt såväl regeringsformen som Europakonventionen gäller en proportionalitetsprincip som innebär att nödvändigheten av ett intrång som görs i skyddet för egendom med hänvisning till det allmännas intresse måste balanseras mot den skada den enskilde drabbas av till följd av intrånget. Vidare följer det av såväl grundlag som vanlig lag att den vars äganderätt inskränks, under de förutsättningar som anges i lagstiftningen, ska vara tillförsäkrad rimlig ersättning för denna rådighetsinskränkning. Vi har förtroende för att de myndigheter som beslutar i frågor som rör inskränkningar i ägande- och brukanderätten tillämpar gällande regler på ett klokt och väl avvägt sätt.

Vi vill också påminna om att regeringens proposition 2021/22:58 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund, som godkänts av riksdagen, har tydliggjort rätten till frivillighet och rätt till ersättning i form av pengar eller bytesmark. Det finns också en förtydligad rätt till ersättning i den överlämnade men av riksdagen ännu inte beslutade propositionen Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog (prop. 2021/22:207). Mot bakgrund av detta avstyrker vi motionerna.

8. Proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning, punkt 4 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:161 av Edward Riedl (M) och

2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 12.

Ställningstagande

För mig och mitt parti är det självklart att den som avsätter skog för t.ex. skydd ska få ersättning för den åtgärden, och vi har därför avsatt en stor post i vår budget för det arbetet. Det är viktigt att myndigheter har möjlighet att göra sitt jobb och har förutsättningar att genomföra det som är lagstiftat. Jag och mitt parti ser dock inte att det finns några brister i det arbete som myndigheterna bedriver i detta avseende.

9. Äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd, punkt 5 (S, MP)

av Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3682 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Skyddet för äganderätten, det s.k. egendomsskyddet, är en grundläggande fri- och rättighet enligt regeringsformen och Euroropkonventionen som alltid måste respekteras när myndigheter handlägger och beslutar i ärenden med koppling till denna rättighet. Vi konstaterar vidare att det finns ett regelverk som, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, ger den vars ägande- eller brukanderätt måste inskränkas rätt till ersättning för detta. Vi har förtroende för att myndigheterna i sitt beslutsfattande respekterar den grundlagsfästa äganderätten och att de beslutar om ersättning i de fall lagstiftningen och omständigheterna motiverar det. Vidare förutsätter vi att ersättning till den som är berättigad till det betalas ut inom rimlig tid. Vi vill också påminna om att regeringens proposition 2021/22:58 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund, som godkänts av riksdagen, har tydliggjort rätten till frivillighet och rätt till ersättning i form av pengar eller bytesmark. Det finns också en förtydligad rätt till ersättning i den överlämnade men av riksdagen ännu inte beslutade propositionen Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog (prop. 2021/22:207). Mot denna bakgrund avstyrker vi motionsyrkandena.

10. Äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd, punkt 5 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3682 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Äganderätten är fastslagen i grundlagen och jag har förtroende för myndigheternas hantering av det formella skyddet och respekten för denna rättighet. Det bör framhållas att myndigheter och markägare kommer överens i de flesta fall då naturreservat bildas. Min och mitt partis uppfattning är även att frågan om hur skogsbruket bedrivs och vad som är nödvändigt för att skydda för vårt gemensamma bästa och den biologiska mångfalden är en angelägenhet för hela samhället och därmed staten, inte enbart för skogsägaren. Jag och mitt parti anser att staten bör öka det formella skyddet och vi har därför föreslagit högre anslag för detta ändamål så att fler skogsägare kan få ersättning. Jag avstyrker därför motionsyrkandena.

11. Arbetet med grön infrastruktur, punkt 6 (S)

av Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 26,

2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 6 och

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 72.

Ställningstagande

Motionsyrkanden om att avbryta de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur till dess att frågan om hur grön infrastruktur påverkar det enskilda ägandet och brukandet har tidigare prövats och avstyrkts av utskottet under valperioden. Utöver vad som kommer att rymmas inom ramen för de utredningar om äganderätten och arbeten som är planerade eller redan pågår anser vi inte att det finns behov att ta några initiativ i den föreslagna frågan. Därmed avstyrker vi motionerna.

12. Arbetet med grön infrastruktur, punkt 6 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 26,

2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 6 och

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 72.

Ställningstagande

Grön infrastruktur är en viktig del i arbetet med att få ett hållbart skogsbruk i Sverige. Grön infrastruktur handlar om att skapa ett sammanhängande nätverk av natur som gör att arter har möjlighet att röra sig och sprida sig obehindrat mellan olika områden och landskapsmiljöer. Det här är viktigt för att djur och växter ska kunna leva kvar i våra naturmiljöer. Den biologiska mångfalden behöver öka i våra skogar och därför behöver vi också skapa miljöer som möjliggör det.

Att arbetet med grön infrastruktur av vissa upplevs utmana det enskilda ägandet är inte skäl nog att sätta hela arbetet på paus eller helt stoppa det.

Arbetet med att ta fram planer för grön infrastruktur medför inga krav på en enskild skogsägare och därför medför inte heller det inskränkningar i äganderätten.

13. Arbetet med grön infrastruktur, punkt 6 (L)

av Jakob Olofsgård (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 26,

2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 6 och

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 72.

Ställningstagande

Ett stort antal arter i Sverige är hotade. Skogsbrukets och jordbrukets utveckling har tillsammans med förändringar i markanvändning, jakt, fiske och utsläpp av gifter lett till att arternas förutsättningar har förändrats. Det mesta av den här påverkan har varit oavsiktlig. Det är egentligen ingen som vill att vi ska förlora den biologiska mångfalden. Det är också i stor utsträckning okänt för oss vad det får för konsekvenser för ekosystemen och i förlängningen för oss själva när arter försvinner.

Trots att insikten om situationen har ökat och trots att både jordbruket och skogsbruket har gjort anpassningar för att skydda hotade arter så är situationen fortsatt allvarlig. En viktig anledning till det är att klimatförändringarna, som i Sverige går mycket snabbare än det globala genomsnittet, innebär att livsmiljön för många arter snabbt förändras.

Förutom att så snabbt som möjligt få stopp på utsläppen av framför allt fossil koldioxid står det klart att det behövs klimatanpassningsåtgärder för att begränsa förlusten av arter och nedgången i populationen av de arter som överlever. En av de viktigaste är att skapa en grön infrastruktur för att ge arterna möjlighet att sprida sig och flytta sig när klimatet förändras. Sammanhängande områden behöver skapas som medger spridning. Det är inte längre bara den mest värdefulla naturen som behöver skydd. Det är minst lika viktigt att de ytor som finns tillgängliga är sammanhängande.

Att säkra områden där arterna får en fristad behöver inte betyda att de inte kan brukas. Men det kan innebära att t.ex. skogsbruket behöver välja sina metoder med omsorg. Jag och mitt parti ser ingen motsättning mellan markägarnas rätt att bruka sin mark och behovet av att ge ekosystemen utrymme. I de allra flesta fall är markägarna angelägna om att ta hand om sin skog och sin mark, inklusive de arter som finns där. När möjligheten att bruka

marken behöver inskränkas är det en självklarhet att markägaren inte ska lida ekonomisk eller annan skada av det.

Arbetet med den gröna infrastrukturen är den metod vi har för att möta det ökande behovet av mer sammanhängande områden och den är därmed en viktig del av arbetet med att värna den biologiska mångfald som i dag är satt under ett hårt och ökande tryck.

14. Arbetet med grön infrastruktur, punkt 6 (MP)

av Maria Gardfjell (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 26,

2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 6 och

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 72.

Ställningstagande

Att avbryta de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur skulle vara ytterligare ett exempel på ett angrepp mot det viktiga miljöarbetet i Sverige. Grön infrastruktur (GI) är nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och till människors välbefinnande. Grön infrastruktur innebär ett relativt nytt perspektiv och arbetssätt som bygger på frivillighet och samverkan. Arbetssättet möjliggör ett genomförande av art- och habitatdirektivets artikel 10 om ekologiska korridorer mellan områden för att underlätta arters spridning och genetiska utbyte. Begreppet infördes i svensk politik under alliansregeringen 2010, och 2014 beslutade riksdagen om propositionen En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141). Det vore mycket olyckligt om arbetet med grön infrastruktur skulle avbrytas eftersom myndigheternas arbete innefattar mycket angelägna frågor som möjligheten att kunna göra väl underbyggda ställningstaganden i kommunal planering, att uppmärksamma jordbrukets brukningsvägar och dess nyckelroll för biologisk mångfald i slättlandskapet, att främja stadsgrönska för att stärka den sociala sammanhållningen, att skapa ett mer effektivt naturskydd för skogsekosystem som kan minska kraven på enskilda markägare, att underlätta för rennäringens möjligheter till utveckling m.m. Därmed avstyrker jag motionerna.

15. Ägande och brukande i övrigt, punkt 7 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9 samt avslår motionerna

2021/22:2657 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3263 av John Widegren (M) och

2021/22:3920 av Linda Modig (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Äganderätten är ett av det demokratiska samhällets viktigaste grundfundament. Det enskilda ägandet möjliggör frihet och självbestämmande, vilket är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Det motiverar initiativ, investeringar och arbete och bygger vårt välstånd. När det gäller areella näringar i allmänhet och skogsbruk i synnerhet har detta kommit att bli allt viktigare eftersom ett aktivt skogsbruk ökar skogens förmåga att ta upp koldioxid och eftersom skogens förnybara produkter visar vägen mot en bioekonomi med lägre beroende av fossila bränslen och lägre förbrukning av ändliga resurser.

En markägare som inte känner trygghet i sin rätt att fritt eller inom välkända och varaktiga ramar bruka sin mark kan inte förväntas göra långsiktiga investeringar. Liksom att äganderätten är helt central för att ett samhälle ska utvecklas positivt är markägarens tilltro till att han eller hon fritt kan bruka sin mark nödvändig för utvecklingen inom jord- och skogsbruk. Detta är speciellt viktigt när det gäller skogsbruk eftersom skogar har så lång omloppstid. Generationers arbete och investeringar kan behövas för att åstadkomma avkastning i samband med slutavverkning efter upp till 100 år av skötsel. Samma sak gäller även jordbruk, där dikning, vägbyggnationer och investeringar i byggnader behövs för att upprätthålla produktionen. Dessa är exempel på investeringar som är viktiga för hela samhället men som görs av den enskilda näringsidkaren i trygg visshet om att han eller hon ska få avkastning genom fortsatt nyttjande av sin mark. I dag, när så många olika parter i samhället framhåller behovet av att använda förnybara råvaror och att öka självförsörjningsgraden beträffande mat, måste samhället tydligare värna de jordbrukare och skogsägare som genom sitt arbete tillhandahåller dessa nyttor.

Dessvärre tenderar Sveriges lagar att utvecklas mot att inte ge den enskilde klar vägledning. I stället är de allmänt hållna och förutsätter korrekta och objektiva beslut av offentliga institutioner och tjänstemän. Dessutom har miljölagstiftningen kommit att överordnas annan lagstiftning på ett sätt som urholkar den senare. Över tid förefaller allt fler beslut som rör privata näringsidkare tas av enskilda myndigheter eller av enskilda tjänstemän baserat på ganska allmänt hållna formuleringar i lagstiftningen som inte nödvändigtvis varit avsedda att användas på detta sätt och vars innehåll inte ger markägaren möjlighet att förutse sådana beslut. Lagar och regler behöver därför bli tydligare och ha som ett grundläggande mål att markägare ska känna trygghet i att våga satsa tid och pengar på att utveckla sina näringar.

Vi anser dessutom att markägare alltid bör kontaktas så tidigt i beslutsprocessen som möjligt och före fältbesök, så att denna garanteras att vara delaktig i utrednings- och beslutsprocessen.

16. Ägande och brukande i övrigt, punkt 7 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3920 av Linda Modig (C) yrkande 2 och
avslår motionerna

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9,

2021/22:2657 av Sten Bergheden (M) och

2021/22:3263 av John Widegren (M).

Ställningstagande

Trots att riksdagen tydliggjort att markägare så långt som möjligt bör få bestämma över sin egendom och att kompensationsmodeller bör utformas för att begränsa de ekonomiska förluster som markägare kan drabbas av till följd av rådhetsinskränkningar, har den privata äganderätten inte stärkts under det senaste riksmötet. I detta sammanhang vill vi framhålla problematiken med att markägare utmed sträckan mellan Haparanda och Övertorneå bro, i bl.a. Korpikylä, inte har rätt att fiska i sina egna vatten då det råder fiskeförbud under perioden den 15 september–15 november varje år. Dessa markägare har huvudsakligen fiske som binäring i kombination med annan näringsverksamhet. Trots Högsta domstolens avgörande om fisket i Torne älv, dvs. att staten är ersättningsskyldig gentemot fiskerättsägare för den ekonomiska förlust som kan ha uppkommit för dem till följd av de restriktioner i fisket som

infördes genom förordningen om begränsat fiske i Torne älv (NJA 2014 s. 332), införde dåvarande Fiskeriverket totalt fiskeförbud mellan Haparanda och Övertorneå bro under perioden den 15 september–15 november varje år, utan att ersätta dessa markägare. Samtidigt säljs fiskekort för fiske på markägarnas vatten under samma period, utan att de själva har rätt till fiske. En stor mängd markägare, många hundra, kanske närmare tusen, berörs längs den tio mil långa sträckan fiskeförbud råder, så frågan är mycket viktig och måste lösas. Regeringen måste utreda konsekvenserna av att markägarna utmed Torneälven mellan Haparanda och Övertorneå bro omfattas av fiskeförbud två månader varje år, rådighetsinskränkningar som dessa inte ersätts för alltmedan fiskekortsförsäljning för samma sträcka och samma tid pågår med statens goda minne.

17. Processuella aspekter m.m., punkt 8 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3690 av Lars Hjälmstedt m.fl. (M) yrkande 19 och avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 4 och 6,

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3665 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 34,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkandena 18 och 20 samt

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Det omfattande prövnings- och överklagandetrymmet i miljöbalken har lett till oönskade konsekvenser eftersom tillståndprocesserna för olika projekt drar ut alltför mycket på tiden. Projekt som syftar till att ställa om samhället från fossilt till fossilfritt blir därför lidande. De möjligheter till prövning och överklagande som miljöbalken ger rätt till skulle behöva ses över så att man kan se om de går att begränsa och stramas upp för ökad rättssäkerhet och minskad tidsåtgång i processerna. Det vore t.ex. rimligt att kräva att den som överklagar måste framföra synpunkterna i samrådsfasen och inte endast delta i processens slutskede. Dessutom skulle införandet av en låg symbolisk avgift minska den stora mängd underlag som skickas in till domstolarna. Avgiften kan utformas så att den inte strider mot Sveriges internationella åtaganden,

t.ex. har Finland en liknande avgift. Vi menar därför att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över om det vore möjligt att införa åtgärder för att bättre balansera andelen överklaganden till domstolar i miljöärenden som i dag sker utan saklig grund.

18. Processuella aspekter m.m., punkt 8 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 4 och 6 samt

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8 och
avslår motionerna

2021/22:3665 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 34,

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 19,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkandena 18 och 20 samt

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Det råder stor osäkerhet kring vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla. Företag med lång erfarenhet och som har tillgång till all tänkbar expertis får av myndigheter sina miljökonsekvensbeskrivningar avfärdade med motiveringen att de håller för låg kvalitet eller är otillräckliga, utan att vilka bristerna är tydligt kommuniceras. Det finns därför ett behov av att tydligt slå fast vad som ska ingå i en miljökonsekvensbeskrivning och hur omfattande den ska vara.

En del bolag, inte minst inom gruvnäringen, menar att tillståndprocesserna är godtyckliga och att det inte går att förutse eller påverka resultatet oavsett hur mycket underlag de tar fram. Detta riskerar i förlängningen att urholka Sveriges attraktivitet. Målet ska vara att det sökande företaget endast behöver vända sig till *en* myndighet som för statens talan i tillståndsfrågan. Denna myndighet ansvarar därefter för att ta in expertutlåtanden från övriga berörda myndigheter som ska yttra sig endast i de frågor de ansvarar för. Myndigheten som bär ansvaret för hela tillståndsprövsprocessen ska därför ha uppgiften att göra en samlad avvägning utifrån alla relevanta och kända uppgifter i ärendet.

Det behöver också utredas hur lång tid tillståndsprövningarna tar, hur ofta ansökningar resulterar i följdfrågor från myndigheternas sida, hur ofta tillstånd ges respektive avslås och om det finns geografiska skillnader i dessa frågor så

att regelverken vid behov kan förbättras och tillståndsprovningen kan bli mer balanserad och effektiv.

19. Processuella aspekter m.m., punkt 8 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3665 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 34 och

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21 och avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 4 och 6,

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 19 och

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkandena 18 och 20.

Ställningstagande

Mark- och miljööverdomstolens dom den 6 juli 2021 i mål nr M 1579-20 (Cementaavgörandet) där Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) avvisade Cementas ansökan om täkttillstånd vid Slite på Gotland, har satt frågan om tillståndsprocessernas effektivitet, rättssäkerhet och förutsebarhet i blyxtbelysning. Avgörandet väcker frågor om domstolarnas processledningsansvar och statliga myndigheters medverkan vid miljöprovning. Även om MÖD uppenbarligen inte anser att avgörandet har en särskild betydelse som vägledning vid bedömning av likartade frågor i framtiden, sätter domen likväl fingret på en vanligt förekommande situation. Efter att en sökande verksamhetsutövare i åratals har processat sin ansökan med miljökonsekvensbeskrivning om olika tillstånd för bl.a. miljöfarlig verksamhet, täktverksamhet eller vattenverksamhet anses ansökan slutligen av domstolen även med gjorda kompletteringar vara behäftad med så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön. MÖD gjorde i Cementafallet därför bedömningen att det fanns ett processhinder för provning av Cementas ansökan om tillstånd och avvisade den följaktligen. Omfattningen och ansvarsfördelningen mellan de statliga myndigheternas medverkan i tillståndsprocesser behöver därför ses över.

Vi anser vidare att det kan finnas berättigade skäl att se över regelverken för var avfall och schaktmassor kan lagras och hanteras, och kommuner bör ha en viktig roll i den bedömningen. Vissa platser kan vara olämpliga även om en verksamhet sköter sig och uppfyller alla miljökrav. Samtidigt kräver en mer

resurseffektiv ekonomi att det finns en god tillgång på avfallsanläggningar i hela landet som kan omhänderta allt större mängder avfall i syfte att återvinna mer material och reducera onödig förbränning. Vi vill att berörda myndigheter utreder frågan i syfte att klargöra vilka typer av avfall som bör omfattas av striktare krav samt vilka aktörer som bör vara delaktiga i att bedöma platsens lämplighet. Det är dock viktigt att balansera lokalt miljöskydd med behoven i en växande cirkulär ekonomi.

20. Processuella aspekter m.m., punkt 8 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkandena 18 och 20 samt avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 4 och 6,

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 8,

2021/22:3665 av Magnus Ek m.fl. (C) yrkande 34,

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 19 och

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Jag och mitt parti anser att antalet sakmyndigheter som medverkar vid miljötillståndprocesser ska minska och att det ska sättas upp tydliga ramar för deras medverkan i prövningen. I stället för att enskilda länsstyrelser gör bedömningar bör prövningarna göras av nationella expertmyndigheter.

Domstolarna införskaffar i dag sitt underlag till en ansökan genom en kompletteringsrunda som bygger på praxis där remissmyndigheter avgör när tillräcklig information inhämtats. Processen är mycket tentativ och tidskrävande. Genom att införa ett krav på att domstolen ska vara utrednings-skyldig blir det i stället så att domstolen ska bedöma om det finns någon brist i ansökan och i så fall begära in de upplysningar som krävs.

21. Tidsfrist, punkt 9 (S, MP)

av Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

I förvaltningslagen finns en bestämmelse som innebär att sökanden i ett förvaltningsärende har möjlighet att, när handläggningen har pågått i sex månader eller mer, begära att ärendet avgörs. Myndigheten måste därefter inom fyra veckor antingen avgöra ärendet slutligt eller avslå begäran om att ärendet ska avgöras, ett beslut som kan överklagas av sökanden. Vi anser att bestämmelsen redan som den är utformad ger myndigheten incitament att driva handläggningen framåt och att avgöra ärendet så snart det är möjligt. Vi anser därför att motionsyrkandet ska avslås.

22. Tidsfrist, punkt 9 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Jag och mitt parti ser positivt på åtgärder som kan förkorta tillståndsprocesserna under förutsättning att dessa åtgärder inte innebär negativa effekter för miljön, människors och djurs hälsa eller sökanden. Den nuvarande bestämmelsen i 12 § förvaltningslagen ger utrymme för sökande att begära att miljöprövningsdelegationen ska avgöra ärendet. Jag och mitt parti anser att det är problematiskt att motionen föreslår att den möjlighet i lagstiftningen som innebär att det i ett ärende kan ta längre tid än sex månader innan myndigheten slutgiltigt avgör ärendet tas bort utan att konsekvenserna utretts. Ett ärende om miljötillstånd kan exempelvis dra ut på tiden för att sökanden gjort en bristfällig miljökonsekvensbeskrivning som tar tid att åtgärda. Jag och mitt parti anser att tidspress aldrig får resultera i beslut som är bristfälligt

underbyggda och därmed riskerar att ge negativa effekter för såväl miljön som för sökanden. Regeringen har tillsatt Miljöprövningsutredningen som har i uppdrag att utreda hur tidsbegränsning av tillstånd och omprövning av tillstånd och villkor ska kunna bli effektiva och verkningsfulla medel för att säkerställa att verksamheter och åtgärder bedrivs med moderna miljövillkor i syfte att nå miljö- och klimatmålen. Uppdraget ska enligt uppgift från Regeringskansliet (Miljödepartementet) redovisas i mitten av juni 2022. Jag och mitt parti anser att åtgärder för ändringar som gäller förkortade tillståndsprocesser bör vidtas efter att denna utredning redovisat sitt uppdrag och föreslår därför att motionsyrkandet avslås.

23. Tidsplaner, punkt 10 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 37 och

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Jag och mitt parti anser att det i miljö tillståndsprocessen bör sättas upp tidsramar och tidsgränser för olika moment och att det, inom ramen för Tillväxtverkets uppdrag, bör utredas om det finns delar som är överflödiga. En prövningsmyndighet ska under handläggningen arbeta enligt en kommunicerad tidsplan och om denna måste överskridas måste myndigheten ange skälen för det. Även domstolsprocesser ska bedrivas utifrån en tidsplan som anger när ett avgörande senast ska meddelas. Tidsplanen ska utgå från när ansökan eller överklagandet lämnas in och handläggningstiden bör inte vara längre än ett år.

24. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 22 och avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 9,

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 16,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 3 och

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

Den som fått ett tillstånd för sin verksamhet kan åläggas tillståndsvillkor som verksamhetsutövaren är skyldig att följa. I takt med utvecklingen av ny miljöteknik och möjligheterna för tillståndspliktiga verksamheter att ge upphov till mindre klimatavtryck bör möjligheten att hålla nere omfattningen av tillståndsvillkor ses över.

25. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10 och avslår motionerna

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 9,

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16,

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 22,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 16,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 3 och

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

Redan av miljöbalkens första kapitel framgår att balken ska tillämpas så att mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en långsiktigt god hushållning från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt tryggas. Dessa faktorer vägs sällan in av myndigheterna, utan prövningarna enligt miljöbalken har kommit att bli rena miljöprövningar i vilka de

uppenbara samhällsekonomiska argumenten får stå tillbaka. Vi anser därför att regeringen i sina instruktioner till relevanta myndigheter ska understryka vikten av att dessa aspekter ska beaktas i högre grad.

26. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 9 och

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16 samt avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 22,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 16,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 3 och

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

Klimaträttsutredningen slutredovisade sitt uppdrag den 18 maj 2022. Utredningen lämnade i mars 2021 sitt delbetänkande En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21). Vi välkomnar att utredningen i delbetänkandet konstaterar att det är möjligt att ställa stränga lagkrav på verksamheter, trots att de omfattas av EU:s utsläppshandel. Utsläppsintensiv industri i Sverige slipper i dag nationella klimatkrav. Det blev särskilt tydligt i samband med rättsprocessen om Preemraff. Tyvärr föreslår inte Klimaträttsutredningen i sitt delbetänkande att nya klimatkrav ska gälla befintliga verksamheter. Förslagen berör endast nya industrier. I dag står dock Sveriges befintliga industrier för ungefär en tredjedel av Sveriges utsläpp av koldioxidekvivalenter. Jag och mitt parti anser att det inte är rimligt att tillstånd i princip ges för evigt till verksamhetsutövare. I dag kan tillstånden endast omprövas vid vissa angivna förutsättningar och på initiativ av myndigheter. Naturvårdsverket har konstaterat att det i propositionen till miljöbalken framfördes att tillstånd i ökad utsträckning ska kunna meddelas för begränsad tid, och att det framför allt ska gälla stora verksamheter som har stor miljöpåverkan. Så är dock inte situationen i dag. I de fall verksamheter tidsbegränsas så rör det framför allt mindre omfattande verksamheter. Naturvårdsverket föreslår i rapporten Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 att man bör se över miljöbalken och dess tillämpning så att tillstånd enligt

densamma speglar både teknikutvecklingen och samhällets förändring. Myndighetens uppfattning är att huvudprincipen bör vara att tillstånd tidsbegränsas. Min och mitt partis uppfattning är att detta är det rimliga förhållningssättet för en modern miljölagstiftning och i enlighet med de miljömål riksdagen har antagit. Regeringen bör därför återkomma med förslag i syfte att tillstånd enligt miljöbalken som huvudprincip tidsbegränsas.

Existerande miljötillstånd för alla verksamheter som ger upphov till utsläpp av växthusgaser ska enligt min och mitt partis uppfattning upphöra att gälla senast 2030 för att därefter omprövas och ges dispens om verksamhetsutövaren tar klimatansvar. Från och med den förändring i miljöbalken, som jag och mitt parti har föreslagit i ett annat yrkande i vår motion 2021/22:3277, ska all ny verksamhet prövas utifrån Sveriges miljömål, inklusive klimatmålen. Vi kallar detta för en lex Preem.

27. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 16 och avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 9,

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16,

2021/22:3690 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 22,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 3 och

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

I stället för att miljöprövningar tar ställning till teknikslag bör, enligt min och mitt partis uppfattning, prövningarna även sträva efter att ta ställning till kvantifierbara begränsningsvärden.

28. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (L)

av Jakob Olofsgård (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49 och
avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 9,

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16,

2021/22:3690 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 22,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 16 och

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Industrins utsläpp ingår i det europeiska systemet för handel med utsläppsrätter. Därmed är industrin undantagen annan lagstiftning som syftar till att begränsa klimatgasutsläppen. Detta regleras av industriutsläppsdirektivet, direktiv 2010/75/EU. Kostnaden för utsläppsrätter ger industrin incitament att sänka sina utsläpp, men det finns inga tvingande krav. Industrins klimatarbete drivs av en vilja att ställa om och ett tryck på förändring från marknaden. Jag och mitt parti stöder den ordningen. Det är alltid bättre när människor agerar frivilligt än under tvång. Samtidigt kan vi konstatera att Sveriges mål är att nå nettonollutsläpp i hela ekonomin 2045. EU har samma mål, men årtalet är satt till 2050. Denna diskrepans motiverar två åtgärder.

För det första behöver klimatfrågan på ett tydligt sätt lyftas in i miljöbalken. En negativ lokal miljöpåverkan behöver tydligare kunna ställas mot klimatnytta i tillståndsprövningar även när klimatnyttan är indirekt som för de investeringar som är förutsättningar för klimatomställningen. För det andra bör Sverige utarbeta nationell lagstiftning som kan användas för att begränsa industrins utsläpp i en situation där det frivilliga arbetet och styrningen genom priset på utsläppsrätterna inte räcker för att de nationella klimatmålen ska nås. Storbritannien har infört sådan lagstiftning. Tysklands politiska beslut att stänga kolkraften till 2038 är ett exempel på att det är accepterat att medlemsstaterna inför den här sortens bestämmelser utöver EU-ETS. Mot denna bakgrund anser jag och mitt parti att regelverken bör återspegla att en större lokal miljöpåverkan kan accepteras för verksamheter med stor klimatnytta än för andra verksamheter.

29. Överväganden vid tillståndsprövningen, punkt 11 (MP)

av Maria Gardfjell (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 3 och avslår motionerna

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 9,

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16,

2021/22:3690 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 22,

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 16 och

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 49.

Ställningstagande

Miljöbalken behöver skärpas och klimatsäkras. Jag och mitt parti vill införa stoppregler mot höga växthusgasutsläpp som ska tillämpas vid tillståndsprövningar. Genom att utveckla lagstiftningen kan det fossila stoppas i ett tidigt skede och investeringarna i stället styras mot det förnybara. Mitt parti driver på för att fossila projekt som hotar våra klimatmål ska kunna stoppas redan i domstolsprocessen (lex Preemraff). Jag och mitt parti vill även gå över till tidsbegränsade tillstånd för verksamheter med stor klimatpåverkan. Pågående verksamheter med icke tidsbegränsade tillstånd som har stor påverkan på klimatet ska kunna omprövas.

30. Byte av myndighetskontakt, punkt 12 (M, KD)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M), Betty Malmberg (M) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 21.

Ställningstagande

För att upprätthålla rättssäkerheten anser vi anse att det måste finnas möjlighet att byta myndighetskontakt när dialogen inte fungerar.

31. Alternativ yta för torvbruk, punkt 13 (SD, KD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 65.

Ställningstagande

I dag behandlas ansökningar om torvskörd med efterbehandling mycket styvmoderligt av ansvariga myndigheter och nio av tio ansökningar avslås. Medlemsföretagen i Svensk Torv får vänta på beslut i mellan fem till åtta år med en snittkostnad motsvarande 1 miljon kronor per ansökan. Om ansökan avslås finns det i dag en rekommendation att länsstyrelserna ska rekommendera en alternativ torvskördeplats. Denna rekommendation följs dock inte och bör enligt vår uppfattning därför förändras till ett ska-krav.

32. Frågor om torv i övrigt, punkt 14 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 14 och
avslår motionerna
2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 27 och
2021/22:4151 av Mats Nordberg (SD) yrkandena 3–5.

Ställningstagande

För att stärka rättssäkerheten i bedömningarna anser vi att en länsstyrelse ska utpekas att få ansvar för att handlägga de tillståndsprocesser som rör landets samtliga torvtäkter.

33. Frågor om torv i övrigt, punkt 14 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 27 och

2021/22:4151 av Mats Nordberg (SD) yrkandena 3–5 och

avslår motion

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 14.

Ställningstagande

Under de senaste åren har olika grupper verkat för att dikade torvmarker där det nu växer skog ska återvätas. Vi konstaterar att kunskapsunderlaget om kolbalansen när det gäller skog på dikad torvmark under svenska förhållanden är mycket svagt. Exempelvis tas det i olika redogörelser inte med att skogen genom sin högre tillväxt än den för torv årligen binder avsevärda mängder koldioxid. Den mängd kol som är bunden i virkesförrådet är också betydande. Därför bör återvätning av torvmark bevuxen med skog inte genomföras annat än då det finns forskningsmaterial som tar hänsyn till effekten på kolbalansen av skogstillväxten och det växande virkeslagret på berörd marktyp och som visar att återvätning skulle ge tydliga fördelar.

34. Djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel, punkt 15 (S)

av Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:160 av Edward Riedl (M),

2021/22:231 av Markus Wiechel och Charlotte Quensel (båda SD) yrkande 1,

2021/22:1651 av Rickard Nordin (C),
2021/22:2457 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD) yrkande 27,
2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 29 och
2021/22:4061 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP) yrkande 60.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att det redan enligt nuvarande lagstiftning är möjligt att ställa höga krav på djurskydd vid offentlig upphandling av livsmedel och att kravställaren kan använda sig av Upphandlingsmyndighetens hållbarhets-kriterier för djurskydd. De krav som ställs vid offentlig upphandling måste dock förhålla sig till och vara förenliga med EU-rättens grundläggande principer om lika behandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet. Den offentliga sektorn har genom sin storlek möjlighet att göra skillnad och vara pådrivande i omställningen till ett mer hållbart samhälle. Genom inköpsprocesser som genomsyras av hållbarhetsperspektivet och cirkulär ekonomi kan miljö- och klimatpåverkan minska avsevärt. Vi och vårt parti anser att Sverige ska ligga i framkant och fortsätta vara ett föredöme när det gäller miljöanpassad offentlig upphandling. Mot bakgrund av det som nu anförs anser vi att motionerna inte ger anledning till någon åtgärd.

35. Offentlig upphandling i övrigt, punkt 16 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3436 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 och
avslår motionerna

2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 18 och
2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Offentlig upphandling är ett kraftfullt verktyg för förändring. Tack vare stora och långsiktiga inköp kan det offentliga, om rätt krav ställs, bidra med efterfrågan på klimatsmarta produkter och tjänster och styra konsumtionen i en mer hållbar riktning. Med den nya lagen om offentlig upphandling finns det tydligare utrymme att ställa krav på miljöhänsyn, och det finns bl.a. möjlighet att värdera ett anbud utifrån en livscykelanalys. Detta är bra eftersom det

offentliga bör sträva efter att agera klimatsmart i möjligaste mån. Samtidigt kräver upphandling ofta tid och resurser. Därför bör Upphandlingsmyndigheten få i uppdrag att särskilt sprida kunskap om möjligheten att inkludera livscykelanalys som en bedömningsfaktor vid värderingen av olika anbud och på vilket sätt detta kan göras i praktiken.

36. Offentlig upphandling i övrigt, punkt 16 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 18 och

avslår motionerna

2021/22:3436 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 och

2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Ett problem för uppföljningen av hur stora andel av offentliga inköp som utgörs av närproducerade livsmedel är det saknas statistik och till och med en gemensam definition av begreppet närproducerat. Livsmedelsverket och Jordbruksverket måste därför ges i uppdrag att i samverkan upprätta en definition av begreppet närproducerat och att samla in statistik över andelen närproducerade livsmedel vid offentlig upphandling.

37. Offentlig upphandling i övrigt, punkt 16 (MP)

av Maria Gardfjell (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 5 och

avslår motionerna

2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 18 och

2021/22:3436 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Kommunernas inköp 2016 bedömdes ha medfört en förändrad global landanvändning på drygt en miljard kvadratmeter. Det motsvarar 25 procent av Sveriges landyta. I Upphandlingsmyndighetens kriteriebibliotek finns hållbarhetskrav. Kriterier med koppling till miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv finns inom produktgrupperna bygg och fastighet, fordon och transport och livsmedel och måltidstjänster. Jag och mitt parti anser att det behövs åtgärder för att se till att offentlig upphandling i högre utsträckning bidrar till att nå mål för biologisk mångfald.

38. Genomförande av EU-lagstiftning, punkt 17 (C, KD)

av Kristina Yngwe (C), Ulrika Heie (C) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Sverige har återkommande genomfört EU-lagstiftningen striktare än vad som avsågs av lagstiftarna. I flera fall har detta skapat möjlighet för Sverige att gå före och införa striktare miljö- och klimatkrav, vilket varit positivt för att driva på utvecklingen. I andra fall har det lett till regler och särkrav som lägger en oproportionerligt stor börda på svenska aktörer, utan att bidra till ökad miljö- och klimatnytta. Det leder i stället till sämre konkurrensvillkor som kan göra att investeringar i omställningen i värsta fall uteblir. Vi vill se över genomförandet av EU-lagstiftning i svensk lag med syfte att harmonisera efterlevnaden på ett sätt som uppfyller högsta möjliga miljö- och klimatnytta, utan att skapa onödiga marknadshinder.

39. Ansvaret för föroreningskador och allvarliga miljöskador, punkt 19 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 13.

Ställningstagande

I takt med att nya och förfinade brytnings- och utvinningsmetoder utvecklas och nya metaller och mineral efterfrågas på marknaden kan gamla och sedan länge nedlagda gruvor åter bli intressanta att utveckla. I de fall efterarbete till godtagbar standard inte har utförts och verksamheten avslutades före 1969 ansvarar staten för att hantera eventuella föroreningar och skador på miljön. Vi menar att ansvarsfördelningen mellan företag som vill göra en nyetablering på ett sådant område och staten måste utredas och förtydligas. Detta behövs för att säkerställa att företag som gör nyetableringar på gammal industrimark inte ärver tidigare verksamheters försyndelser, något som skulle kunna ha en hämmande inverkan på investeringsviljan.

40. Århuskonventionens talerätsregler, punkt 20 (S)

av Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Marlene Burwick (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2459 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 45 och 47 samt

2021/22:3664 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

Som part till Århuskonventionen och som medlem i EU har Sverige åtagit sig att bl.a. ge icke-statliga organisationer tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Vi noterar också att Sverige, för att leva upp till Århuskonventionen och EU-rättens krav i detta avseende, måste anpassa den nationella rätten efter dessa regelverk. Vi anser att Århusförordningens talerätsregler är väl avvägda och vi avser inte att driva på för en förändring av dessa. Vi anser också att för att en förening ska kunna betraktas som en del av allmänheten och ha talerätt så ska den ha en strukturerad organisationsform med föreskrivna stadgar, årsmöten och medlemsregister. Därmed avstyrker vi de motionsyrkanden som efterfrågar en förändring av konventionens talerätsregler.

41. Århuskonventionens talerätsregler, punkt 20 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2459 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 45 och 47 samt

2021/22:3664 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

Jag och mitt parti anser inte att Århuskonventionens talerätsregler är alltför generöst utformade och vi ser inte ett behov av att förändra utformningen av konventionen och med det den EU-rättsliga regleringen på området.

För mig och mitt parti är det viktigt att Århuskonventionen och dess intentioner värnas. Allmänhetens möjlighet till deltagande i beslutsprocesser i olika miljöfrågor ser väldigt olika ut runt om i Europa och på vissa platser rapporteras det om hot mot miljörelser som bedriver miljöarbete. Civilsamhällets aktiva medverkan i beslut är också en viktig del av vår demokrati. Som det är i dag lever varken Sverige eller EU upp till konventionens intentioner. För mig och mitt parti är det viktigt att Sverige inte uttalar en misstro mot civilsamhället och dess vilja att agera inom de samverkansprocesser som finns. Det är också viktigt att Sverige inte uttrycker rädsla för den öppenhet och transparens som Århuskonventionen står för genom att aktivt arbeta för en försvagning av konventionens intentioner.

42. Århuskonventionens talerätsregler, punkt 20 (L)

av Jakob Olofsgård (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2459 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 45 och 47 samt

2021/22:3664 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

Det kräver omfattande insatser att hålla sig uppdaterad om det lagstiftningsarbete som pågår i Stockholm och i Bryssel. På samma sätt kräver det ett stort engagemang att driva en rättslig prövning. Inom många områden finns organisationer, t.ex. företag, branschorganisationer, fackförbund m.fl., som

direkt berörs av ny lagstiftning och som därmed har ett intresse av att delta i lagstiftningsarbetet.

Miljöfrågan är speciell på så sätt att den berör oss alla. Samtidigt är det få av oss som har möjlighet att ha det engagemang som krävs för att bevaka våra intressen i lagstiftningsprocessen och i rättsliga prövningar. I praktiken kan vi bara göra detta genom att förenas i organisationer med den särskilda uppgiften att bevaka miljöfrågor.

Jag och mitt parti anser därför att det, i enlighet med Århuskonventionen, är riktigt att miljöorganisationer har rätt att ta del av information, delta i lagstiftningsarbetet och vara part i rättsliga prövningar. Det ligger i sakens natur att miljöorganisationen som juridisk person inte särskilt ofta kommer att vara direkt berörd i det enskilda fallet. Det finns dock ett behov av att i lagstiftningen förtydliga miljöorganisationernas talerätt då den i dag avgörs utifrån praxis, vilket leder till oförutsägbarhet och sämre rättssäkerhet för den sökande i olika former av tillståndsprocesser. Jag och mitt parti anser att man bör ta fasta på det i stället för att föreslå en försvagning av det som fungerar bra i dagens system.

43. Århuskonventionens talerätsregler, punkt 20 (MP)

av Maria Gardfjell (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2459 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 45 och 47 samt

2021/22:3664 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

Jag och mitt parti anser att det är viktigt att medborgarna har rätt till miljöinformation, möjlighet att påverka miljöbeslut och rätt att överklaga miljöbeslut i enlighet med Århuskonventionen. En förening ska kunna betraktas som en del av allmänheten och för att ha talerätt ska den ha en strukturerad organisationsform med föreskrivna stadgar, årsmöten och medlemsregister. Som part till Århuskonventionen och som medlem i EU har Sverige åtagit sig att bl.a. ge icke-statliga organisationer tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Sverige måste anpassa den nationella rätten efter dessa regelverk för att leva upp till Århuskonventionen. EU-rättens och Århusförordningens talerätsregler är väl avvägda och det finns inga skäl att regeringen ska trotsa EU och genomföra en förändring av dessa. Att begränsa miljöorganisationernas talerätt skulle vara ett hårt angrepp mot det svenska miljöarbetet. Med anledning av att det också internationellt finns ett växande motstånd och en hotbild mot människor som arbetar med miljö och klimat, så

finns det ett större värde av att Sverige fortsätter att vara ett starkt föredöme där vi värnar miljöorganisationernas och den ideella naturvårdens viktiga arbete. Därmed avstyrker jag motionsyrkandena.

44. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 21 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 65 och
2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 21 och
avslår motionerna
2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 57 och
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 8.

Ställningstagande

Specialister som är anställda vid myndigheter som arbetar med areella näringar ska enligt vår uppfattning ha en utbildning i dessa näringar, och inte enbart i biologi och ekologi, så att de kan föra en konstruktiv och stöttande dialog med näringsidkarna.

45. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 21 (L)

av Jakob Olofsgård (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 8 och
avslår motionerna
2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 65,
2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 21 och
2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 57.

Ställningstagande

Ansvar för klimatomställningen är i dag utspritt på en rad myndigheter. Trots att flera myndigheter har stor betydelse för att omställningen ska lyckas är detta inte alltid tydligt i deras uppdrag. De viktigaste delarna av klimatarbetet behöver därför samlas i en ny myndighet med ansvar för klimatomställningen.

46. Myndigheters organisation, verksamhet och kompetens, punkt 21 (MP)

av Maria Gardfjell (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 57 och avslår motionerna

2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 65,

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 21 och

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 8.

Ställningstagande

Övergödning är ett utbrett problem, framför allt i Götaland och Svealand. Omkring 2 300 sjöar, kustvatten och vattendrag har i dag sämre än god status på grund av övergödning. Åtgärdstakten behöver öka för att vattenkvaliteten ska kunna förbättras. Som en del i detta arbete bör Jordbruksverket ges ansvar för miljömålet Ingen övergödning, och myndighetens instruktion bör kompletteras med avseende på arbete mot övergödning.

47. Tillsyn, punkt 22 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3431 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 och avslår motion

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

För att upptäcka fler miljöbrott behöver tillsynsmyndigheterna stärkas och tillsynen göras likvärdig över landet. Vi anser att kunskapsnivån måste höjas för att förbättra kvaliteten på tillsynen, och det behöver även vidtas åtgärder för att stärka mindre kommuners möjligheter att klara av uppdraget. Det handlar t.ex. om att samarbeta kommuner emellan och att återinföra systemet med experter som kan ge råd kring specifika branschfrågor.

48. Tillsyn, punkt 22 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 20 och
avslår motion

2021/22:3431 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Ett av våra förslag är att koncentrera prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken till en länsstyrelse i stället för dagens 21. Det har visat sig svårt för vissa länsstyrelser att tillämpa miljöbalkens hushållningsbestämmelser och att göra de svåra avvägningarna mellan motstående markanvändningsanspråk på ett adekvat sätt. Att koncentrera prövning och tillsyn av gruvverksamheter till en eller ett par myndigheter skulle, liksom i andra fall där koncentration sedan 2012 är vanligt förekommande inom länsstyrelsernas verksamhet, kunna vara ett sätt att åstadkomma en högre effektivitet och en mer rationell användning av resurserna. Det skulle också säkerställa en fungerande rättssäkerhet. Ärendens komplexitet och behovet av likformig hantering är sådana omständigheter som talar för att en koncentration skulle vara motiverad. Det skulle skapas en tydlighet om myndighetens ansvar och myndigheten skulle ha goda förutsättningar att bygga kompetens. Eftersom förslaget att koncentrera prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken kritiserats för att sakna naturlig koppling till tillsynsarbetet förordar vi därför, i konsekvensens namn, att såväl denna prövning som tillhörande tillsyn koncentreras till en eller ett par länsstyrelser.

49. Taskforce on Nature-related Financial Disclosures, punkt 25 (MP)

av Maria Gardfjell (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Med Miljöpartiet i regeringen har hållbarhetsreglerna skärpts för flera av AP-fonderna, och utsläppen har gått ned kraftigt. Fler AP-fonder ska få skärpta hållbarhetsregler. AP-fonderna arbetar med biologisk mångfald där det är relevant (t.ex. har Andra AP-fonden riktlinjer om att inga fastigheter inom Amazonas biologiska zon får förvärvas), men de har inte någon strategi eller separat rapportering för biologisk mångfald. Som en jämförelse har andra ledande internationella pensionsfonder inte heller det. Det finns en ökad efterfrågan på utveckling av branschstandarder. FN, Global Canopy och Världsnaturfonden koordinerar ett initiativ för Taskforce for Nature-related Financial Disclosures. Syftet är att komplettera de rekommendationer om rapportering som redan finns för klimatrelaterade risker. Jag och mitt parti anser att Sverige aktivt ska stödja detta arbete.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (M)

Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 3. När det gäller vårt partis förslag hänvisar vi till våra parti- och kommittémotioner. Vi vidhåller de synpunkter som vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (SD)

Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 3. När det gäller vårt partis förslag hänvisar vi till våra kommittémotioner. Vi vidhåller de synpunkter som vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (C)

Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 3. När det gäller vårt partis förslag hänvisar vi till våra kommittémotioner. Vi vidhåller de synpunkter som vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (V)

Elin Segerlind (V) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 3. När det gäller mitt partis förslag hänvisar jag till våra parti- och kommittémotioner. Jag vidhåller de synpunkter som vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (KD)

Kjell-Arne Ottosson (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 3. När det gäller mitt partis förslag hänvisar jag till våra kommittémotioner. Jag vidhåller de synpunkter som vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

6. Motioner som bereds förenklad, punkt 26 (L)

Jakob Olofsgård (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 3. När det gäller mitt partis förslag hänvisar jag till våra parti- och kommittémotioner. Jag vidhåller de synpunkter som vi har framfört men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:167 Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:7 av Ingemar Kihlström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra maximal tillåten ljudnivå för idrottsanläggningar till samma nivå som gäller för väg och järnväg och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:98 av Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjliga åtgärder mot utbyggnad av vindkraft i fjällmiljöer och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:140 av Eric Palmqvist (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över miljöbalken i dess helhet i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett namnbyte från miljöbalken till hållbarhetsbalken och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:144 av Eric Palmqvist (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om kyltornsanläggningar lämpligast kartläggs genom anmälnings- eller tillståndsplikt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:160 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att all offentligt driven verksamhet, inom ramen för vad lagstiftning på EU-nivå tillåter, bör göra upphandlingar utifrån minimikraven för svensk livsmedelsproduktion och djurhållning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:161 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt äganderätt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:175 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den försvagade svenska äganderätten genom krav på tydligt definierade och specifika motiv för skydd av natur i allmänhet och privat ägd mark i synnerhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:231 av Markus Wiechel och Charlotte Quensel (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kött som köps in via offentlig upphandling ska komma från djur som slaktats i enlighet med svenska djurskyddsregler och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:610 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den försvagade svenska äganderätten genom delaktighet, påverkan och rätt för markägare att överklaga samtliga beslut som berör dennes egendom och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:854 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den försvagade svenska äganderätten genom översyn och förändring av miljöbalk och artskyddsförordning m.m., mot bakgrund av lagstiftning om egendomsskydd och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1198 av Lars Thomsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta utreda miljöbalken i sin helhet i syfte att åstadkomma bättre balans mellan olika samhällsintressen samt tydligare vägledning hur dessa avvägningar ska göras och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1252 av Joakim Sandell (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fordonsverkstäder bör bli anmälningspliktig verksamhet enligt miljöprövningsförordningen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1588 av Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder så att statens handläggningstider för miljötillståndprocesser blir kortare och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1606 av Helena Lindahl och Peter Helander (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av regleringsbrev för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden, med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppets samtliga tre pelare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktualisera förslagen i Miljömyndighetsutredningens betänkande Väger till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skjuta till extra resurser till de myndigheter som hanterar tillståndsärenden i syfte att korta ned handläggningstiderna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1651 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mat som serveras av det offentliga ska uppfylla samma krav som det offentliga ställer på svensk produktion och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1735 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöbalken moderniseras, så att mål och konsekvenser blir tydliga för de som berörs av lagstiftningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1740 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1742 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ändra beteckningen för lantbruket från miljöfarlig verksamhet till samhällsviktig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1901 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det vid varje form av inskränkning i äganderätten och bestämmanderätten över marken ska

utgå ersättning till den drabbade fastighetsägaren och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1951 av Lars Hjälmered (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om initiativ för att generellt korta hanteringstider för miljötillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1953 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att avveckla Havs- och vattenmyndigheten och införliva relevanta delar i Jordbruksverkets verksamhet eller den nya Viltmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1955 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att om möjligt genomföra det som Konkurrenskraftsutredningen (SOU 2015:15) beskrev om ny vägledning, tillståndsprövning, färre miljöprövningsdelegationer och inget samråd för anmälningspliktig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2069 av Sofia Nilsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att vokabulären i miljöbalken med tillhörande förordningar och föreskrifter ses över och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2136 av Roland Utbult (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ska se över hur tillståndsprocessen bör vara utformad vad gäller utbyggnation av havsbaserad vindkraft och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2223 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en moderniserad lagstiftning avseende både metod och riktvärden för bullermätning som inte starkt begränsar idrottsföreningars verksamheter kopplat till motorbanor och andra idrottsanläggningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2317 av Lina Nordquist och Joar Forssell (båda L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra ansökningshanteringens likvärdighet över landet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2359 av Helena Gellerman och Robert Hannah (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Kemikalieinspektionen från Stockholm till Göteborg och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2388 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska förenkla och förkorta tillståndsprocessen vid miljöprövning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter vid handläggningen av miljötillstånd i större omfattning än i dag ska arbeta proaktivt och behjälpligt gentemot företag som vill expandera, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att korta tillståndsprocessen genom att göra ändringstillstånd till huvudregel i miljöprövningsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förtydliganden gällande vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att företag endast ska ha en motpart som för statens talan i miljöprövningsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kraven på bästa möjliga teknik vid miljöprövning och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen genom sina instruktioner till relevanta myndigheter bör understryka vikten av att ofta förbisedda aspekter i miljöbalken beaktas i högre grad och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för en harmonisering av den svenska miljölagstiftningen med industriutsläppsdirektivet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och förtydliga regelverket gällande ansvarsfördelningen mellan stat och verksamhetsutövare vid nyetablering på gammal industrimark och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2390 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartering och inventering av djurliv som kan drabbas av vindkraftverken ska vara på plats vid den initiala ansökan om uppförande av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2431 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska vara huvudregel vid ändringsprövningar för miljöstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om differentierade tillsynsavgifter för gruvverksamhet och efterdebitering och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Jordbruksverket bör få tydligare instruktioner att i sin tillsynsvägledning arbeta för att länsstyrelserna och kommunerna ska behandla lantbrukare lika, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordbruk ska klassas som miljöpåverkande verksamhet i stället för miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2456 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återvätning av torvmark bevuxen med skog inte ska genomföras förrän bättre forskningsmaterial föreligger som tar hänsyn till effekten på kolbalansen av skogstillväxten och det växande virkeslagret på berörd marktyp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om grön infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att specialister inom myndigheter som arbetar med areella näringar bör ha utbildning i dessa näringar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2457 av Yasmine Eriksson m.fl. (SD):

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att allt kött som upphandlas via offentlig upphandling ska komma från djur som slaktats i enlighet med intentionerna i svensk djurskyddslagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2459 av Runar Filper m.fl. (SD):

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bidrag till miljöorganisationer som motarbetar myndighetsbeslut ska upphöra och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationers talerätt i viltfrågor avseende organisationskraven för att tillerkännas talerätt och tillkännager detta för regeringen.

45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationernas talerätt avseende att endast den organisation som är direkt berörd ska kunna överklaga beslut kring skydds- och licensjakt och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöorganisationernas talerätt avseende att konsekvenserna av nuvarande lagstiftning bör utredas och att regeringen bör återkomma med förslag på hur lagstiftning och tillämpning kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Århuskonventionen förändras så att personer och miljöorganisationer som inte direkt berörs av ett skydds- och licensjaksbeslut inte heller ska kunna överklaga ett sådant jaktbeslut och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2462 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut om expropriering av privat mark eller begränsning av dess nyttjande måste vara grundat på påvisbara faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i första hand nyttja allmänt ägd mark för offentliga syften, exempelvis för naturskydd av olika slag, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sedan tidigare dikade torvmarker inte ska betraktas som våtmarker vid prövning av tillstånd för torvbruk, utan som marker med den markanvändning som var syftet med dikningen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsprocesser för en lång rad verksamheter behöver utredas beträffande tiden för tillståndshantering, hur ofta följdfrågor ställs, hur ofta tillstånd ges respektive avslås samt geografiska skillnader i dessa frågor och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägare alltid bör kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen kring undantagande från brukande, så att markägarens delaktighet i utrednings- och beslutsprocessen garanteras och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersättning vid beslut om inskränkt brukande- eller äganderätt ska betalas med kortast möjliga fördröjning och inom tid som riksdagen

- beslutar, samt att om så ej sker ska beslutet anses upphävt och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att andra metoder än totalt skydd alltid bör övervägas innan beslut tas om formellt skydd av privat mark och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att specialister på myndigheter som arbetar med areella näringar ska ha en utbildning i dessa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brukandebegränsning på det allmännas initiativ av privatägd mark, inklusive skogsmark, alltid ska föregås av överläggningar med markägaren, alltid ska leda till skälig ersättning och alltid ska kunna överklagas av markägaren och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fristående myndighet för utvärdering av miljömål och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig planering av grön infrastruktur inte ska omfatta privata markägare utan deras samtycke i förväg och medverkan och tillkännager detta för regeringen.
 26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbete med grön infrastruktur inte är specificerat i vare sig regleringsbrev till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning och bör avbrytas och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges tillämpning av Århuskonventionen inte ska medge miljöorganisationer möjlighet att ifrågasätta enskilda markägares vardagliga skogsbruksåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
 41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättningsformerna vid bildandet av vattenskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.
 43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brukandebegränsningar för en specifik markägare alltid ska åtföljas av ersättning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2479 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Livsmedelsverket och Jordbruksverket i samverkan ska ges i uppdrag att upprätta en definition av begreppet närproducerat och att samla in statistik över andelen närproducerade livsmedel vid offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2480 av Runar Filper m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta offentliga institutioner prioritera svenskfångad fisk och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera miljöbalken då nuvarande lagstiftning och regleringar hindrar utveckling och förnyelse samt bromsar initiativ om att framföra nya, mindre miljöpåverkande odlingstekniker och odling av nya arter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2598 av Momodou Malcolm Jallow m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fastighetsägare bör vara anmälningspliktiga enligt miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2654 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en grundlig översyn av miljöbalken i syfte att förenkla och minska byråkratin, avgiftsnivåerna och regelkrånglet i miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2657 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna och ersättningarna för Natura 2000-områdena och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2667 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta fram en strategi för offentlig upphandling av mat som säkerställer en låg grad av antibiotikaanvändning för att minska spridning av resistens och ge svenska bönder rättvisa konkurrensvillkor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2761 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handläggning och tillståndsprövning för nya djurstall ska prioriteras och att en rimlig handläggnings- och tillståndsprövningstid för nya djurstall är max tre månader och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2766 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort klassificeringen av jordbruket som miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2771 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta bort talerätt i frågor om skydds- och licensjakt för små organisationer eller andra tillfälliga sammanslutningar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3019 av Aron Emilsson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablering av vindkraft i skärgårdar och känsliga marina miljöer ska undvikas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3118 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver stå upp för äganderätten och privat ägande och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter och institutioner bör se över hur klimat kan prioriteras i tillståndsprocessen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3225 av Ola Johansson m.fl. (C):

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ej likställa industri- och trafikbuller med ljud från exempelvis skolor och idrottsaktiviteter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de gröna näringarnas kontakter med myndigheter bör underlättas genom ”En dörr in” och genom ökad digitalisering av tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3263 av John Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter i sitt myndighetsutövande inte bör få peka ut enskild egendom utan stöd i lag eller utan överenskommelse med sakägaren och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen senast 2022 bör återkomma med ändringar i miljöbalken i

syfte att stärka miljöbalken som verktyg för att nå klimatmål och våra övriga nationella miljö kvalitetsmål och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag i syfte att tillstånd enligt miljöbalken som huvudprincip tidsbegränsas och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om prövning av tillstånd enligt miljö- och klimatmål, s.k. lex Preem, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3346 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta hänsyn till de svenska fåglarna vid planering och utplacering av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3355 av Magnus Jacobsson (KD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det ska upprättas en ny viltvårdsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3367 av Viktor Wärnick m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram riktlinjer för ljud för idrott, lek och fritid och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3380 av Arman Teimouri m.fl. (L):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att korta miljö tillståndsprocesserna och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fastställa principen att ändringstillstånd alltid ska vara huvudregel i miljöprövningsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen i uppdrag att ta fram förändrade regler för miljö tillstånd i syfte att uppnå billigare, snabbare och mer effektiva tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera kraven på bästa möjliga teknik vid miljöprövning och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa antalet verksamheter som kräver individuell prövning för miljö tillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3429 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över organisationers minsta storlek för att ha talerätt i frågor om skydds- och licensjakt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3431 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fler kontroller införs i syfte att på ett effektivt sätt upptäcka miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa straffen för grova miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljötillsynen skärps i hela landet genom ökad kunskap och återinförandet av branschexperter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3432 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av hur Sverige genomfört Århuskonventionen, för att t.ex. tydligare definiera vilken typ och storlek av organisationer som ska ha talerätt, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med befintliga handlingsplaner för projektet Grön infrastruktur bör avbrytas och att inga nya handlingsplaner bör tas fram till dess att regeringen har utrett hur projektet påverkar det enskilda ägandet samt brukandet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägares äganderätt ska stärkas genom att proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning upprätthålls och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3434 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera Havs- och vattenmyndighetens verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3435 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöbalken måste ses över så att den främjar miljöförbättrande åtgärder, skärgårdsutveckling och befintlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3436 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra miljötillståndprocesserna kortare och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska vara huvudregel i miljöprövningsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att sprida kunskap om möjligheten att inkludera livscykelanalys som en bedömningsfaktor vid offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3437 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klassificera jordbruket i miljöbalken som miljöpåverkande verksamhet i stället för som miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att torvbruk på redan dikade torvmarker ska tillåtas och att tillståndprocesserna ska vara enklare, snabbare och billigare och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utse en länsstyrelse som får ansvar för handläggning av tillståndprocesser för landets samtliga torvtäkter och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att våtläggning av torvmark ska vara frivilligt och att ersättning i så fall bör utgå till markägare och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handläggning av miljötillstånd inom jordbruket ska följa förvaltningslagens tidsfrist om sex månader och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunna byta myndighetskontakt och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samla tillståndshanteringen för jordbruk på ett fåtal länsstyrelser för att höja kompetensen och harmonisera villkoren över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Jordbruksverket i uppdrag att tillsammans med andra myndigheter och branschen ta fram en konkret vägledning kring vad som ska beaktas i tillståndsprövning av djurhållande verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge länsstyrelserna tillsammans med Tillväxtverket i uppdrag att ta fram ett digitalt och förenklat system för tillståndsansökan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3438 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Miljömålsrådet bör få i uppdrag att identifiera miljömål som överlappar varandra och styrmedel som har motverkande effekt samt ge förslag på hur dessa kan ändras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klargöra juridisk status för begreppet ”grön infrastruktur” även relaterat till andra frivilliga miljöåtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3581 av Peter Helander m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Naturvårdsverket i uppdrag att se över de allmänna råden om buller kopplade till motorbanor och de idrottsanläggningar som lyder under definitionen industribuller, i syfte att underlätta för de verksamheter som bedrivs där, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3650 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de gröna näringarnas kontakter med myndigheter bör underlättas genom ”En väg in” och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta de gröna näringarnas kontakter med myndigheter genom att öka digitaliseringen av tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ändringar i miljöbalken så att jordbruket inte bedöms som miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i offentlig upphandling av livsmedel bör ställas krav på gott djurskydd och god miljöhänsyn och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla för lokala leverantörer och producenter att delta i den lokala offentliga upphandlingsprocessen av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftfulla åtgärder bör vidtas mot sabotage och hot mot gröna näringar och jakt genom ett totalstopp för offentliga medel till våldsbejakande organisationer och tillkännager detta för regeringen.

72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringsuppdraget till länsstyrelserna om de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur ska avbrytas samt att begreppet och dess användning bör ses över grundligt innan det används i andra uppdrag till statliga myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3664 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att Århuskonventionen ska förändras så att personer och organisationer som inte direkt berörs av ett skyddsjaktbeslut inte ska kunna överklaga sådana beslut och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3665 av Magnus Ek m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en grundlig uppdatering och översyn av miljömålssystemet som anpassas till det internationella hållbarhetsarbetet inom Agenda 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ställa högre krav på platsens lämplighet vid avfalls- och massahantering, med beaktande av både miljöskydd och cirkularitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
- 49.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda långsiktiga alternativ till avfallshierarkin samt uppdatera miljöbalken för att stärka förutsättningarna för en cirkulär omställning och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser att uppdatera miljöbalken för att stärka förutsättningarna för en cirkulär omställning

52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta främja utvecklingen mot en förenklad och effektiviserad miljöprövning och tillståndsprocess samt en effektivare och mer förutsägbar myndighetsutövning, särskilt vad gäller spjutspetstekniker, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3677 av Peter Helander och Catarina Deremar (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en föräldrad författningssamling begränsar idrottsföreningars verksamheter och att Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att se över de allmänna råden om buller kopplat till motorbanor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3682 av Peter Helander m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvecklade instruktioner till myndigheter för att tydligare beakta äganderätten i beslut och ställningstaganden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut ska tas snabbare när markägaren är överens med staten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ersätta alla redan beslutade avsättningar och intrång innan nya skyddade områden inrättas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rättslig prövning för markägare vid begränsningar och restriktioner i markområden med anledning av områdesskydd bör möjliggöras och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3684 av Rickard Nordin m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur vi kan öka antalet EU-lagstiftningar som direktimplementeras i svensk lagstiftning med syfte att harmonisera reglerna inom unionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska användas som huvudregel i miljötillståndprocesser med syftet att korta tillståndprocesserna och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i högre grad använda anmälningsplikt och därmed minska antalet verksamheter som blir föremål för individuella prövningar vid miljötillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra miljötillståndprocesserna snabbare, effektivare och mer förutsägbara och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3689 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera miljötillståndprocesserna hos länsstyrelserna och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid handläggningen av miljötillstånd i större omfattning än i dag arbeta proaktivt och behjälpligt gentemot företag som vill expandera, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påskynda digitalisering av tillståndsproucesser och myndighetskontakter i de gröna näringarna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3690 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ifall en begränsning av prövnings- och överklagandetrymmet i miljöbalken bör införas och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska antalet verksamheter som kräver individuell prövning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över dubbelregleringen med industriutsläppsdirektivet och svensk miljölagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att hålla nere omfattningen av tillståndsvillkor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3691 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att differentiera tillsynsavgifterna för gruvverksamhet med hänsyn till verksamhetens omfattning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en stramare tolkning av Sveriges konventionsrättsliga åtaganden kopplat till miljöorganisationers talerätt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3718 av Mattias Vepsä (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ta fram standardiserade riktvärden för luftföroreningar i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3858 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga möjligheten att ge Naturvårdsverket i uppdrag att se över de allmänna råden om buller kopplat till motorbanor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3877 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i den svenska implementeringen av Århuskonventionen skilja mellan allmänhet och direkt berörd allmänhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prövningen av djurhållande verksamhet bör förläggas till en specialistkompetens för jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort kravet på samrådsförfarande för anmälningspliktig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla vattenmyndigheterna och överföra deras uppdrag till Naturvårdsverket och Jordbruksverket och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att belägga de olika stegen i miljö tillståndsprocessen med tidsgränser samt rannsaka delar som är överflödiga och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattenmyndigheternas överförda verksamhet också ska inbegripa ett främjandeuppdrag gentemot de näringar de verkar för och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordbruk bör klassas som en miljöpåverkande – inte en miljöfarlig – verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i den svenska implementeringen av Århuskonventionen skilja mellan allmänhet och direkt berörd allmänhet och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägarens rätt till skälig ersättning bör säkras vid rådighetsinskränkningar som görs med stöd av artskyddsförordningen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3881 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen så att rådigheten över fler styrmedel kan läggas på kommunal nivå och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvarsfull offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att identifiera möjligheter att förkorta industriella tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av miljöbalken med ambitionen att uppnå ett bredare samhällsintresse och stärka möjligheterna att uppfylla Sveriges klimatmål och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i samband med miljöprövningar utgå från bästa tillgängliga teknik och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid miljöprövningar för förändringar i specifik del koncentrera prövningen till den berörda delen motsvarande ett ändringstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid miljöprövningar ta ställning till kvantifierbara begränsningsvärden i stället för ställningstaganden till teknikslag och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid miljöprövningar begränsa sakägarkretsen till de som har direkt koppling till prövningen och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa antalet myndigheter med sakägarskap till nationella expertmyndigheter och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om handläggningen under tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anse domstolar vid miljöprövningar vara utredningsskyldiga och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta en fristående myndighet utvärdera miljömålen uppfyllande och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att målen är möjliga att nå och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljömålen vägs mot andra samhällsmål i samband med att deras måluppfyllnad utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omvänd bevisbörda för myndigheter gentemot verksamhetsutövare som är privatpersoner då verksamheten utgörs av normal hushållsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om upprätta ett skakrav om rekommendation för alternativ yta för torvbruk vid avslag

- på ansökan om tillstånd för torvbruk och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till ansvariga myndigheter att för sina vägledningar till länsstyrelserna inte betrakta redan dikade torvmarker som våtmark vid prövning av tillstånd för torvbruk och tillkännager detta för regeringen.
 67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betrakta dikad mark som mark för skogs- eller jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
 68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för allvarigare miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
 69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av utredning och lagföring av miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3920 av Linda Modig (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör analysera om myndigheterna i tillämpningen av rådighetsinskränkningar av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl utger ersättning i de fall inskränkningarna orsakar skador för berörda rättighetshavare och vid behov säkerställa att så sker, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda konsekvenserna av att markägarna utmed Torneälven mellan Haparanda och Övertorneå bro omfattas av rådighetsinskränkningar (i form av fiskeförbud) två månader per år och som dessa inte ersätts för, alltmedan fiskekortsförsäljning med statens goda minne pågår på samma sträcka samma tid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3981 av Jakob Olofsgård m.fl. (L):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om medborgarnas rätt till miljöinformation, att delta i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning då miljö- och naturresurser hotas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4007 av Christer Nylander m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera de lagar, balkar, riktlinjer och förordningar som på grund av regler för buller hindrar utövning av idrottsaktiviteter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4030 av Ulf KristerSSon m.fl. (M):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra miljötillståndprocesserna billigare, snabbare och mer effektiva och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska vara huvudregel i miljöprövningsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kraven på bästa möjliga teknik vid miljöprövning och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska antalet verksamheter som kräver individuell prövning för miljötillstånd och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en äganderättsutredning för de gröna näringarna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4041 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överföra Vattenmyndigheternas verksamheter till Jordbruksverket och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verksamheten som Vattenmyndigheterna utför också ska inbegripa ett främjandeuppdrag gentemot de näringar de verkar för och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4061 av Elisabeth Falkhaven m.fl. (MP):

60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige eller tagits fram i strid med gällande EU lagstiftning inte ska kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4062 av Maria Gardfjell m.fl. (MP):

57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Jordbruksverket ansvar för miljömålet Ingen övergödning och komplettera Jordbruksverkets instruktion med avseende på detta och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur intentionerna bakom miljöbalken bättre kan uppfyllas genom att tydliggöra i miljöbalken hur skälighetsavvägningen mellan försiktighetsmått och kostnader ska göras och förtydliga att en

avvägning mellan olika samhällsintressen endast kan göras inom ramen för vad miljön och naturen tål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över miljöbalken vad gäller tillståndsgivning så att det tydliggörs hur lagstiftning och praxis bättre kan bidra till att miljömålen nås och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra fler vägledande och principiellt viktiga miljödomar i Högsta domstolen genom att utreda om det går att överklaga domar och beslut i Mark- och miljööverdomstolen till Högsta domstolen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa och klimatsäkra miljöbalken (lex Preemraff) och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4069 av Amanda Palmstierna m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt ska stödja och delta i Task Force on Nature-related Financial Disclosures och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs ytterligare åtgärder för att se till att offentlig upphandling i högre utsträckning bidrar till att nå mål för biologisk mångfald och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4131 av Helena Lindahl m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att de myndigheter som hanterar tillståndsärenden för industrin har tillräckliga resurser i syfte att förkorta handläggningstiderna och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillståndshantering och ett effektivare miljöarbete och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av regleringsbrev för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden, med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppets samtliga tre pelare, och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över delar av miljöbalken för att säkerställa att den är samtidsanpassad och återspeglar dagens tekniska möjligheter och utrymme för cirkulära samhällsstrukturer och tillkännager detta för regeringen.

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att koncentrera tillsyn enligt 26 kap. miljöbalken för verksamheter och åtgärder kopplade till gruvverksamhet enligt bilagan till förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd till flera länsstyrelser och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över omfattningen av och ansvarsfördelningen mellan de statliga myndigheternas medverkan i tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4151 av Mats Nordberg (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndsverksamheten för torvbruk behöver utredas med syftet att göra det lättare och enklare att få tillstånd på härför lämpliga marker över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att redan dikade torvmarker där markanvändningen överförts till skogs- eller jordbruk ska definieras som just mark för skogs- eller jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underhåll av diken och skyddsdikning vid skogsförnyring är av stor betydelse för Sveriges och landsbygdens ekonomi och inte bör motverkas av lagar och regler och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dikade tidigare våtmarker/dikade torvmarker ska kunna efterbehandlas med olika metoder, bl.a. återvätning och skogsodling, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägare, producenter och myndigheter tillsammans bör söka efter lämpligaste metod för efterbehandling efter avslutad torvskörd i varje aktuellt fall och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att våtläggning av torvmark ska vara frivillig och att ersättning ska kunna utgå till markägare och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om hur Sveriges tillvaratagande av torv som växttorv i form av odlingssubstrat och strömmaterial inom djurhållningen samt som energitorv tillsammans med trädbränsle på bästa sätt kan ökas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4199 av Johan Pehrson m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten har ett ansvar för att proaktivt utforma regelverk för att de investeringar

- klimatomställningen kräver ska kunna genomföras utan onödiga väntetider och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör tillse att tillståndsprocesser är så effektiva att de bara i undantagsfall blir tidsstyrande för den sökande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samla ansvaret för klimatomställningen i en ny myndighet och tillkännager detta för regeringen.
 49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverken bör återspegla att en större lokal miljöpåverkan kan accepteras för verksamheter med stor klimatnytta än för andra verksamheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa differentierade avgifter för tillsyn för gruv- och mineralnäringen och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Häri genom föreskrivs att 29 kap. 9 § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 kap.**9 §¹**

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot bestämmelsen i artikel 6.3 i förordning (EG) nr 338/97 om skyldighet att i en ansökan lämna uppgift om tidigare beslut om avslag,

2. bryter mot en föreskrift eller ett beslut i ett enskilt fall om tomgångskörning eller gatumusik som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 9 kap. 12 §,

3. bryter mot en föreskrift om skötsel av jordbruksmark som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 8 §,

4. bryter mot en föreskrift om hantering av gödsel som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 10 §,

5. vid en sådan odling av genetiskt modifierade organismer som omfattas av ett tillstånd enligt 13 kap. 12 § bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

6. bryter mot en föreskrift om märkning av genetiskt modifierade organismer som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 18 §,

7. bryter mot en bestämmelse om spårbarhet eller märkning enligt artikel 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.6, 5.1 eller 5.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG,

8. bryter mot en bestämmelse om information, identifiering, dokumentation eller anmälan enligt artikel 6, 12 eller 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 av den 15 juli 2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer,

9. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 eller 19.2 i förordning (EG) nr 1223/2009, eller på marknaden tillhandahåller en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 a, e eller g i samma förordning,

10. bryter mot skyldigheten att lämna information enligt artikel 9 i förordning (EG) nr 648/2004,

11. bryter mot en bestämmelse om information eller dokumentation enligt artikel 32, 34 eller 36 i förordning (EG) nr 1907/2006,

¹ Senaste lydelse 2020:601.

12. i fråga om ett växtskyddsmedel som är godkänt i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänt i Sverige bryter mot artikel 52 i förordning (EG) nr 1107/2009 genom att föra in medlet till Sverige, släppa ut det på marknaden eller använda det utan att medlet omfattas av ett sådant parallellhandelsstillstånd som krävs enligt artikeln,

13. i fråga om en biocidprodukt som är godkänd i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänd i Sverige tillhandahåller produkten eller använder den utan att produkten omfattas av ett sådant parallellhandelsstillstånd som avses i artikel 53 i förordning (EU) nr 528/2012,

14. bryter mot bestämmelsen i 15 kap. 24 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 39 § genom att yrkesmässigt eller annars i stor omfattning transportera avfall, *eller*

15. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 30 § genom att för transport lämna avfall till den som inte har det tillstånd som krävs för en sådan transport.

14. bryter mot bestämmelsen i 15 kap. 24 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 39 § genom att yrkesmässigt eller annars i stor omfattning transportera avfall,

15. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 30 § genom att för transport lämna avfall till den som inte har det tillstånd som krävs för en sådan transport,

16. i egenskap av fartygsägare lämnar oriktig eller vilseledande information om sitt fartyg som underlag till den återvinningsplan som den driftsansvariga ska ta fram för fartyget enligt artikel 7 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG, eller

17. i egenskap av driftsansvarig på en sådan fartygsåtervinningsanläggning som avses i förordning (EU) nr 1257/2013 återvinner ett fartyg på ett sätt som inte överensstämmer med den återvinningsplan som har tagits fram för fartyget enligt artikel 7 i förordningen.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2022.

BILAGA 3

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
26. Motioner som bereds förenklad		
2021/22:7	Ingemar Kihlström (KD)	
2021/22:98	Cassandra Sundin och Aron Emilsson (båda SD)	
2021/22:140	Eric Palmqvist (SD)	1 och 2
2021/22:144	Eric Palmqvist (SD)	2
2021/22:175	Mats Green (M)	
2021/22:610	Mats Green (M)	
2021/22:854	Mats Green (M)	
2021/22:1198	Lars Thomsson (C)	
2021/22:1252	Joakim Sandell (S)	
2021/22:1588	Daniel Bäckström och Helena Lindahl (båda C)	
2021/22:1606	Helena Lindahl och Peter Helander (båda C)	1–3
2021/22:1735	Cecilie Tenfjord Toftby (M)	
2021/22:1740	Cecilie Tenfjord Toftby (M)	
2021/22:1742	Cecilie Tenfjord Toftby (M)	
2021/22:1901	Sten Bergheden (M)	
2021/22:1951	Lars Hjalmered (M)	
2021/22:1953	Sten Bergheden (M)	
2021/22:1955	Sten Bergheden (M)	
2021/22:2069	Sofia Nilsson (C)	
2021/22:2223	Jan R Andersson (M)	
2021/22:2359	Helena Gellerman och Robert Hannah (båda L)	
2021/22:2388	Eric Palmqvist m.fl. (SD)	1–3, 7 och 11
2021/22:2390	Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)	14
2021/22:2431	Eric Palmqvist m.fl. (SD)	11 och 14
2021/22:2454	Staffan Eklöf m.fl. (SD)	57
2021/22:2456	Mats Nordberg m.fl. (SD)	33
2021/22:2459	Runar Filper m.fl. (SD)	43, 44 och 46
2021/22:2462	Mats Nordberg m.fl. (SD)	2, 7, 11, 20, 22, 23, 25, 32, 41 och 43

2021/22:2480	Runar Filper m.fl. (SD)	1 och 23
2021/22:2598	Momodou Malcolm Jallow m.fl. (V)	8
2021/22:2654	Sten Bergheden (M)	
2021/22:2667	Sten Bergheden (M)	
2021/22:2761	Sten Bergheden (M)	
2021/22:2771	Sten Bergheden (M)	
2021/22:3118	Cecilia Widegren (M)	1
2021/22:3225	Ola Johansson m.fl. (C)	49
2021/22:3227	Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)	1
2021/22:3277	Nooshi Dadgostar m.fl. (V)	14 idd
2021/22:3346	Sten Bergheden (M)	
2021/22:3355	Magnus Jacobsson (KD)	9
2021/22:3367	Viktor Wärnick m.fl. (M)	3
2021/22:3380	Arman Teimouri m.fl. (L)	20–24
2021/22:3429	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	10
2021/22:3431	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	18 och 19
2021/22:3432	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	4
2021/22:3434	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	38
2021/22:3435	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	37
2021/22:3436	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	14 och 15
2021/22:3437	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	13, 15 och 22– 24
2021/22:3438	Jessica Rosencrantz m.fl. (M)	1 och 3
2021/22:3581	Peter Helander m.fl. (C)	15
2021/22:3650	Kristina Yngwe m.fl. (C)	1, 2, 30 och 41
2021/22:3665	Magnus Ek m.fl. (C)	4, 49.2 och 52
2021/22:3677	Peter Helander och Catarina Deremar (båda C)	
2021/22:3682	Peter Helander m.fl. (C)	6 och 7
2021/22:3684	Rickard Nordin m.fl. (C)	43 och 44
2021/22:3687	Lars Hjalmered m.fl. (M)	14
2021/22:3689	Lars Hjalmered m.fl. (M)	8, 9 och 17
2021/22:3690	Lars Hjalmered m.fl. (M)	20 och 21
2021/22:3691	Lars Hjalmered m.fl. (M)	10
2021/22:3708	Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M)	19
2021/22:3858	ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S)	

2021/22:3877	Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD)	7
2021/22:3880	Magnus Oscarsson m.fl. (KD)	16, 17, 36, 38, 71 och 74
2021/22:3881	Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD)	3, 4, 12–15, 17, 21–23, 55 och 66–69
2021/22:3920	Linda Modig (C)	1
2021/22:3981	Jakob Olofsgård m.fl. (L)	15
2021/22:4007	Christer Nylander m.fl. (L)	6
2021/22:4030	Ulf Kristersson m.fl. (M)	20–23 och 48
2021/22:4041	Magnus Oscarsson m.fl. (KD)	10 och 11
2021/22:4131	Helena Lindahl m.fl. (C)	4, 5, 15 och 16
2021/22:4151	Mats Nordberg (SD)	1, 2, 6 och 7
2021/22:4199	Johan Pehrson m.fl. (L)	6 och 7
2021/22:4217	Camilla Brodin m.fl. (KD)	37